

Szkoła na TAK!

PODRECZNIK
KLASA 3
część 3

Wydanie
aktualne

Autorki: Danuta Kręcis, Beata Lewandowska, Katarzyna Nowacka;
Małgorzata Szczęśna (treści przyrodnicze); **Malina Sarnowska** (treści muzyczne);
Bożena Drzycimska (zestaw ćwiczeń do bloku „Sposób na czytanie”)

Współpraca autorska: **Agnieszka Więckowska**

Opieka merytoryczno-dydaktyczna: **prof. UKEN dr hab. Iwona Czaja-Chudyba, prof. UW dr hab. Małgorzata Żyto;**
dr Monika Just (myślenie twórcze)

Podręcznik dopuszczony do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i wpisany do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego do edukacji wczesnoszkolnej, na podstawie opinii rzeczoznawców: **mgr Agaty Tatary, dr Katarzyny Kochan, prof. dr hab. Doroty Zdunkiewicz-Jedynak.**

Etap edukacyjny: I

Typ szkoły: szkoła podstawowa

Rok dopuszczenia: 2025

Numer ewidencyjny w wykazie: 1160/3/2025

Podręcznik wpisany do wykazu podręczników MEN dopuszczonych do użytku szkolnego, uwzględniających podstawę programową kształcenia ogólnego określoną w rozporządzeniu z dnia 14 lutego 2017 r. (Dz. U. poz. 356, z 2018 r. poz. 1679, z 2021 r. poz. 1533, z 2022 r. poz. 609 i 1717, z 2023 r. poz. 312 i 1759 oraz z 2024 r. poz. 996).

W publikacji uwzględniono zmiany zasad pisowni, obowiązujące od 1 stycznia 2026 r. (nie dotyczy utworów innych wydawców).

© Copyright by Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 2025

Wydanie I, 1/2025

ISBN 978-83-02-22538-3 (część 3.) – podręcznik w wersji elektronicznej

ISBN 978-83-02-22540-6 (całość)

ISBN 978-83-02-22530-7 (część 3.) – podręcznik w wersji papierowej

ISBN 978-83-02-22532-1 (całość)

Opracowanie merytoryczne i redakcyjne: **Agnieszka Więckowska** (redaktor)

Konsultacje merytoryczne: **Magdalena Mamajek, Sylwia Mroczek-Poniatowska, Małgorzata Rajkowska**

Redakcja językowa: **Danuta Kownacka, Anna Sikorska-Michalak**

Redakcja techniczna: **Małgorzata Chmielewska**

Projekt I strony okładki: **Agencja ARIP**

Projekt graficzny i opracowanie graficzne: **Joanna Plakiewicz**

Fotoedycja: **Joanna Bańka**

Skład i łamanie: **Illustris-Fotoserwis Barbara Górak**

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna

00-807 Warszawa, Aleje Jerozolimskie 96

KRS: 0000595068

Infolinia: 801 220 555

www.wsip.pl

Wyprodukowano w Polsce

Spis treści

LUTY

Tydzień XIX. Tanecznym krokiem 4

1. Jak się bawimy w karnawale? 6
2. Jak kiedyś obchodzono w Polsce karnawał?... 8
3. Jakie mogą być zabawy taneczne? 10
4. Jak będzie na szkolnym balu? 14

Tydzień XX. Piskowy Wilk 16

1. Kto zna odpowiedzi na wszystkie pytania? ... 18
2. Jaki może być twój wymyślony język? 20
3. Jakie pytania możemy zadać Piskowemu Wilkowi? 22
4. Czego może nauczyć nas Piskowy Wilk?.... 26

MARZEC

Tydzień XXI. Czy warto podążać za modą? 28

1. Co to jest „moda”? 30
2. Jak się ubrać na specjalną okazję? 32
3. Co może wyjść z mody? 36
4. Skąd się wzięły moje džinsy? 38

Tydzień XXII. Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek 40

1. Gdzie szukać zagubionych skarpetek? 42
2. O czym marzą skarpetki w domu małej Be?... 44
3. Jakie skarpetki są do pary? 46
4. Czego boją się skarpetki? 48

Tydzień XXIII. Podwodne królestwo 52

1. Gdzie mieszka Nemo? 54
2. Czy ryby mogą świecić? 57
3. Co wiesz o polskim morzu? 59
4. Jak chronić morza i oceany? 62

Tydzień XXIV. Co czeka naszą planetę? 64

1. Czy mam wpływ na świat? 66
2. Dlaczego niektóre zwierzęta mogą wyginąć?... 68
3. Jak będzie wyglądało życie ludzi za 100 lat? .. 72
4. Jak będziemy się porozumiewać w przyszłości? 74

KWIECIEŃ

Tydzień XXV. Mania – dziewczyna inna niż wszystkie 76

1. Kim została Mania? 78
2. Czym jest „promieniotwórczość”? 80
3. Jak odkrycia uczonej zmieniły świat? 82
4. Czy znasz dokonania innych Polaków? 84

Tydzień XXVI. Wysoko, coraz wyżej 86

1. Które góry w Polsce są najwyższe? 88
2. Kto śpi na Giewoncie? 90
3. Dlaczego ludzie wdrapują się na góry? 92
4. Jaka jest przyroda w górach? 96

Tydzień XXVII. Nasza wycieczka 98

1. Jak zaplanować wycieczkę? 100
2. Dokąd chcemy pojechać? 102
3. Co możemy sprawdzić na mapie? 106
4. Co spakować na wycieczkę? 110

Sprawa dla detektywa 112

Sposób na czytanie 114

Świat wokół nas – opowiadania przyrodnicze
„Lena i Tymek poznają świat” 124

Tanecznym krokiem

1.

Jak się bawimy
w karnawale?

Wenecja

Moi rodzice organizują u nas
w domu bal karnawałowy.
Przyjedź koniecznie! Przywieź
jakiś instrument i wymyśl
oryginalne przebranie.

2.

Jak kiedyś
obchodzono
w Polsce
karnawał?

1. Wyjaśnij, jak rozumiesz powiedzenie: **W karnawale same bale.**

2. Z czym kojarzy ci się **karnawał**? Co jest dziwnego lub ciekawego w karnawale?

3. Czy wiesz, jakim tańcem tradycyjnie rozpoczynano kiedyś bal? Podaj nazwę tego tańca.

4. Pokażcie, w jaki sposób prosimy kogoś do tańca.

3.

Jakie mogą
być zabawy
taneczne?

4.

Jak będzie na
szkolnym balu?

Przyjadę na pewno! Tak się
przebiorę, że mnie nie poznasz!
Gorzej z instrumentem,
bo najlepiej wychodzi mi gra
na szklankach z wodą!

5. Wymień nazwy trzech znanych ci tańców. Czy któryś z nich potrafisz zatańczyć?

6. Jak myślisz, czy woda może wydawać różne dźwięki? W jaki sposób?

7. Wyobraź sobie, że jesteś w swoim wymarzonym stroju karnawałowym. Jaki to strój?
Jakie emocje ci towarzyszą?

1. Jak się bawimy w karnawale?

Elżbieta Zarych

Karnawał

(fragment książki „Polska. Podróż przez tradycję”)

tekst popularnonaukowy

Nazwa **karnawał** przyszła do Polski, podobnie jak do wielu innych krajów, ze słynących ze swojego karnawału Włoch (włoskie *carne vale* – czytaj: karne wale – znaczy „żegnaj, mięso”), kontynuujących tradycje rzymskie. W dawnej Polsce okres trwający od Nowego Roku do wtorku poprzedzającego post nazywano **mięsopestem**, **zapustami** lub **ostatkami**. W tym wywodzącym się z pogaństwa (...) czasie próbowano cieszyć się przyjemnościami życia, zanim nadejdzie Środa Popielcowa i przyniesie 40-dniowy post. Robiono jedynie przerwy na obchody świąt kościelnych: Trzech Króli i Matki Boskiej Gromnicznej.

A w innych krajach...

Najsłynniejsze bale karnawałowe odbywają się w **Wenecji**. Od wieków na placu Świętego Marka oraz sąsiadującym placu zwanym Piazzetta (czytaj: piacetta) organizuje się tańce i konkursy na najpiękniejszą maskę. Grupy w przebraniach (...) przepływały niegdyś także gondolami po kanałach, od jednego balu do drugiego. Warto pamiętać, że należy pozdrawiać skinieniem głowy wszystkie zamaskowane postaci. Zwyczaj ten wziął się stąd, że obawiano się, by przypadkiem nie pominąć kogoś ważnego ukrytego za maską.

1. Posłuchaj tekstu i na jego podstawie wyjaśnij pojęcia: **mięsopest**, **zapusty**, **ostatki**.
2. Z jakiego języka pochodzi nazwa **karnawał**?
3. Powiedz, kiedy się zaczyna, a kiedy kończy karnawał.
4. Czego dowiedziałaś się / dowiedziałeś się o karnawale w Wenecji we Włoszech?

Słynny jest karnawał w **Brazylii**. Największa na świecie zabawa karnawałowa odbywa się w Rio de Janeiro (czytaj: rijo de žanejro). Prym wiodą* szkoły samby, prowadzące (...) tańce na ulicach. Najważniejszym momentem jest przypadająca w ostatnie dni parada na *sambódromo* (czytaj: sambodromo), kiedy członkowie każdej ze szkół na strojnych platformach, w wymyślnych strojach, przy głośniej muzyce, bębnieniu i krzykach, w otoczeniu tysięcy fanów, starają się zatańczyć najlepiej i przyćmić inne.

* wieść prym – mieć przewagę w jakiejś dziedzinie

Czas na poradę!

Podczas karnawału często organizuje się w domach przyjęcia i spotkania z przyjaciółmi. Jeśli zdecydujecie się na tradycyjną zabawę karnawałową, to warto pomyśleć o kilku sprawach i opracować cały plan działania.

O czym warto pamiętać?

Kiedy wszystko będzie gotowe, pozostaje czekać na gości i życzyć wszystkim dobrej zabawy.

- ✓ zaproszenia
- ✓ muzyka
- ✓ dekoracje
- ✓ kostiumy
- ✓ konkursy
- ✓ przekąski
- ✓ napoje

5. Jaki taniec jest charakterystyczny dla karnawału w Rio de Janeiro?
6. Czy już kiedyś organizowałaś / organizowałeś przyjęcie karnawałowe lub brałaś / brałeś udział w takiej zabawie? Co ci się wtedy najbardziej podobało?
7. Napiszcie plan zabawy karnawałowej, która miałaby się odbyć w waszej klasie.

2. Jak kiedyś obchodzono w Polsce karnawał?

Dawniej karnawał w Polsce to był czas tańców, zabaw i biesiad.

Popularną rozrywką były **kuligi z pochodniami**. Saniami zaprzężonymi w konie jeżdżono od dworu do dworu, gdzie na gości czekały poczęstunek i sale balowe do tańca. Odbýwały się też ogniska, konkursy i tańce na śniegu.

W ostatnich dniach karnawału urządzano **korowody przebierańców**, którzy chodzili po ulicach. Przygrywali im muzykanci. W takim korowodzie można było zobaczyć kozę, turonia, niedźwiedzia, konia, bociana czy żurawia. Wierzono, że te zwierzęta przynoszą do domów szczęście i urodzaj. Ten zwyczaj karnawałowy przetrwał w niektórych regionach Polski do dzisiaj.

1. Przeczytaj tekst i wymień opisane w nim zwyczaje karnawałowe.
2. Porozmawiajcie o tym, czy w waszej miejscowości zachowały się jakieś dawne tradycje karnawałowe. Jeśli tak, to jakie?
3. Z jakimi korzyściami lub kłopotami może wiązać się obchodzenie karnawału?
4. Co to jest **tłusty czwartek**? Jakie słodkie wypieki się wtedy je?

sł. i muz. Malina Sarnowska

Karnawałowa samba

1. Pióra i kostiumy,
tropikalny skwar,
kolorowe tańczą tłumy,
tłok i gwar.

Dźwięczy Rio w karnawale
pośród szumu fal.
Lecz nie musisz być tam wcale,
żeby mieć swój bal!

Ref.: Samba karnawałowa,
teleko, teko, maskę włóż.
Orkiestra jest gotowa,
żeby zabawę zacząć już.
W lewo krok, w prawo krok,
witamy sambą nowy rok.
Bum, ka, ka, bęben gra,
tańczymy sambę – ty i ja!

2. Są tu przebierańcy,
każdy maskę ma
i wesoło sambę tańczy,
um, pa, pa.

Bo najlepszy w karnawale
brazylijski rytm.
Przy nim bawisz się wspaniale,
tańczysz tak jak nikt.

Ref.: Samba karnawałowa...

Samba

1. Posłuchaj piosenki odtwarzanej przez nauczyciela. Czego dowiadujemy się z niej o sambie?
2. Znajdź w tekście piosenki wyrazy dźwiękonaśladowcze. Wypowiedz je rytmicznie, a później zrób to jeszcze raz, grając rytm słów na wybranych instrumentach.
3. Zaśpiewaj refren piosenki wraz z nagraniem. Poruszaj się przy tym na zmianę w lewo i w prawo albo w przód i w tył. Poszukaj informacji o kroku samby i spróbuj go wykonać.
4. Dowiedz się, jaka pora roku panuje w Brazylii, kiedy odbywa się tam karnawał.

3. Jakie mogą być zabawy taneczne?

Wilhelm Gause (czytaj: gałże) „Bal na dworze w Hofburgu” (fragment)

Mazur

Bale karnawałowe urządzali kiedyś królowie i książęta. Goście przychodzili elegancko ubrani. W Polsce zabawę taneczną rozpoczynano polonezem. W pierwszej parze szli gospodarz i gospodyni balu. Do tańca przygrywała orkiestra. Chętnie tańczono walca, polkę i mazura.

W dzisiejszych czasach funkcję orkiestry często spełnia didżej. To on decyduje, przy jakich rytmach będą się bawić uczestnicy balu.

1. Przeczytaj teksty i opowiedz o opisanych w nich różnych zabawach tanecznych. Jaka muzyka jest podczas nich zazwyczaj grana?
2. Jakie tradycyjne polskie tańce tańczono na balach karnawałowych? Czy któryś znasz?
3. Co sądzisz o odbywających się w szkołach balach karnawałowych lub dyskotekach? Czy lubisz brać w nich udział? Dlaczego?
4. Zaprojektuj swój wymarzony strój karnawałowy.

Dyskoteka w karnawale? Czemu nie? Na dyskotecę muzyka jest odtwarzana z nagrań. Przeważają nowoczesne style i rytmy: pop, disco (czytaj: disko) i hip-hop. Nazwa **pop** pochodzi od słowa **popularny**. Zazwyczaj odnosi się do piosenek, które są melodyjne i łatwo wpadają w ucho. Kiedy mają one wyraźny rytm, pasuje do nich określenie **disco**. W **hip-hopie** rytm jest zdecydowanie najważniejszy. Mogą mu towarzyszyć rapowane słowa.

Potańcówki to zabawy taneczne w rytm muzyki na żywo i znanej od pokoleń. Latem często odbywają się na świeżym powietrzu. W Polsce do tańca często przygrywa kapela na tradycyjnych instrumentach ludowych: skrzypcach, basach, bębnach, a czasem także na instrumentach dętych. Bywają też potańcówki z inną muzyką: miejską, z dawnych lat, egzotyczną – bawią się na nich wszyscy, niezależnie od wieku.

Rap to jeden ze stylów hip-hopu. Polega na rytmicznym recytowaniu tekstu do podkładu instrumentalnego. W tekście często występują rymy.

Lubię pop i lubię disco, ale to nie wszystko.

Swoich sił próbuję w rapie, łatwo rymy łapię.

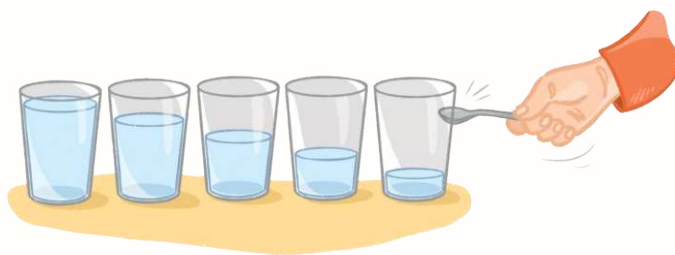
5. Jakiej muzyki lubisz słuchać lub przy jakiej muzyce lubisz tańczyć?
6. Zarapuj tekst zapisany na zielono. Wykonaj go najpierw bez muzyki, a później wybierz dowolny podkład instrumentalny i spróbuj dostosować rytm tekstu do rytmu melodii.
- 7. Wymyśl własny tekst do rapowania. Ułóż 2–4 zdania na dowolny temat, na przykład: twojej drogi do szkoły, ulubionego zwierzątka, dzisiejszego poranka. Postaraj się użyć rymów. Zarapuj ułożony tekst.

Gra na szklankach z wodą

- Problem badawczy:**
1. Co się stanie, gdy będziemy uderzać łyżką w boki szklanek napełnionych różną ilością wody?
- Hipoteza:**
2. Uderzenie w każdą szklankę wyda taki sam dźwięk.
- Opis badania:**
3. **Potrzebne będą:** pięć szklanek z cienkiego szkła, łyżka, woda.
Co będę robić: Ustawiam obok siebie szklanki. Do pierwszej szklanki z lewej strony wlewam wodę prawie do pełna. Do każdej kolejnej szklanki wlewam mniej wody. Uderzam bokiem łyżki o każdą szklankę.
- Schemat doświadczenia (wykonujesz rysunek)**
- Doświadczenie (wykonujesz doświadczenie zgodnie z opisem)**
- Wyniki eksperymentu (zapisujesz, co zauważyłaś / zauważyłeś)**
- Rozwiązanie – zapisujesz, czy twoja hipoteza się sprawdziła**

TAK NIE

Ś ciekawego

Gdy szklankę wypełnimy wodą, a łyżką lub pałeczką uderzymy w bok naczynia albo mokrym palcem potrzemy jego brzeg, usłyszymy wyraźny dźwięk. Na powierzchni wody pojawią się fale, pobudzone drganiami szkła, wywołanymi przez nasze uderzenie lub potarcie. Drży również powietrze znajdujące się nad powierzchnią wody. To, ile wody jest w szklance, wpływa na wysokość dźwięku.

- Wykonaj opisane doświadczenie zgodnie z instrukcją. Zapisz swoje obserwacje i wnioski w zeszycie.

Jak zrobić tańczącego pajacyka?

Potrzebne będą: kolorowy blok techniczny, nożyczki, igła z nitką, osiem guzików, sznurek, kredki lub flamastry, klej

1.

Wytnij z kolorowego bloku wszystkie potrzebne elementy pajacyka: głowę, czapkę, tułów, ręce i nogi.

2.

Przyklej głowę z czapką do tułowia. Ozdób twarz i wykonaj otwory: cztery na tułowiu oraz po dwa na każdej ręce i nodze.

3.

Za pomocą igły z nitką oraz guzików przymocuj ręce i nogi do tułowia. Przewlekaj nitkę przez dziurki w kolejności: guzik, tułów, kończyzna, guzik.

4.

Połącz rękę z ręką i nogę z nogą: przez odpowiednie otwory przewlecz nitkę i zawiąż ją z tyłu.

5.

Przywiąż sznurek na środku nitki łączącej ręce, a następnie na środku nitki łączącej nogi. Musi być on dość długi.

6.

Trzymając korpus, pociągaj za sznurek, dzięki czemu pajacyk będzie poruszał rękami i nogami.

ś ciekawego

Lalki teatralne poruszane od góry za pomocą nitek lub drucików, zawieszonych na tak zwanym krzyżaku, to **marionetki**. Sposób poruszania lalkami dzięki sznurkom doczepionym najpierw do głowy, a potem także do kończyn był znany już w starożytności.

Melania Kapelusz

Gdzie jest Bartek?

– Przyjdę po ciebie o dziewiętnastej – powiedział dziadek.
– Dobrze! – Bartek pomachał dziadkowi na pożegnanie i wszedł do sali gimnastycznej, gdzie odbywał się szkolny bal karnawałowy.
– Cześć, chłopaki! – przywitał się z kolegami.
– Cześć! – powiedział Oskar. – Dziadek cię odprowadził?
– Tak, a co?
– Nic. Mnie odprowadził starszy brat – odparł Oskar z dumą. – Jest w siódmej klasie i już może sam chodzić nawet wieczorem.
– Wielka mi rzecz! – prychnął Bartek. – Myślisz, że mnie nie pozwalają chodzić samemu?
– Pozwalają, ale rano do szkoły, jak mnie. To się nie liczy. Gdy robi się ciemno, zawsze idzie z nami ktoś dorosły.
– Kiedy jest ciemno, też mi wolno chodzić samemu.
– Naprawdę? – zdziwił się Miłosz. – To ciekawe, dlaczego przyszedłeś z dziadkiem?
– No, bo tak. Ale może wrócę sam.
– Coś ty? – sprzeciwił się Oskar. – Nauczyciel cię nie wypuści. Ten, który stoi przy wyjściu.
– Phi, jakbym tylko miał ochotę... – Bartek wzruszył ramionami. – Ale chodźcie, zaczyna się konkurs taneczny.
Chłopcy wbiegli na parkiet. Każdy z uczestników konkursu musiał wyjść na podest i tańczyć minutę przed jury (czytaj: żiri). Kiedy Bartek wyszedł na podium, zaczął wyginać się i podskakiwać. Był w swoim żywiole. Nagle zobaczył, że pod ścianą stoją trzy koleżanki z klasy, które go przedrzeźniają. Zrobiło mu się głupio. Tańczył dalej, ale przestał robić pomysłowe figury. Kołysał się tylko z nogi na nogę w rytm muzyki.
Gdy konkurs się skończył, ogłoszono wyniki.

1. Posłuchaj uważnie opowiadania i odpowiedz na pytania: Dokąd i w jakim celu odprowadził Bartka dziadek? O czym rozmawiali chłopcy?
2. Czy zgadzasz się ze słowami Bartka: **Kiedy jest ciemno, też mi wolno chodzić samemu?** Czy uważasz, że jest to bezpieczne? Na co trzeba szczególnie uważać?
3. W jakim konkursie wystartował Bartek? Dlaczego w trakcie konkursu zmienił swój styl tańczenia? Co podejrzewał chłopiec, gdy patrzył na koleżanki, a co one miały na myśli?
4. Czy byłeś / byłaś kiedyś w podobnej sytuacji i źle zrozumiałeś / zrozumiałaś czyjeś zachowanie? Dlaczego tak się stało?

- Ładnie zacząłeś – powiedział nauczyciel, wręczając Bartkowi nagrodę pocieszenia
- ale potem chyba trema cię zjadła.
Bartek był załamany. Pobiegnął do koleżanek.
- Dlaczego się ze mnie śmiałyście? – krzyknął, rozzłoszczony.
- Z ciebie? – zdziwiła się Wiktoria. – Chyba z siebie. Próbowaliśmy tańczyć tak jak ty, ale nam nie wychodziło.
- „A niech to!” – pomyślał Bartek. – „Wygrałbym, gdybym się nimi nie przejmował”.
- Spojrzał na zegarek. Była dopiero osiemnasta. Nie miał ochoty sterczeć na balu jeszcze przez godzinę. Zerknął w stronę wyjścia.
- Ciekawe, jaką będą mieli minę Oskar i Miłosz – mruknął do siebie.
- Poszedł w stronę drzwi. Stał przy nich chwilę, a potem kucnął, udając, że zawiązuje sznurowadło. Dyskretnie obserwował nauczyciela pilnującego wejścia na salę. Gdy tamten odwrócił się na moment, Bartek błyskawicznie podniósł się i wymknął do szatni. Szybko ubrał się i pędem wybiegł ze szkoły.
- O dziewiętnastej bal się skończył. Rodzice i opiekunowie przychodzili po dzieci.
- Oskarku, wiesz, gdzie jest Bartuś? – zapytał dziadek. – Wszędzie go szukam.
- Braliśmy udział w konkursie tanecznym, ale potem zniknął.
- Cały czas ktoś pilnował wyjścia – zapewniała przejęta wychowawczyni. – Nie wiem, jak to możliwe, że go nigdzie nie ma.
- Do domu też nie wrócił. Jeśli coś mu się stało... – urwał zdenerwowany dziadek.

5. W jaki sposób Bartek opuścił bal? Przeczytaj odpowiedni fragment.

6. Porozmawiajcie o tym, jak oceniacie wyjście Bartka z zabawy. Czy to, co zrobił chłopiec, było odpowiedzialnym zachowaniem? Co mógł on zrobić, jeśli chciał wyjść wcześniej?
7. Co mogli czuć dziadek i wychowawczyni, gdy się zorientowali, że Bartka nie ma?
8. Jak myślicie, jak zakończyła się ta historia? Jakie mogły być konsekwencje zachowania Bartka? Podajcie różne propozycje.

1.

Kto zna
odpowiedzi
na wszystkie
pytania?

2.

Jaki może być
twój wymyślony
język?

Chyba nikt nie zna
odpowiedzi na wszystkie
pytania. Może kiedyś
będzie to potrafiła
sztuczna inteligencja?

Czasami przychodzą mi
do głowy pytania, na
które nawet moi rodzice
nie znają odpowiedzi.

1. Jakie słyszałaś / słyszałeś ostatnio pytanie, na które nie znałaś / nie znałeś odpowiedzi? A jakie ty zadałaś / zadałeś ostatnio pytanie, na które ktoś nie potrafił ci odpowiedzieć?
2. Kto twoim zdaniem potrafi odpowiedzieć na wszystkie pytania?
3. Jak rozumiesz powiedzenie: **Strach ma wielkie oczy?**

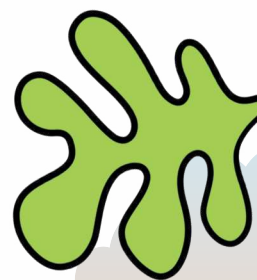
3.

Jakie pytania
możemy zadać
Piaskowemu
Wilkowi?

4.

Czego może
nauczyć nas
Piaskowy
Wilk?

Techniki myślenia twórczego

Jak? W jaki
sposób?

Kto?

Co?

Kiedy?

Gdzie?

GWIAZDA PYTAŃ

(stawianie pytań problemowych)

4. Zastanów się, dlaczego się mówi, że muzyka jest międzynarodowym językiem.
5. Co wiesz o piasku? Jak może wyglądać piasek?
6. Przyjrzyjcie się rozsypanemu piaskowi lub zdjęciu przedstawiającemu piasek albo budowlę z piasku. Wymyślcie jak najwięcej pytań, które rozpoczynają się od wyrazów: kto, co, kiedy, gdzie, jak / w jaki sposób.

Åsa Lind, przełożyła Agnieszka Stróżyk

Wyjątkowo niezwykle zwierzę

(fragment książki „Piaskowy Wilk”)

Karusia mieszkała z mamą i tatą w domu nad morzem. (...) A właśnie było lato, słoneczne i ciepłe, i Karusia miała ochotę popływać. Był jednak pewien problem. Nie mogła kąpać się sama, tata zaś nie miał ochoty pójść z nią na plażę.

– Nie mam teraz czasu. Nie teraz – powiedział. – Muszę przejrzeć gazetę, sama rozumiesz. (...)

– Ja tak czy siak idę na plażę – oświadczyła. (...)

Poszła na plażę i zaczęła kopać rękami dół. Piasek najpierw był jasny, suchy i ciepły, ale trochę głębiej zrobił się wilgotny, ciemny i zimny.

Karusia położyła się na brzuchu i zajrzała do dziury. Ale głęboko! (...)

I wtedy to się stało.

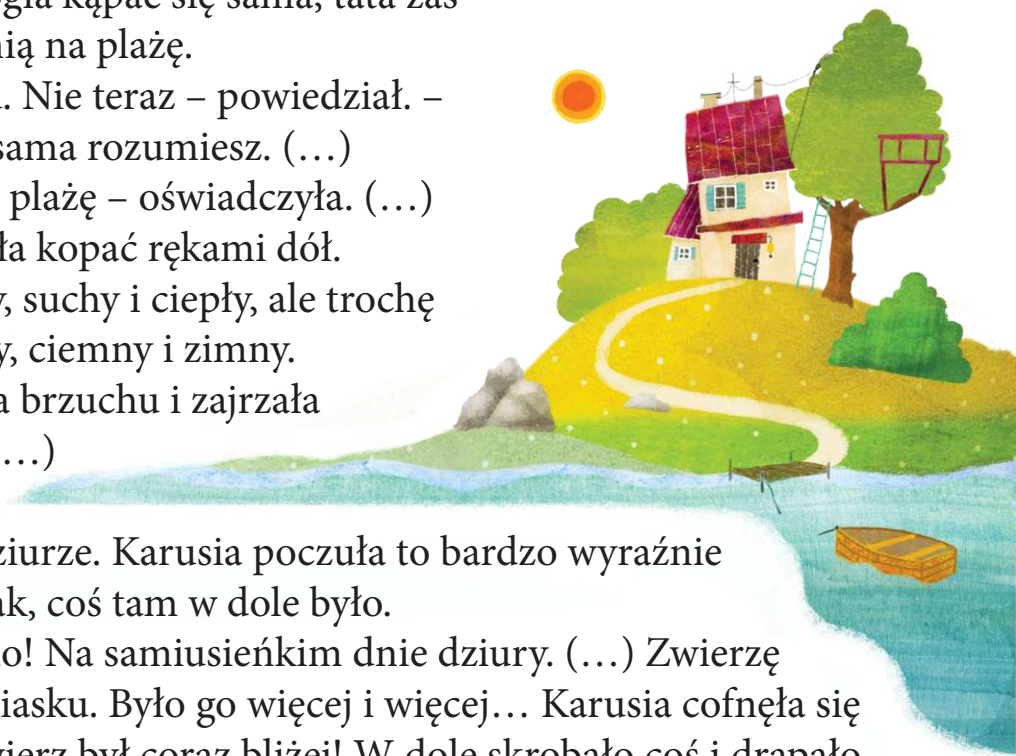
Coś poruszyło się w dziurze. Karusia poczuła to bardzo wyraźnie i od razu cofnęła rękę. Tak, coś tam w dole było.

Było tam coś, na pewno! Na samiusieńkim dnie dziury. (...) Zwierzę powoli wynurzało się z piasku. Było go więcej i więcej... Karusia cofnęła się i wstrzymała oddech. Zwierz był coraz bliżej! W dole skrobało coś i drapało, i nagle z dziury wyjrzała głowa...

Tylko co to za zwierzę? Na pewno nie był to pies. Przypominało wilczura, ale tylko trochę. Było od wilczura jakby bardziej dzikie, a jego futerko nie było włochate. Przypominało raczej ziarnka piasku. Słonecznożółtego pustynnego piasku.

Zwierz rozejrzał się dookoła i oczywiście spostrzegł Karusię. (...)

Hop! – wyskoczył z dziury – cztery łapy, tułów i kołyszący się ogon. (...)

1. Przeczytaj fragment lektury „Piaskowy Wilk” i powiedz, gdzie mieszkała Karusia, dlaczego tata nie poszedł z nią popływać i co dziewczynka robiła na plaży.
2. Kim był Piaskowy Wilk i jak wyglądał? Przeczytaj odpowiedni fragment tekstu.
3. Jak myślisz, czy Piaskowy Wilk rzeczywiście znał odpowiedzi na wszystkie pytania?

Przekoziołkował po piasku, a potem wyciągnął się obok Karusi. Piaskowe futerko migotało w słońcu jak złoto.

– Ja jestem piaskowym wilkiem – powiedział. – Dzień dobry! Jestem niezwykle wyjątkowy i wyjątkowo piękny, czyż nie?

Karusia sama nie wiedziała, co myśleć. Nigdy wcześniej nie spotkała żadnego piaskowego wilka. Nie była nawet pewna, czy bardziej się boi, czy może bardziej cieszy.

– Czym się żywisz? – zapytała ostrożnie. – Jesz... ludzi?

– Ludzi? Faj! Skądże! – odrzekł Piaskowy Wilk. – Najczęściej żywię się słonecznym i księżycowym blaskiem. Od blasku księżyca można stać się nieziemsko mądrym. Wiem wszystko.

– Wszystko na całym świecie? – spytała Karusia.

– Wszystko we wszystkich światach. I znam odpowiedzi na wszystkie pytania – powiedział Piaskowy Wilk.

Karusia próbowała wymyślić jakieś bardzo trudne pytanie, na które ten zarozumialec nie potrafiłby odpowiedzieć. Jakies o kosmosie albo czymś podobnym. (...) Ale gdy otworzyła usta, padło zupełnie inne pytanie.

– Dlaczego? – spytała. – Dlaczego tata musi czytać gazetę?

– Phi... Łatwe pytanie – powiedział Piaskowy Wilk. – Przecież tata został zaczarowany, chyba rozumiesz!

– Zaczarowany? – zdziwiła się Karusia.

– Tak, albo jeśli wolisz, zahipnotyzowany – powiedział Piaskowy Wilk. – Jego oczy przykleiły się do gazety, do tych tam małych czarnych literek, i teraz nie może się od nich odczepić.

Karusi wcale nie podobała się ta odpowiedź. Nie chciała mieć taty przyklejonego do gazety na resztę życia.

– Nic się nie bój! – powiedział Piaskowy Wilk. – Uwolnię go.

4. Wymyślcie w parach, w jaki sposób Piaskowy Wilk mógł pomóc Karusi.

5. Czy chciałabyś / chciałbyś, żeby Piaskowy Wilk w czymś ci pomógł? Opowiedz o tym.

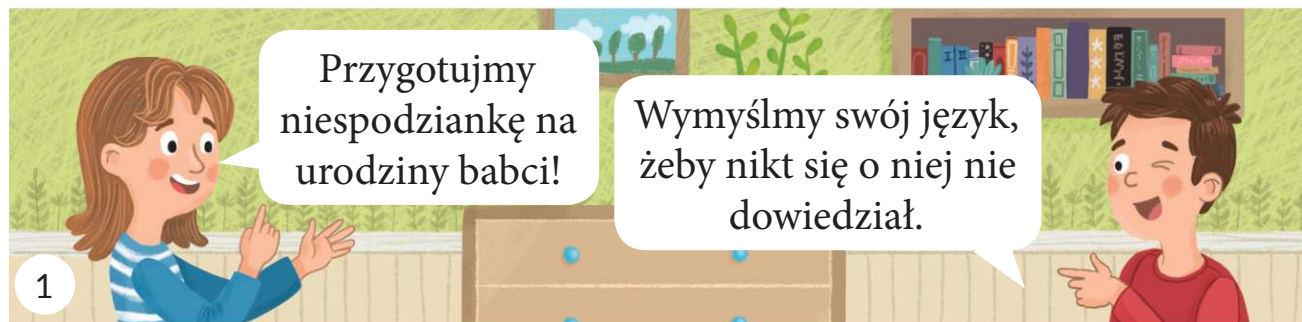

6. Które elementy tekstu należą do świata fikcyjnego, a które – do realnego?

7. Narysuj pastelami na białej kartce swojego Piaskowego Wilka.

2. Jaki może być twój wymyślony język?

Karusia również stworzyła swój język.

Faluni pluskuni, kołybiesko falula pla i plum.

Szuszumi szeleszti szeszuwar.

Turli turla kołofikolusia?

1. Przeczytaj komiks. Dlaczego rodzeństwo wymyśliło swój język? Co o tym sądzisz?
2. Czy potrafisz rozszyfrować, w jaki sposób rodzeństwo stworzyło swój język? Spróbuj powiedzieć w tym języku słowo **kodujemy**.
3. Czy da się określić, w jaki sposób Karusia z lektury tworzyła swój język? Odszukajcie inne wypowiedzi dziewczynki w rozdziale „Język Karusi”.
4. Zastanówcie się, w jakich sytuacjach może się przydać wymyślony język.
5. Spróbujcie w grupach wymyślić własny język. Zapiszcie kilka reguł tego języka.

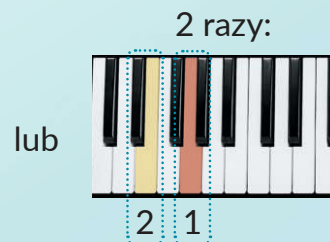
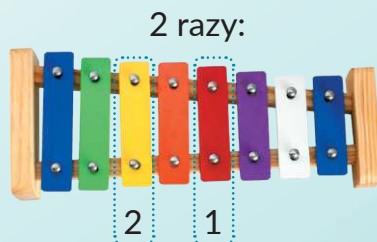
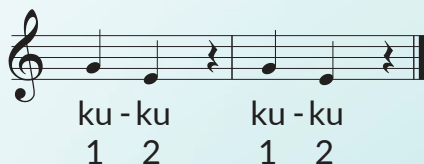

Gra muzyka!

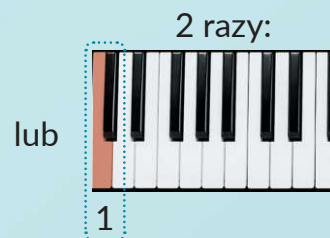
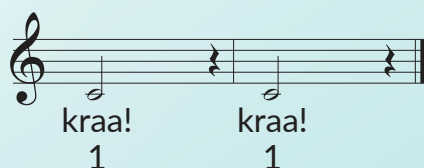

W tym roku Tymek nadal uczy się grać na keyboardzie (czytaj: kibordzie). W szkole często używa do grania dzwonków. Pewnego dnia przyszedł mu do głowy pomysł na stworzenie własnego muzycznego języka. Zamiast słów wystarczy zagrać umówione dźwięki!

Słowo **tak** zastąpią dwa kuknięcia kukułki: **ku-ku, ku-ku**.

Słowo **nie** zastąpi krakanie wrony: długie **kraa! kraa!**

Wszystkie ptasie odgłosy będą przedzielone pauzą ½.

Tymek podzielił się swoim pomysłem z Leną, a ona od razu zadała mu pytania, na które odpowiedział graniem na dzwonkach:

- Czy twój język jest tylko do grania?

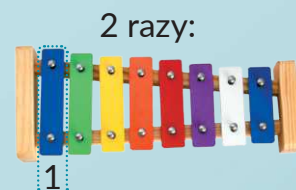
- Jeśli chcę zagrać **nie** na dzwonkach, to powinienem uderzyć dwa razy w pierwszą sztabkę z lewej strony?

- Czy w twoim języku można także śpiewać?

- Czy trudno będzie mi nauczyć się twojego języka?

1. Przeczytaj pytania, które Lena zadała Tymkowi, a później odszyfruj jego odpowiedzi, zgrane na dzwonkach.
2. Posłuchaj nagrania muzycznych słów **tak** i **nie**, granych na dzwonkach i keyboardzie. Wymyśl, jakich sylab można użyć do zaśpiewania tych słów.
3. Korzystając z podpowiedzi na ilustracjach, naucz się grać na dzwonkach **tak** i **nie** w języku Tymka.
4. Wymyśl kilka pytań, na które można odpowiedzieć **tak** lub **nie**, i zadaj je koleżance lub koledze z ławki. Poproś o odpowiedź śpiewaną lub graną. Potem zamieńcie się rolami.

3. Jakie pytania możemy zadać Piaskowemu Wilkowi?

Kim będę
w przyszłości?

Ile jest wszystkich
gwiazd na niebie?

Co było
pierwsze: jajko
czy kura?

Co kryje się
w czarnej
dziurze?

Za ile lat
będzie możliwa
teleportacja?

Ile jest wszystkich
ziaren piasku
na całej Ziemi?

Czy kiedyś będzie
można się żywić
blaskiem Słońca
i Księżyca?

Damy radę się nauczyć!

Gdyby nie pytania, które stawiamy, pewnie nie mielibyśmy pojęcia, kim jesteśmy, gdzie żyjemy i co nas otacza.

Jeśli chcemy się czegoś dowiedzieć, to używamy zdań pytających. Takie zdania zaczynamy od wyrazów: **kto, co, kiedy, gdzie, dlaczego, jak** i kończymy znakiem zapytania. Zdanie pytające może też wyglądać jak zdanie oznajmujące, ale na końcu ma znak zapytania i wypowiadamy je innym tonem.

1. Przeczytaj pytania dzieci do Piaskowego Wilka. Na które z nich i ty chciałabyś / chciałbyś znać odpowiedź?
2. O co wy zapytalibyście Piaskowego Wilka? Skorzystajcie z techniki gwiazdy pytań i zapiszcie swoje pytania.
3. Dobierzcie się w pary. Najpierw jedna osoba zadaje pytania, a druga osoba jest Piaskowym Wilkiem, który wie wszystko, i odpowiada. Następnie zamieńcie się rolami.

✓ proszę pani

✗ proszę panią

Gdy chcemy zwrócić na siebie uwagę lub o coś zapytać, zawsze mówimy: **proszę pani**.

✓ Co tam jest napisane?

✗ Co tam pisze?

To, co widzimy i możemy przeczytać – **jest napisane**. Słowo **pisze** oznacza wykonywaną czynność, na przykład: Adaś pisze.

✓ Czyja to książka?

✗ Kogo to książka?

Kiedy pytamy o posiadacza jakiejś rzeczy, używamy wyrazów: **czyj, czyja, czyje**.

1. Popatrz na obrazki i przeczytaj rozmowy dzieci. Powiedz, które z nich popełniają błędy językowe.
2. Wyjaśnij, dlaczego niektóre podane formy są błędne. Jak należy mówić poprawnie?
3. Ułóż po jednym zdaniu z poprawnymi sformułowaniami podanymi w ramce.

Czy piasek jest wszędzie taki sam?

Piasek jest prawie wszędzie: w glebie, na pustyniach, w morzach i oceanach, rzekach, jeziorach i na ich brzegach. Od najmłodszych lat dzieci robią babki z piasku, budują zamki w piaskownicy i na plażach całego świata.

Piasek składa się z ziarenek. Pod mikroskopem widzimy, że każde ziarenko różni się od innych.

Piasek można wydobywać z jego złóż. Pozyskuje się go z dna jezior, rzek lub z kopalni zwanych **piaskowniami**. Największe złoża piasków w Polsce znajdują się w okolicach Łodzi, Gór Świętokrzyskich i na Śląsku. Piasek służy do budowy dróg, wyrobu betonu i szkła. Zawiera krzem, który pozyskuje się do produkcji aparatów fotograficznych, urządzeń elektronicznych i telefonów komórkowych.

Ciekawego

Piasek piszczy, gdy po nim chodzimy. Pod ciężarem naszego ciała ziarenka piasku wciskają się między siebie i ocierając się, drgają, co powoduje ten dźwięk.

1. Gdzie znajduje się piasek? Do czego można wykorzystać piasek? Co można zrobić z piasku?
2. Dlaczego piasek może mieć różne kolory? Jak powstał żółty piasek?
3. Czym różni się **piaskownica** od **piaskowni**?

Kolory piasku

Kolor piasku zależy od tego, z czego jest on zbudowany.

Piasek w kolorze **zielonkawym** zawiera oliwin – minerał, który ma zielony odcień.

Biały piasek tworzą zwapniałe szkielety morskich organizmów.

Piasek **różowy** zawdzięcza swój kolor drobnym kawałkom muszli i zniszczonych raf koralowych.

Piasek **czarny** lub **szary** powstał ze skał po dawnych wybuchach wulkanów.

Żółty piasek jest najbardziej powszechny. Powstał w wyniku rozpadania się skał przez miliony lat. Okruchy skalne były przenoszone przez wiatr i wodę i trafiały do zbiorników wodnych. Rzekami i strumieniami zostały przetransportowane do mórz i oceanów. W czasie tej długiej drogi obijały się i rozpadały na ziarenka. Duże ilości piasku znajdują się na lądzie tam, gdzie kiedyś były wielkie obszary wody. Pustynia Sahara w Afryce była kiedyś dnem morskim.

Czas na poradę!

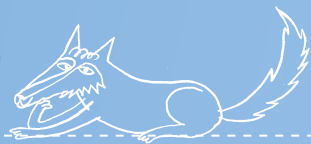
Nigdy nie zakopuj siebie ani innych w piasku! Piasek mocno naciska na organizm. Trudno jest wtedy poruszyć rękami, nogami i oddychać. Nie można się łatwo wydostać, bo woda i piasek tworzą **efekt ssania**. Jeśli zakopujemy kogoś blisko morza i nadejdzie silna fala lub przyptyw, to istnieje ryzyko utopienia.

4. W Polsce wydmy są objęte ochroną i zwykle odgradzone od plaży. Jak myślisz, dlaczego nie wolno na nie wchodzić? Przed czym mogą one chronić?

5. Gdy będziesz w miejscu, gdzie jest piasek, weź go w dłoń i powoli przesypuj między palcami. Włóż w niego stopy i spróbuj zagarniać go palcami. Jakie są twoje wrażenia?

Åsa Lind, przełożyła Agnieszka Stróżyk

Karusia w ciemnościach

(fragment książki „Piaskowy Wilk”)

Karusia rozejrzała się dookoła. Oj, tak się zagadali, że zapomniała pójść do domu! A teraz jest już całkiem ciemno. Przysunęła się bliżej Piaskowego Wilka. Próbowала nie myśleć o niczym strasznym. Myślała o słodkich drożdżówkach, o przyjęciach urodzinowych i kolacjach wigilijnych, i objęciach mamy, i całusach taty.

Ciemność nie robiła się od tych myśli wcale mniej ciemna. Za to stała się jakby delikatniejsza, jak aksamit. Karusia spostrzegła, że ciemność wcale nie była czarnoczarna. Była różnoczarna. Drzewa były szumoczarne, skały ciężkoczarne, a morze chlupocząco pluskoczarne.

SamoDZIELNI

Strach lub lęk towarzyszą nam w wielu sytuacjach. Strach ostrzega nas przed realnym niebezpieczeństwem, a lęk wiąże się z wyobrażonym zagrożeniem, niekoniecznie prawdziwym. Jak sobie poradzić z tymi emocjami?

- Głęboko oddychaj.
- Znajdź rzecz, na której się skupisz.
- Wyjdź na spacer.
- Wykonaj kilka lekkich ćwiczeń.

Zamień puste pudełko, na przykład po chusteczkach higienicznych, w **pudełko na lęki**. Napisz lub narysuj swój lęk i „wrzuć” go do pudełka.

1. Przeczytaj fragment lektury i powiedz, czego bała się Karusia. Co robiła, żeby nie myśleć o niczym strasznym?
2. Odszukaj w tekście określenia mówiące o tym, że ciemność nie jest **czarnoczarna**. Wymyśl swoje określenia ciemności, które sprawiają, że będzie ona bardziej przyjazna.
3. Czego się baliście, kiedy byliście mali? Czy nadal się tego boicie?
4. Podzielcie się na grupy i zróbcie listę rzeczy, których można się obawiać. Obok każdego punktu wypiszcie swoje propozycje radzenia sobie z tym lękiem.

Mądrość Piaskowego Wilka

Piaskowy Wilk, który mówi, że wie wszystko, tłumaczy Karusi świat. Zna odpowiedzi na różne pytania i najdziwniejsze języki, także ten, który wymyśliła Karusia.

Piaskowy Wilk uczy też dziewczynkę, jak uważnie obserwować ludzi i zwierzęta oraz ich słuchać. Przecież nie tylko ludzie mają coś do powiedzenia – zwierzęta również.

Piaskowy Wilk potrafi przekonać Karusię, że nie musi ona bać się ciemności ani potworów. Wyjaśnia dziewczynce, jaką rolę w życiu odgrywają wspomnienia.

Piaskowy Wilk uwielbia trudne zadania, a zwłaszcza pytanie: dlaczego? Nie udziela dziewczynce gotowych odpowiedzi na pytania. Nie poucza jej ani nie ocenia. Razem z Karusią zastanawia się nad światem, w którym żyją.

Wiedzę zdobytą od Piaskowego Wilka dziewczynka powinna stosować w codziennym życiu oraz przekazywać ją innym, którzy mają podobne obawy i wątpliwości jak ona.

Zachęcajka

Jeśli chcesz się dowiedzieć:

- gdzie mieszka Piaskowy Wilk,
 - czym są **medale odwagi**,
 - na czym polega **praca nic**,
 - jaki kamień znalazła babcia,
- to przeczytaj całą książkę.

5. Przeczytaj drugi tekst. Jak myślisz, jaką mądrość przekazał Piaskowy Wilk Karusi? Czy to były dobre rady? Zgadzasz się z nimi?
6. Co ty na miejscu Karusi zrobiłabyś / zrobiłbyś z wiedzą otrzymaną od Piaskowego Wilka? Dlaczego?
7. Przygotuj piasek kinetyczny. Weź szklankę piasku, pół łyżki mąki ziemniaczanej, łyżeczkę płynu do zmywania i odrobinę wody. Wymieszaj składniki. Jeśli piasek jest zbyt suchy, to dodaj jeszcze trochę wody. Stwórz z niego wymyśloną budowlę.

Czy warto podążać za modą?

1.

Co to jest „moda”?

Zobacz, jaką mam świetną sukienkę. To ostatni krzyk mody. Jak ci się podoba?

Sukienka nawet ładna, ale całość jakoś dziwnie wygląda. To wszystko chyba do siebie nie pasuje...

1. Wyjaśnijcie znaczenie słów: **smoking**, **top**, **ogrodniczki**, **poszetka**. Skorzystajcie ze słownika języka polskiego.

2. Zapiszcie na kartce pięć nazw ubrań. Następnie niech każdy dopisze obok wymyślone nazwy tych rzeczy. Która nazwa jest najśmieszniejsza, a która – najtrudniejsza?

3. Wyjaśnij powiedzenie: **Nie szata zdoła człowieka.**

2.
Jak się ubrać
na specjalną
okazję?

Tkanie na krośnie

3.
Co może
wyjść
z mody?

4.
Skąd się wzięły
moje dżinsy?

- ✍ 4. Jak myślisz, czym zajmuje się tkaczka? Co wykonuje?
5. Jaka piosenka jest teraz popularna? Wyjaśnij, dlaczego może się podobać.
6. Jakie masz rośliny w domu? Które najbardziej lubisz i dlaczego?
- 🧑 7. Podejdź do rośliny doniczkowej i przyjrzyj się jej listkom lub kwiatom. Zauważ różne szczegóły i odcienie kolorów. Jak ta roślina wygląda?

Katarzyna Świeżak

Moda

(fragment książki „M.O.D.A. Metki, obcasy, džinsy, adidas”)

tekst popularnonaukowy

Słowo **moda** można rozumieć na kilka sposobów. Po pierwsze, moda to sposób ubierania się osoby modnej, czyli takiej, która wie, co się aktualnie nosi. Modne ubrania sprzedawane w sklepach naśladują stroje zaprojektowane przez sławnych projektantów. Po drugie, moda to ubrania charakterystyczne dla poszczególnych epok. Po trzecie, moda to popularność czegoś lub kogoś w jakimś czasie i miejscu. Jeśli wiele osób równocześnie chce mieć taką samą rzecz, mówimy, że jest na nią moda. Modne mogą być też kolory, książki, filmy, tańce. Właściwie modne może być wszystko, ale prawie nic nie jest modne cały czas. Bo moda ciągle się zmienia. Ten, kto chciałby być modny, musiałby stale kupować coś innego. Ale na to trzeba dużo pieniędzy, bo rzeczy modne są droższe od niemodnych. Poza tym gdyby wszyscy byli modni, świat stałby się nieciekawym.

1. Przeczytaj teksty. Powiedz, co to jest **moda**. Jak moda zmieniała się z upływem lat?
2. Jakie ubrania lub rzeczy są teraz modne? Skąd wiadomo, że coś jest modne lub niemodne? Jakie mogą być plusy, a jakie – minusy bycia modnym?
3. Czym się kierujesz, gdy wybierasz ubranie na kolejny dzień? Co najbardziej lubisz nosić? Dlaczego?
4. Porozmawiajcie w parach o tym, od czego zależy to, jak się ubieramy.

W starożytnym Rzymie kobiety nosiły długie tuniki, które szczepiały tylko na jednym ramieniu i przepasywały sznurem. Mężczyźni zakładali jeszcze wierzchnie okrycie zwane togą.

Prawie 250 lat temu strój kobiecy składał się z obcisłego gorsetu z dużym dekoltem. Suknia była obszerna na dole, podtrzymywana przez stelaż utrudniający chodzenie. Mężczyźni nosili kaftan, a pod nim długą kamizelkę, spodnie do kolan i pończochy. dopełnieniem strojów były wysoko upinane fryzury z różnymi ozdobami i peruki.

W latach dwudziestych ubiegłego wieku kobiety zakładały sukienki o prostym kroju, sięgające za kolano lub do kostek i ozdobione cekinami albo frędzlami. Na głowie nosiły opaski z piórami lub kapelusiki. Mężczyźni wybierali garnitury z kamizelkami, krawaty oraz kapelusze lub cylindry.

5. Obejrzyj ilustracje. Który ubiór spodobał ci się najbardziej? Dlaczego? Jakie dostrzegasz wady dawnych strojów?
6. Zróbcie w grupach listę zawodów związanych ze światem mody. Opowiedzcie o tych zawodach. Czy chcielibyście wykonywać któryś z nich? Dlaczego?
7. Zastanówcie się, jakie mogą być negatywne skutki ślepego podążania za modą i kupowania nowych ubrań tylko dlatego, że w danym sezonie zmieniała się moda.

Melania Kapelusz

Specjalna okazja

Ciocia wyglądała pięknie. Była ubrana w długą, błękitną sukienkę w granatowe esy-floresy. Na szyi miała sznur pereł, a na palcu – pierścionek z rubinem, który wkładała tylko na specjalne okazje. A to właśnie była specjalna okazja i wielkie przyjęcie rodzinne. Bo ciocia została rektorką wyższej uczelni. Tosia nie bardzo rozumiała, co to znaczy. Ale wiedziała, że to coś wyjątkowego i bardzo ważnego. Mama tłumaczyła jej, że ciocia będzie teraz szefową na uniwersytecie.

Zanim Tosia zdążyła przywitać się z ciocią, podszedł wujek Rafał, którego Tosia nie cierpiała.

– A ty wracasz pewnie prosto z jakiejś wycieczki, tak? – spytał.

– Nie – odparła Tosia.

– Ach, nie? – Wujek zmierzył Tosię wzrokiem. – Wyglądasz, jakbyś była przed chwilą w lesie i chodziła po drzewach.

Tosia się zaczerwieniła. Na szczęście uratowała ją najważniejsza osoba dzisiejszej uroczystości.

– Moje kochanie. – Ciocia otworzyła ramiona i mocno przytuliła Tosię. – Tak się cieszę, że przyszedłeś. To dla mnie wyjątkowy dzień. Wszyscy się zjechali. Jestem taka szczęśliwa. Idź, poszukaj swoich kuzynek.

Tosia weszła do salonu. Na stole leżały biały obrus i porcelanowa zastawa. Obok talerzy stały kryształowe naczynia na długich, smukłych nóżkach. Wszyscy byli elegancko ubrani. W kącie pokoju rozmawiały kuzynki Tosi. Miały na sobie odświeżone, falbaniaste sukienki i lakierki. Tosia od małego nie znosiła falban.

– Cześć, Tosiu! – zawołała Ela. – Właśnie mówiłam Zosi, że kupiłam sobie sukienkę specjalnie na dzisiejszy dzień. Żeby ciocia wiedziała, jaka jestem z niej dumna.

– Naprawdę? – zdziwiła się Tosia. – Myślałam, że chciałaś fajnie wyglądać.

„Ale w falbanach nie da się dobrze wyglądać” – westchnęła w myślach.

1. Posłuchaj uważnie opowiadania i odpowiedz na pytania: Jak była ubrana ciocia Tosi? Z jakiej okazji tak się ubrała? Co powiedział Tosi wujek Rafał? Jak były ubrane kuzynki Tosi i o czym rozmawiały?
2. Czy podzielasz zdanie Tosi, że **cioci na pewno nie robi różnicy, kto jak jest ubrany**?
3. Kogo zobaczyła Tosia w gabinecie cioci? Jakie były jej przemyślenia na temat stroju tej osoby?
4. Co Tosia powiedziała mamie? Odszukaj odpowiedni fragment i go przeczytaj.

– Gdy wkładałam ulubioną bluzę czy dżinsy, też fajnie wyglądałam. Ale to strój na co dzień. Ojej, przepraszam. – Kuzynka zaczerwieniła się, gdy dostrzegła, że strzeliła gafę.

Tosia nie chciała tłumaczyć kuzynkom, że ciotci na pewno nie robi różnicy, kto jak jest ubrany. „Czy na pewno?” – przemknęło przez głowę Tosi. Zerknęła na swoją spraną koszulkę i poczuła się nieswojo. Bez słowa wyszła z salonu. Zajrzała do gabinetu ciotci, gdzie przy regale z książkami stała młoda kobieta. „To chyba narzeczoną wujka Sebastiana. Ona też ma spodnie” – ucieszyła się Tosia. Ale Tosia włożyła stare dżinsy z plamami, które nie schodziły. A narzeczoną wujka miała fantastyczny garnitur i elegancką, białą koszulkę, rozpiętą pod szyją. Do tego założyła szeroki krawat. Wyglądała inaczej niż większość pań, ale nie było wątpliwości, że ubrała się specjalnie na tę wyjątkową okazję. Może Ela miała rację? Wprawdzie Tosia za nic nie ubrałaby się jak kuzynki, ale chciała, aby ciotka wiedziała, jak bardzo jej na niej zależy. A stare dżinsy Tosi z wielką, czerwoną łatą mówiły coś zupełnie innego.

– Tu jesteś, Tosiu – powiedziała mama. – Kochanie, co się stało? – dodała, kiedy zobaczyła smutną minę córki.

– Mamusiu – Tosia pociągnęła nosem – chcę wrócić do domu. Tylko ja jestem ubrana jak... jak... jak... Jak zwykle.

– Hm, no tak – zgodziła się mama. – Ale jeśli chcesz, mam dla ciebie coś na zmianę.

– Naprawdę?! – zawołała Tosia i rzuciła się mamie na szyję.

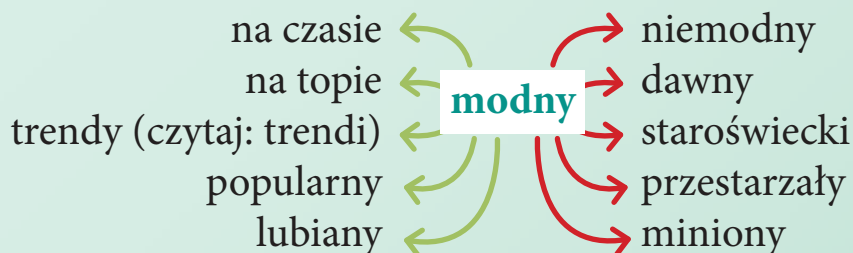
5. Jak myślisz, dlaczego Tosia przyszła nieodpowiednio ubrana na przyjęcie u ciotki? Z jakiego powodu zdecydowała się na wybór takiego stroju na tę okazję?
6. Czy ubiorem możemy okazać komuś szacunek lub jego brak? Dlaczego?
7. Czy byłeś / byłaś kiedyś w podobnej sytuacji jak Tosia? Co wtedy zrobiłeś / zrobiłaś?
8. Porozmawiajcie o tym, jak należy się ubrać na święta, siadając do wielkanocnego stołu, jak – na ślub, jak – na grzybobranie, a jak – na koncert muzyki pop na stadionie. Podajcie przykłady innych sytuacji i okazji, które wymagają specjalnego stroju. Jakiego?

Przypominajka

Wyrazy bliskoznaczne
to wyrazy o **podobnym**
znaczeniu.

Wyrazy przeciwstawne
to wyrazy o znaczeniu
przecíwnym.

Gramatyka

Ogłoszenie

Kiedy? → W środę w godzinach 15.00 – 17.00

Gdzie? → w świetlicy szkolnej odbędą się warsztaty

Co się odbędzie? → robienia modnych bransoletek i zawieszek z różnych nietypowych materiałów. Warsztaty są bezpłatne. O udziale zdecyduje kolejność zgłoszeń. Zapisy przyjmuje od jutra **kierowniczka świetlicy – pani Anna Nowak**.

Z kim się skontaktować? →

Formy wypowiedzi

1. Pobawcie się w pary: jedna osoba podaje jakiś wyraz, a druga znajduje do niego trzy wyrazy bliskoznaczne. Następnie druga osoba mówi wyraz, a pierwsza podaje trzy wyrazy przeciwstawne do niego.
2. Przeczytaj ogłoszenie i powiedz, o jakim wydarzeniu jest w nim mowa.
3. Przypomnij, jakie informacje powinno zawierać ogłoszenie.
4. Dobierzcie się w trzyosobowe zespoły i narysujcie plakat lub napiszcie ogłoszenie o dowolnych warsztatach, w których chcielibyście wziąć udział.

Gra muzyka!

sł. i muz. Malina Sarnowska

Moda na uśmiechy

1. Jedni drugich naśladową –
tak się rodzi moda.
Nowe trendy obserwują,
czasu im na to nie szkoda.

Marzą, by mieć dziury w spodniach,
bo to hit sezonu.

W złym humorze chodzą co dnia
dla zachowania fasonu.

A ty?

Ref.: Noś się modnie,
modnie i pogodnie.
Gdy twarz twoja jest ponura,
to ubiorem nic nie wskórasz,
nie pomoże cud-fryzura,
na nic nowe spodnie.

2. Dla mnie moda to zjawisko,
które zaciekawia,
bo przemija tak jak wszystko.
Znika i znów się pojawia.

Zamiast gonić za nowością,
szukać w tym pociechy,
dziś ogłaszam z przyjemnością
modę na ładne uśmiechy!

A ty...

Ref.: Noś się modnie...

1. Posłuchaj piosenki odtwarzanej przez nauczyciela. Opisz własnymi słowami, jaki wygląd jest w niej przedstawiony jako modny. Jak go osiągnąć?
2. Wymyśl gesty, jakie można wykonywać podczas słuchania zwrotek piosenki. W czasie refrenu ułóż ramiona w dowolny sposób i kołysz się na boki.
3. Zaśpiewaj refren razem z nagraniem. Za pierwszym razem zrób przy tym ponurą minę, a za drugim – uśmiechnij się. Zaobserwuj, kiedy jest ci łatwiej śpiewać.
4. Wymyśl modę na wybrane instrumenty perkusyjne lub przedmioty w roli instrumentów. Wykonaj na nich akompaniament do refrenu piosenki.

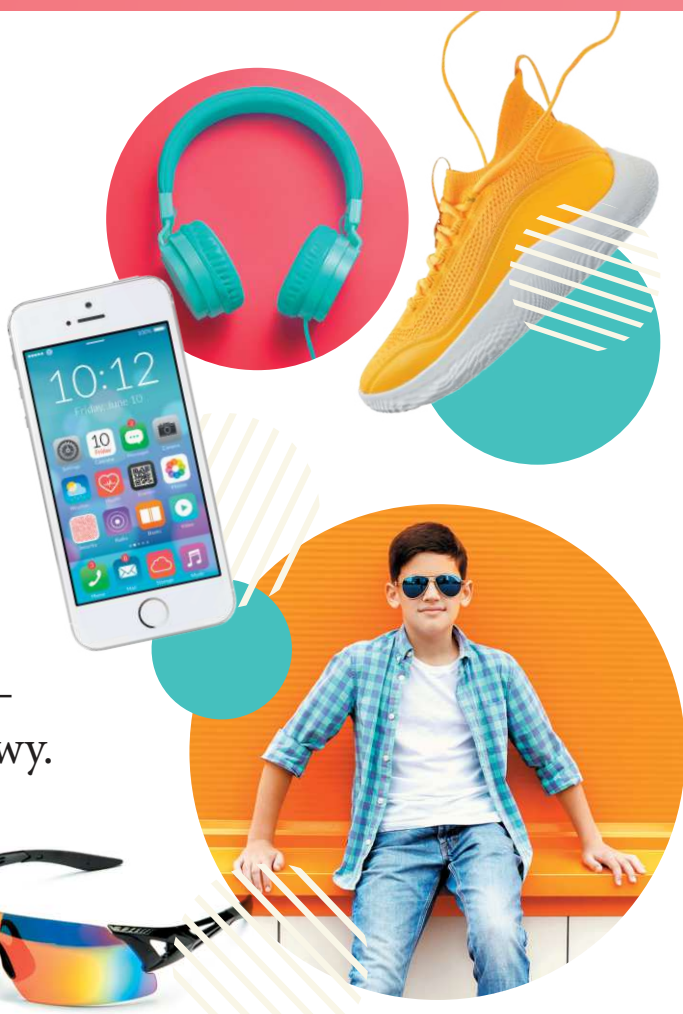

Urszula Kamińska

Modowe szaleństwo

Śledzimy blogi, wieści modowe, aby z nich czerpać pomysły nowe na styl, fryzury, wnętrza czy stroje albo gdzie spędzić wakacje swoje. Moda też często mocno odmienia język, zwyczaje, sposób myślenia. Wciąż pokazuje, co jest na fali, i kusi, byśmy to kupowali. Nieraz przyprawia nas o ból głowy – ktoś dobry smartfon zmienia na nowy. Lecz moda minie, przejdzie jej czas. I przyjdzie nowa czarować nas!

Coś ciekawego

Modne lub niemodne mogą być nawet słowa. Co roku jest wybierane Młodzieżowe Słowo Roku. W roku 2023 było to słowo **rel**, które oznacza **zgadzam się z tobą, potwierdzam, racja**. Pochodzi z języka angielskiego.

Wśród najpopularniejszych słów znalazły się także:

sigma – osoba niezależna, pewna siebie i podziwiana
oporowo – do oporu, do końca

odklejka – oderwanie od rzeczywistości
rizz – urok, wrażenie robione na innych
IMO – moim zdaniem

1. Przeczytaj wiersz i powiedz, co oprócz ubrań może być modne lub niemodne. Czy podoba ci się to, co jest obecnie modne? A może coś zupełnie innego?
2. Zastanówcie się wspólnie, czy jesteśmy w stanie nadążyć za zmieniającą się modą.
3. Jak myślisz, jaki wpływ na to, co jest modne, mają reklamy?
4. Przeczytaj słowa używane przez młodzież. Które z nich znasz?
5. Zróbcie listę popularnych słów używanych przez was na co dzień. Których z nich mogą nie znać dorośli?

Modne rośliny doniczkowe

Zainteresowanie roślinami doniczkowymi stale rośnie. Moda na kwiaty w domu jest związana nie tylko z chęcią upiększenia otoczenia, lecz także z większym zrozumieniem ich wpływu na nasze zdrowie i samopoczucie. W kuchni stawiamy zioła, które można w każdej chwili dodać do potraw, na przykład bazylię pospolitą, miętę pieprzową i rozmaryn lekarski. Do sypialni najlepsze są rośliny oczyszczające powietrze: aloes ościsty i sansewiera, czyli wężownica. W dużych pokojach najlepiej prezentują się okazałe rośliny.

sansewiera
(wężownica)

monstera
dziurawa

aloes ościsty

figowiec benjamina
(fikus)

szlumbergera
(grudnik)

paprotka
zwyczajna

1. Posłuchaj opowiadania „Czy rośliny mogą być modne?” z cyklu „Lena i Tymek poznają świat”, które znajduje się na stronach 124–125. We wskazanych miejscach zadaj pytanie i wybierz osobę, która na nie odpowie.
2. Dlaczego hodujemy rośliny w domu? Jakie stawiamy w kuchni, jakie – w sypialni, a jakie – w dużym pokoju? Podaj nazwy roślin, które są w twoim domu.
3. Odczytaj nazwy pokazanych roślin i powiedz, jak należy je pielęgnować.
4. Dowiedz się, które rośliny doniczkowe produkują najwięcej tlenu i jakie są ich wymagania. Jeżeli to możliwe, to kup taką roślinę, postaw w swoim pokoju i dbaj o nią.

4. Skąd się wzięły moje dżinsy?

Bardzo lubię moje dżinsowe ogrodniczki. Są takie wygodne!

Nic dziwnego. Wiesz, że dżinsy to były kiedyś spodnie dla robotników?

Coś ciekawego

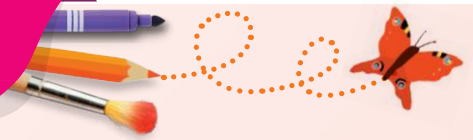
Szybko zmieniające się kolekcje ubrań, pogoń za modą i oczekiwanie jak najniższych cen mają wiele negatywnych skutków. To zjawisko jest znane jako **fast fashion** (czytaj: feszyn), czyli **szybka moda**. Odzież szyje się ze sztucznych materiałów przy wykorzystaniu nieprzyjaznych dla środowiska metod produkcji w biednych krajach świata, głównie w Azji, gdzie warunki pracy są bardzo złe. Pracownikami często są także dzieci.

1. Czy nosisz dżinsy? Jakie są wady, a jakie – zalety tych spodni?

2. Wymieńcie jak najwięcej części garderoby, które mogą być uszyte z dżinsu.

3. Jakiego mogą być dżinsy? Podaj w ciągu 30 sekund jak najwięcej cech dżinsów.

4. Czy słyszeliście o tym, w jakich warunkach w biednych krajach świata są produkowane ubrania? Jaki wpływ na środowisko ma przemysł odzieżowy?

Czy wiesz, co to jest **tkanina**?

To materiał, który powstaje przez przeplatanie ze sobą na krzyż dwóch nici.

Kolebką włókiennictwa w Polsce jest Łódź, w której istniały liczne fabryki tkackie. Dzisiaj w budynkach pofabrycznych można zwiedzać Centralne Muzeum Włókiennictwa. Warte odwiedzenia jest także Muzeum Lniarstwa w Żyrardowie.

czółenka tkackie

Tkactwo to dział przemysłu włókienniczego zajmujący się wyrobem tkanin.

Osoba trudniąca się tkactwem to **tkaczka** lub **tkacz**. Do produkcji tkanin służy **krosno tkackie**, które może być ręczne lub mechaniczne.

ciekawego

Płótno służyło dawniej również jako środek płatniczy. Płacono płatami płótna i stąd najprawdopodobniej wzięło się słowo **płacić**.

Co można utkać?

gobelin

makrama

kilim

1. Wyjaśnij, czym jest **tkactwo** i jakie wyroby powstają w wyniku tkania.
2. Rozejrzyj się i powiedz, jakie rzeczy wokół ciebie zostały utkane. Co jeszcze można utkać?
3. Jakie rzeczy byłyby niepraktyczne, gdyby je utkano?
4. Niech każdy z was zaprojektuje i „uszyje” spodnie z krepiny. Zorganizujcie w klasie pokaz mody.

Niesamowite przygody

1.

Gdzie szukać zagubionych skarpetek?

Rodzice kupili nowoczesną pralkę. Podobno zużywa mniej prądu i wody. Jest bardzo ekologiczna.

2.

O czym marzą skarpetki w domu małej Be?

1. Czy masz swoje ulubione skarpetki? Jak one wyglądają?

2. Podaj kilka przymiotników określających **skarpetki**. Mogą one zaczynać się od pierwszych i ostatnich liter twojego imienia i nazwiska.

3. Jaki masz sposób na utrzymanie porządku w swojej szafie?

4. Co to znaczy, że coś jest **nie do pary**?

dziesięciu skarpetek

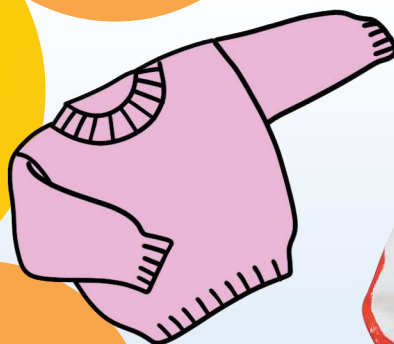

Ale i tak uważaj, co do niej wkładasz. Kiedyś wrzuciłam do pralki mój ulubiony wełniany sweter. Tak się skurczył, że teraz może go nosić tylko nasz Fuks.

3.

Jakie skarpetki są do pary?

4.

Czego boją się skarpetki?

5. Jak można prać? Porozmawiajcie o tym, jak prało się dawniej, a jak pierze się dzisiaj. Kiedy zużywało się mniej prądu i wody?
6. Wyobraź sobie, jak już w szkole zauważasz, że masz na nogach skarpetki nie do pary. Jak odnajdujesz się w tej sytuacji? Czy czujesz zawstydzenie, zdenerwowanie, a może rozbawienie?

Justyna Bednarek

Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek (czterech prawych i sześciu lewych) (fragment)

– Naprawdę nie wiem, gdzie się gubią... – Mama patrzyła na piętrzący się na środku łazienki stos pojedynczych skarpetek. – Przecież do pralki trafiają zawsze dwie, a potem okazuje się, że jedna gdzieś znika. Przez ostatnie lata uzbierałam ogromny wór skarpet bez pary! A to znaczy, że gdzieś w tym domu ukrywa się cała armia pojedynczych skarpet...

– Może pralka je pożera – zastanawiała się Basia, nazywana przez rodziców po prostu Be, bo tak było krócej. – Albo co druga skarpetka rozpuszcza się w wodzie... (...)

– Wydają się strasznie samotne, kiedy tak sobie leżą... – westchnęła Mama.

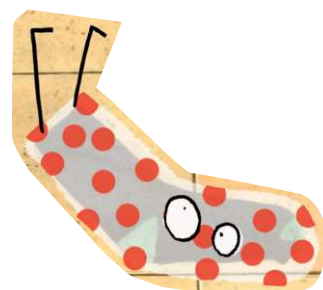
– Mówię ci, że to вина tej żarłocznej maszyny – zadudniła Be z bębna pralki, do której wsunęła głowę, żeby sprawdzić, czy aby nic nie zostało w środku.

– Być może masz rację. A jeśli tak, to jedyną osobą, która może nam pomóc, jest hydraulik. – Mama podeszła do telefonu i zadzwoniła po hydraulika.

Hydraulik najpierw pralkę opukał, potem wyjął filtr, wyczyścił go, zajrzał do silnika, sprawdził pasek klinowy. Następnie poprosił o herbatę, obwąchał gumowy kołnierz, pomanipulował pokrętkami i guziczkami, podrapał się w głowę i jeszcze raz obstukał bęben.

– Zajrzyjmy pod spód – powiedział w końcu. – Może one po prostu wpadają pod pralkę.

Wspólnymi siłami, wraz z Mamą i małą Be, przesunęli urządzenie. Ale nie znaleźli ani jednej skarpetki, za to okazało się, że w podłodze jest dość spora dziura.

1. Przeczytaj fragment książki „Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek” i powiedz, co wydarzyło się w domu Be. Dlaczego Mama wezwała hydraulika?
2. Co odkrył hydraulik i co z tego wynikło?
3. Wskaż w tekście fragmenty z dialogiem i fragmenty przedstawiające akcję opowiadania.
4. Gdybyś była / był skarpetką, która chce uciec, to dokąd byś uciekła / uciek? Dlaczego?

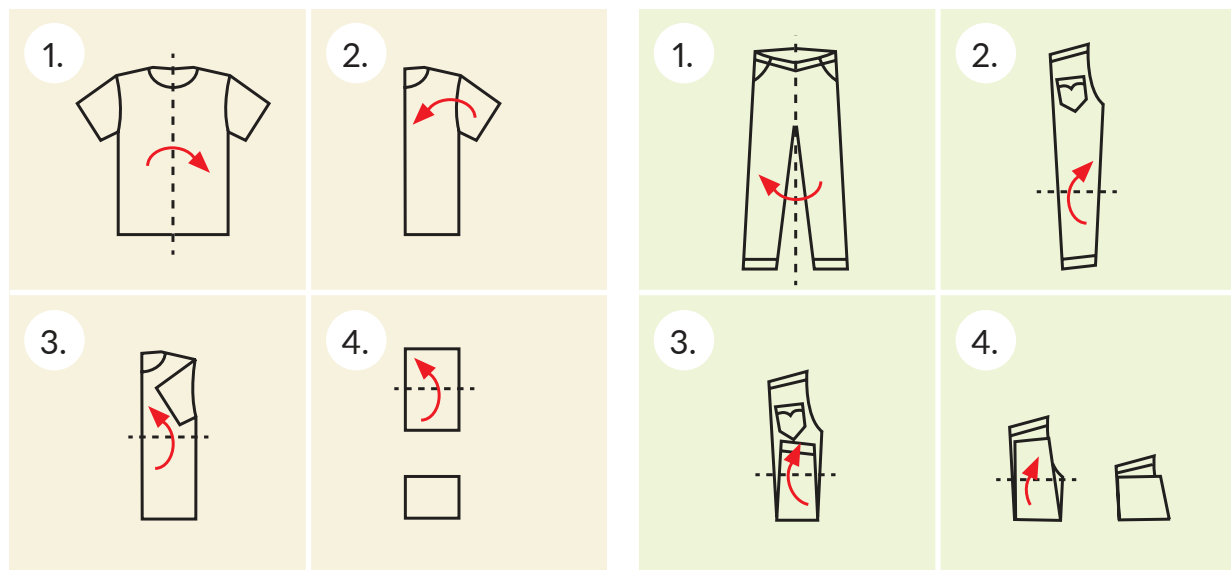
- No proszę – twarz hydraulika rozjaśniła się w tryumfalnym uśmiechu. – I już wiemy, co się stało.
- A co się stało? – zapytały jednocześnie Mama i Be.
- Zwiały, cwaniary! – Fachowiec wsadził palec w dziurę, ale niczego nie wymacał. – Po prostu skarpety dały nogę. Nic tu po mnie, miłe panie, nie pomogę. Jeśli skarpetka wybiera wolność, to jestem bezsilny.
- Ale dokąd one uciekły? – spytała Be.
- A tego to już niestety nie wiem, ale doświadczenie życiowe podpowiada mi, że mogą być absolutnie wszędzie!

SamoDZIELNI

W dzisiejszych czasach całe pranie wykonuje za nas pralka: pierze, płucze i odwirowuje ubrania, a nawet może wysuszyć pranie. Jednak już przed włożeniem do szafy sami musimy je złożyć. Często nawet mówi się o **sztuce składania ubrań**.

Wykaż się samodzielnością i podejmij wyzwanie, żeby samodzielnie składać swoje uprane rzeczy. A to dwie podpowiedzi.

5. Czy zdarzyło ci się kiedyś zgubić skarpetkę? Czy zgubiona skarpetka kiedykolwiek się odnalazła? Jak myślisz, co mogło się z nią stać?
6. Porozmawiajcie w parach, czy macie takie rzeczy, które często wam się gubią.
7. W jaki sposób można składać ubrania? Wymieńcie się w klasie swoimi sposobami na składanie różnych ubrań: koszulek, spodni czy swetrów.

Justyna Bednarek

Niesamowite przygody dziesięciu skarpetek (czterech prawych i sześciu lewych) (fragment)

Jedwabna skarpetka chwilę pomyślała, a potem wyrecytowała z uczuciem:

„Życie skarpetek jest bardzo trudne:
albo dziurawe są, albo brudne.
Spać muszą w butach bądź też szufladzie.
Rzadko w porządku, często – w nieładzie.
Nie chcę się skarżyć na swą niedolę,
lecz na skarpetki dybią wciąż mole!
Czasem niejedna z nas smętnie jęknie:
tkwiące w nas stopy nie pachną pięknie.
A więc nie patrzcie na nas ukosem,
gdy uciekamy przed takim losem”.

– To mi się podoba! Brawo, bravissimo*! – Reżyser z zachwytem uderzył pięścią w stół, a jego asystenci dyskretnie ocierali łzy wzruszenia i pociągnęli dwudziestoma nosami. – Ma pani tę rolę! Ręczę, że zostanie pani gwiazdą przez wielkie „G”!

* bravissimo (czytaj: brawiss-imo) – po włosku: doskonałe

1. Przeczytaj kolejne fragmenty lektury. Wyjaśnij, dlaczego życie skarpetek jest trudne i postanawiają one uciec. Odszukaj odpowiednie fragmenty w wypowiedzi skarpetki.
2. Kim chciała zostać jedwabna skarpetka? Jak myślisz, czy jej marzenie się spełniło?
3. Czy skarpetki mogą mieć marzenia i je spełniać? O czym waszym zdaniem mogą marzyć skarpetki? Zapiszcie swoje pomysły i podzielcie je na kategorie.

Epilog*

Tymczasem na drugim końcu miasta Mama robiła kolejne pranie.

– Gdzieś ty znowu posiała drugą skarpetkę w kropki, powiedz mi, Be?

– Nigdzie. – Córeczka wzruszyła ramionami. – Przed chwilą jeszcze tu była.

– Była, była, ale się zmyła – irytowała się Mama. – Gdzie jest teraz w takim razie?

– No nie wiem... Może poszła do lasu i została opiekunką wronich piskląt? A może tropi złodziei? – zastanawiała się dziewczynka.

– Taka skarpetka w kropki? Coś ty! – Mama nie była przekonana.

– No to może została filmową gwiazdą lub słynnym politykiem?

– E, nie. – Mama pokręciła głową. – Ona mi bardziej wyglądała na kogoś, kto lubi płatać figle. Myślę, że raczej została specjalistką od żartów lub iluzjonistą.

– To możliwe. I właśnie teraz, gdy my tu robimy pranie, ona wyciąga królika z kapelusza... Pamiętasz, mamusiu, co powiedział pan hydraulik: te pojedyncze skarpetki mogą być absolutnie wszędzie.

– Tak... – Mama zamyśliła się głęboko. – Miejmy więc nadzieję, że dobrze się im powodzi. W każdym razie życzymy im dużo szczęścia!

* epilog – końcowa część książki

Zachęćajka

Jeśli chcesz się dowiedzieć:

- kto i w jaki sposób wygrał konkurs na najpiękniejszy kwiat,
- dlaczego siódma skarpetka popłynęła do Hilo i wróciła,
- jak dziewiąta skarpetka schwyciła złodzieja ciasteczek,
- jakie stanowisko w szpitalu dostała dziesiąta skarpetka, to przeczytaj całą książkę.

4. Co miała na myśli mama, kiedy mówiła, że ma nadzieję, że skarpetkom się dobrze powodzi? Jak to rozumiesz?

5. Co znaczy, że **życzymy skarpetkom szczęścia**? O jakie szczęście chodzi?

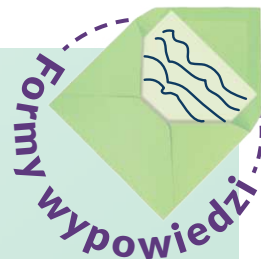
6. Popatrz na swoją skarpetkę, którą masz dzisiaj na nodze, i wyobraź sobie, co mogłoby ją spotkać podczas ucieczki. Narysuj komiks przedstawiający przygody twojej skarpetki.

3. Jakie skarpetki są do pary?

Przypominajka

Opowiadanie

wstęp

Amelka bardzo lubiła nosić kolorowe skarpetki. Uważała, żeby żadna z nich się nie zgubiła. Dbała też o to, żeby nie pomylić skarpetek i zawsze mieć na stopach jednakowe.

rozwińcie

W pewną sobotę dziewczynka wybrała się do sali zabaw na urodziny kolegi. Przed wejściem dzieci musiały zdjąć buty i zostać w skarpetkach, żeby wskakiwać do basenów z piłeczkami i przeciskać się w linowych labiryntach.

Amelka zauważyła, że Kuba założył dwie różne skarpetki. Powiedziała mu, że chyba ma skarpetki nie do pary. Wtedy chłopiec wyjaśnił jej, że na obu skarpetkach są krokodyle. Żółta skarpetka ma kilka małych krokodyli, a zielona to jeden wielki krokodyl z szeroko otwartą paszczą i zębami.

Zaskoczona Amelka przyznała, że rzeczywiście te skarpetki do siebie pasują.

zakończenie

Już w domu dziewczynka opowiedziała mamie o skarpetkach w krokodyle. Mama potwierdziła z uśmiechem, że skarpetki nie muszą być identyczne, żeby stanowiły parę. Amelka pomyślała, że też chciałaby takie mieć.

1. Przeczytaj tekst i opowiedz, o czym on jest. Nadaj tytuł opowiadaniu.
2. Przypomnij, z jakich części składa się opowiadanie.
3. Wymyśl własne opowiadanie na dowolny temat, zbudowane z 6–10 zdań, i zapisz je w zeszyte. Spróbuj zaciekać nim koleżanki i kolegów.

Jak ożywić skarpetkę?

Potrzebne będą: skarpetka bez pary, nożyczki, igła z nitką, klej do materiału, ścinki materiałów i filcu, różne ozdoby (wstążki, kwiatki, cekiny)

1.

Popatrz na swoją skarpetkę i pomyśl, w co mogłaby się ona zamienić.

2.

Zastanów się, co może ci być potrzebne do pracy, i zgromadź różne materiały i ozdoby.

3.

Zacznij od doszycia swojej skarpetce oczu.

4.

Następnie ozdób ją według swojego pomysłu.

Po wykonaniu skarpetek zorganizujcie teatrzyk, w którym wasze skarpetki posłużą za pacynki. Wystawcie wymyśloną przez siebie sztukę.

ś ciekawego

Najstarsze skarpetki pochodzące z czasów starożytnych znaleziono podczas wykopaliśk archeologicznych w środkowym Egipcie. Były wykonane z czerwonej wełny. Miały dwa palce, żeby można je było nosić w sandałach podobnych do dzisiejszych japoniek.

21 marca obchodzimy **Światowy Dzień Osób z Zespołem Downa** (czytaj: dałna), nazywany także **Dniem Kolorowej Skarpetki**. Tego dnia nosimy kolorowe skarpetki nie do pary.

4. Czego boją się skarpetki?

Ojej! Jeszcze te skarpetki.

1

Trzymaj mnie mocno!

2

Ale mi się kręci w głowie!

3

Uważaj, bo się zgubimy!

4

O nie! Trzeba je będzie uprać jeszcze raz.

5

Znowu to samo?

6

Coś ciekawego

Żeby zapobiec mieszaniu się skarpetek, wymyślono **skarpetniki**. To plastikowe lub gumowe płytki z dwoma otworami, w których umieszcza się skarpetki z jednej pary. Po zdjęciu z nóg skarpetek od razu wkłada się je w otwory skarpetnika, a potem wrzuca do pralki. Ten sposób prania skarpetek jest wykorzystywany także przez osoby niewidome.

1. Popatrz na obrazki, przeczytaj teksty w dymkach i opowiedz historyjkę o skarpetkach.
2. Jak myślisz, dlaczego skarpetki podczas prania przytulały się do siebie?
3. Podaj nazwy rzeczy, które oprócz skarpetek mogą być w naszej garderobie do pary.
4. Wymyślcie wspólnie kilka sposobów na to, żeby inne rzeczy będące parą także się nie gubiły.

Przypominajka

rzeczowniki

nazwy ludzi, zwierząt,
roślin i rzeczy

pytania: kto? co?

rodzaje: męski,
żeński lub nijaki

liczby: pojedyncza
i mnoga

czasowniki

nazwy czynności
i stanów

pytania: co robi?
co się z nim dzieje?

liczby: pojedyncza
i mnoga

W zdaniu najważniejszy jest **czasownik**, który nazywa czynność.
Sam czasownik może już być zdaniem.

Razem z czasownikiem najczęściej występuje **rzeczownik**,
wskazujący na wykonawcę czynności.

rzeczownik czasownik

– Pierzemy.

Mama **perze**.

Brudne **skarpetki** **przytuliły się** do siebie.

Amelka **lubi** kolorowe skarpetki.

5. Przypomnij podstawowe informacje o rzeczownikach i czasownikach.

6. Powiedz, jakie części mowy są najważniejsze w zdaniu.

7. Ułóż kilka zdań zbudowanych tylko z dwóch wyrazów.

8. Wybierz jedno z ułożonych zdań. Zapisz je w zeszycie. Rozwiń to zdanie na pięć sposobów, dodając za każdym razem więcej wyrazów.

Anna Urszula Kamińska

Sprzęty elektryczne

Puszcza parę jak szalone
na ubrania pogniecione.

Choć to zaskoczenie duże,
lubi się obżerać kurzem.

❄️ Stoi gdzieś w kuchni i pomrukuje.
Kto ją otworzy, zimno poczuje. ❄️

Czas na poradę!

- Do gniazdka nie wkładaj niczego poza wtyczką.
- Gdy nie używasz urządzenia, wyciągnij wtyczkę z gniazdka.
- Wyjmując wtyczkę, nigdy nie ciągnij za kabel.
- Nie dotykaj wtyczki ani urządzeń elektrycznych mokrymi rękami.
- Używaj urządzeń elektrycznych z dala od wody.

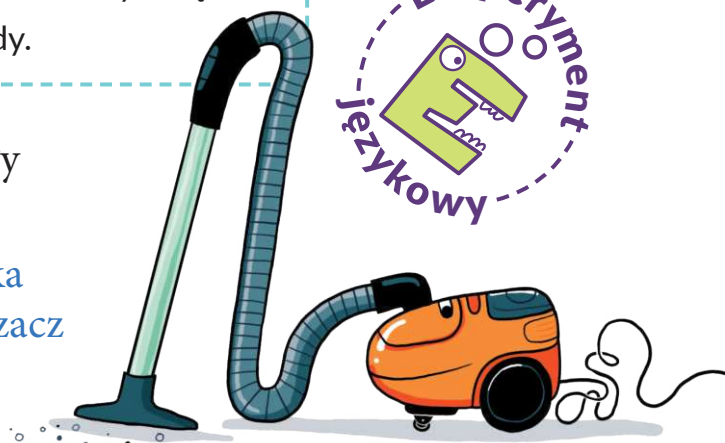
Nowe sprzęty domowe często otrzymywały
nazwy od czynności, którą zastępowały.

prać – pralka

suszyć – suszarka

zmywać – zmywarka

odkurzać – odkurzacz

1. Przeczytaj zagadki i podaj ich rozwiązania.
2. Wymyśl zagadkę o jednym ze sprzętów pokazanych na zdjęciach i zadaj ją koleżance lub koledze z ławki.
3. Wyobraź sobie, że jesteś jakimś sprzętem elektrycznym. Opowiedz, jak wygląda twój dzień. Co lubisz w swojej pracy, a czego – nie?
4. O jakich zasadach bezpieczeństwa należy pamiętać podczas korzystania ze sprzętów elektrycznych?
5. Utwórz nazwy sprzętów od czasowników: **składać, wycierać, prasować, sprzątać**. Wymieńcie się w klasie swoimi pomysłami.

A

Jak prać, żeby nie szkodzić środowisku

Żeby oszczędzać wodę, pralka powinna mieć funkcję mniejszego poboru wody.

Gdy chcemy tylko odświeżyć odzież, przyda się funkcja skróconego cyklu prania.

Każda pralka ze względu na to, ile zużywa prądu, ma przypisaną klasę od litery A do litery G. Pralka najbardziej energooszczędna ma klasę A.

Należy wybierać ekologiczne środki piorące i płyny do płukania. Takie środki nie uczulają i są przyjazne środowisku.

Tkaniny delikatne pierzemy w niższych temperaturach, a bawełniane i bardzo zabrudzone – w wyższych.

Czas na poradę!

Żeby ubrania nie niszczyły się szybko, odpowiednio się z nimi obchodź. Zwracaj uwagę na metki. Są tam informacje, w jakiej temperaturze należy prać ubrania, w jakiej można je prasować, jak je suszyć i czyścić.

prać ręcznie

prać
w 40 °C

prasować
w temperaturze
150 °C

nie suszyć
w suszarce

czyścić
chemicznie

1. Posłuchaj opowiadania „Czyj to sweterek?” z cyklu „Lena i Tymek poznają świat”, które znajduje się na stronie 125. We wskazanych miejscach zadaj pytanie i wybierz osobę, która na nie odpowie.
2. Na podstawie podanych informacji i własnych przemyśleń wyjaśnij, co dla ciebie znaczy **ekopranie**.
3. Jaka jest twoja opinia w sprawie częstego prania odzieży? Przedstaw ją klasie. Co sądzą na ten temat inni?
4. Zrób porządek w swoim pokoju. Odłóż rzeczy, których nie używasz lub nie potrzebujesz. Wspólnie z osobą dorosłą zdecyduj, co z nimi zrobić. Uzasadnij, dlaczego to, co zrobisz, jest dobre dla przyrody. Kto jeszcze na tym skorzysta?

Podwodne królestwo

1.

Gdzie mieszka
Nemo?

Ale tu dużo
egzotycznych
ryb! Ciekawe,
czy zobaczymy
też rekina?

Zobacz, to chyba
Nemo! Ale bym
chciała snurkować
przy rafie koralowej
i pływać z delfinami.

1. Jakie tajemnice może skrywać podwodny świat? Uzasadnij swoją odpowiedź.
2. Jak myślisz, czy koral są robione z koralowców? Dlaczego?
3. Czy widziałaś / widziałeś kiedyś rafę koralową? Jeśli tak, to jak ci się ona podobała? Podaj trzy przymiotniki określające, jaka jest rafa koralowa.

2.

Czy ryby
mogą świecić?

3.

Co wiesz
o polskim
morzu?

4.

Jak chronić
morza i oceany?

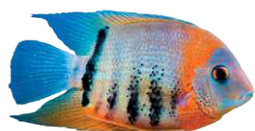
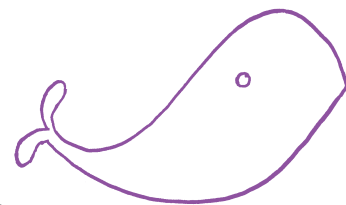
 4. Z jakimi kolorami kojarzy ci się morską głębia? Wymyśl nowe nazwy kolorów.

5. Czy byłeś / byłaś kiedyś nad Morzem Bałtyckim? Jakie masz wspomnienia?

 6. Wyobraź sobie, że emocje, które odczuwasz, to morską fale. Nie powstrzymasz ich, ale możesz nad nimi zapanować – zatrzymaj się, zastanów, co zrobić, i weź oddech.

Rafy koralowe to podwodne środowiska stworzone przez koralowce. **Koralowce** to zwierzęta, które żyją na niewielkich głębokościach w ciepłych morzach i oceanach. Są przytwierdzone do dna morskiego. Tworzą twardą skałę, która jest podstawą rafy.

W rafach koralowych żyje mnóstwo różnorodnych zwierząt i roślin. Można tam podziwiać wiele gatunków mięczaków, ryb, żółwi czy węży morskich.

Największa rafa koralowa ciągnie się wzdłuż północno-wschodnich wybrzeży Australii. Zajmuje obszar porównywalny do obszaru Polski.

Jedna z najpiękniejszych raf koralowych znajduje się w Morzu Czerwonym, u wybrzeży Egiptu. Żyją tam zwierzęta dosłownie we wszystkich kolorach.

Rafa koralowa u wybrzeży Egiptu

Wielka Rafa Koralowa wzdłuż wybrzeża Australii

1. Przeczytaj teksty. Powiedz, co to jest **rafa koralowa**, a co to są **koralowce**.
2. Wymień gatunki zwierząt, które zamieszkują rafy koralowe.
3. Powiedz, gdzie jest największa, a gdzie – jedna z najpiękniejszych raf koralowych na świecie.

Rafy koralowe to podwodne królestwo, bardzo wrażliwe na wszelkie zmiany środowiska. Rafy są objęte ochroną. Nie wolno ich niszczyć ani nawet dotykać, ale można je podziwiać na własne oczy.

Bardzo popularne jest **snurkowanie** (inaczej: snorkeling). Polega ono na pływaniu przy powierzchni oceanu i oglądaniu rafy przez maskę z rurką. Jest to możliwe, ponieważ rafy leżą na niewielkiej głębokości. Należy pamiętać o właściwym doborze maski, która musi szczelnie przylegać do twarzy.

Inny sposób to **nurkowanie**. Żeby móc nurkować, należy ukończyć odpowiedni kurs i zdobyć certyfikat. Trzeba też mieć odpowiedni sprzęt i ubranie. Aby dłużej pozostać pod wodą, nurkowie zakładają na plecy butlę z powietrzem, którym oddychają. Zarówno podczas snurkowania, jak i nurkowania przydatne są płetwy.

Snurkowanie

Rafy koralowe możemy podziwiać także bez wchodzenia do wody. Dzieje się to dzięki **rejsom statkami ze szklanym dnem**. Po wypłynięciu z portu można zejść na niższy pokład i obserwować ryby oraz innych kolorowych mieszkańców rafy.

4. Czy rafy koralowe można oglądać na własne oczy? W jaki sposób? Uzasadnij odpowiedź.
5. Gdyby była taka okazja, w jaki sposób chciałabyś / chciałbyś podziwiać rafy koralowe?
6. Stwórzcie łańcuch skojarzeń, który zaczniecie od wyrażenia **rafa koralowa**.

Co niszczy rafę koralową?

dewastacja lasów na wybrzeżu

pogłębianie dna na szlakach morskich

dotykanie, deptanie, odrywanie przez turystów kawałków koralowca na pamiątkę

zanieczyszczenie wód ściekami komunalnymi i przemysłowymi

ocieplenie klimatu

odławianie ryb przez detonowanie pod wodą materiałów wybuchowych (głuszenie)

wycieki ropy naftowej do wody

Połowa raf na kuli ziemskiej została już bezpowrotnie zniszczona!

Co może uratować rafę koralową?

sztuczne hodowanie i rozsadzanie koralowców, przypominające szkółki leśne

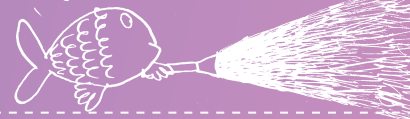

rozmnażanie koralowców w laboratorium

ś ciekawego

Brytyjscy naukowcy postanowili uratować umierające koralowce w dość nietypowy sposób. W miejscach, gdzie Wielka Rafa Koralowa jest zniszczona, stawiają głośniki. Gdy z głośników płyną dźwięki, jakie słyszą wokół zdrowej rafy, to ryby chętniej przyplływają na jej obszar i przyczyniają się do odbudowy koralowców.

1. Co powoduje niszczenie raf koralowych?
2. W jaki sposób można ratować rafy koralowe?

Radostaw Ragan

Inżynier podwodny

Bardzo zdolny pan inżynier,
co z projektów statków słynie
ciężkich, lżejszych – sam je spawa –
uczestniczy też w wyprawach.
Przez okienko batyskafu*,
odrobinę drżąc ze strachu,
obserwuje życie morza:
„Ryby świecą tu jak zorza!
Wraz z małżami w ciemnej toni
pływa sobie morski konik.
Tu ławica ryb się kłębi.
Może rekin czyha w głębi?
To nie rekin! Ośmiornica!
Świat podwodny mnie zachwycił!”

* batyskaf – statek głębinowy do badań podwodnych

Po literach **l, ł, n, r** piszemy **ż**.

l**ż**ejszy mał**ż**e in**ż**ynier dr**ż**ący

Przypominajka

Ż piszemy, kiedy wymienia się na **g, z, s, dz, h, ź**.

1. Przeczytaj wiersz. Co cię w nim zainteresowało?
2. Znajdź i odczytaj kilka rymów użytych w wierszu.
3. Spróbujcie wspólnie znaleźć jeszcze inne wyrazy z **ż** po **l, ł, n i r**. Możecie skorzystać ze słownika ortograficznego. Zapiszcie je w zeszyte i ułóżcie z nimi zdania.
4. Przypomnij, kiedy jeszcze w wyrazach piszemy **ż**.

Niko Dominiguez

W głębinie

(fragment książki „101 ciekawostek. Zwierzęta wodne”) **tekst popularnonaukowy**

Ponieważ światło słoneczne nie dociera w głąb oceanów poniżej 600 m, zwierzęta na takich głębokościach żyją w zimnie i absolutnym mroku. Większość jest bioluminescencyjna, czyli ma zdolność wytworzenia własnego światła, co pomaga im w polowaniu, ucieczce lub identyfikacji osobników własnego gatunku.

Cyklotonka oceaniczna

(...) Dzięki fosforyzującym* bakteriom na ciele oświetla dno morskie jak latarnia. Jej mocne światło można zobaczyć z odległości wielu metrów. (...)

Żmijowiec

Na ciele ma rozmieszczone punkty bioluminescencyjne. Jeden z nich znajduje się na szczycie wydłużonego promienia płetwy grzbietowej i wabi ofiary ku rozwartym szczękom z długimi, zakrzywionymi zębami. (...)

Żabnica

Ta niezbyt urodziwa ryba jest nazywana morskim diabłem. Wykorzystuje swoją świetlną antenę, by zwabić ofiary. Ogromna paszcza i rozciągliwy żołądek pozwalają jej połykać zwierzęta przewyższające ją wielkością nawet dwukrotnie.

* fosforyzujący – świecący w ciemności

1. Posłuchaj tekstów i obejrzyj zdjęcia. Która ryba najbardziej cię zaintrygowała? Dlaczego?
2. Wyjaśnij, co znaczy pojęcie **bioluminescencja**. Po co rybom głębinowym taka cecha?
3. Jakie znasz zwierzęta żyjące na lądzie, które także mają zdolność świecenia?
4. Namaluj farbami na kartce z bloku morskie głębiny i żyjące tam ryby.

22 marca – Światowy Dzień Wody

- To święto obchodzone jest corocznie.
- Wielu ludzi na Ziemi cierpi z powodu braku czystej wody pitnej.
- Woda w jeziorach i rzekach jest zanieczyszczona ściekami, odpadami i nawozami.
- Wiele wody marnujemy.

Co można zrobić, żeby wszyscy pamiętali o Światowym Dniu Wody?

- Akcja o niemarnowaniu wody.
- Plakat, broszura, ulotka, konkurs.
- Warsztaty podnoszące świadomość dotyczącą wody.

Co pomoże w ochronie wody?

- Oszczędzanie wody:
 - krótki prysznic,
 - zakręcanie wody podczas mycia zębów,
 - nastawianie pełnej pralki i zmywarki,
 - naprawianie ciekących urządzeń.
- Niewyrzucanie resztek jedzenia do toalety.
- Sprzątanie okolic zbiorników wodnych i plaż.

1. Kiedy i w jakim celu obchodzi się Światowy Dzień Wody?
2. Dowiedzcie się, pod jakim hasłem odbywa się tegoroczny Światowy Dzień Wody. Wspólnie w klasie zastanówcie się, co możecie zrobić z tej okazji. Przeprowadźcie burzę mózgów, zapiszcie wszystkie propozycje i wybierzcie te, które możecie i chcecie zrealizować. Zaprezentujcie swoje działania w szkole i poza nią.

Morze Bałtyckie

Morze to zbiornik wodny połączony z oceanem. Na północy Polski znajduje się Morze Bałtyckie.

Cechy charakterystyczne Bałtyku

- Jest morzem niemal **zamkniętym**. Z wodami Morza Północnego i dalej Oceanu Atlantyckiego łączy się tylko przez wąskie cieśniny. Prawie w całości jest otoczony lądem.
- Jest najmniej zasolony na świecie, dlatego mówimy, że jest morzem **słanawym**. Dzieje się tak, ponieważ dostaje się do niego wiele wody słodkiej z rzek, opadów, a mało – z oceanu.
- Jest **płytki**. W części jego powierzchni głębokość jest mniejsza niż 30 metrów.
- Jest morzem **chłodnym**. Temperatura wody w ciągu roku waha się od 0 do 18 °C, ale latem w zatokach może wynosić do 22 °C. Zimą północna część Bałtyku często zamarza.

Ciekawego

22 marca jest nie tylko **Dniem Wody**, lecz również **Światowym Dniem Ochrony Morza Bałtyckiego**.

Nazwa naszego morza pochodzi prawdopodobnie od starosłowiańskiego słowa **blato**, co można przetłumaczyć jako **wielka słona woda**. Bałtyk należy do państw, które znajdują się wokół niego. Nasza morska granica państwa przebiega około 22 kilometrów od plaży w głąb morza.

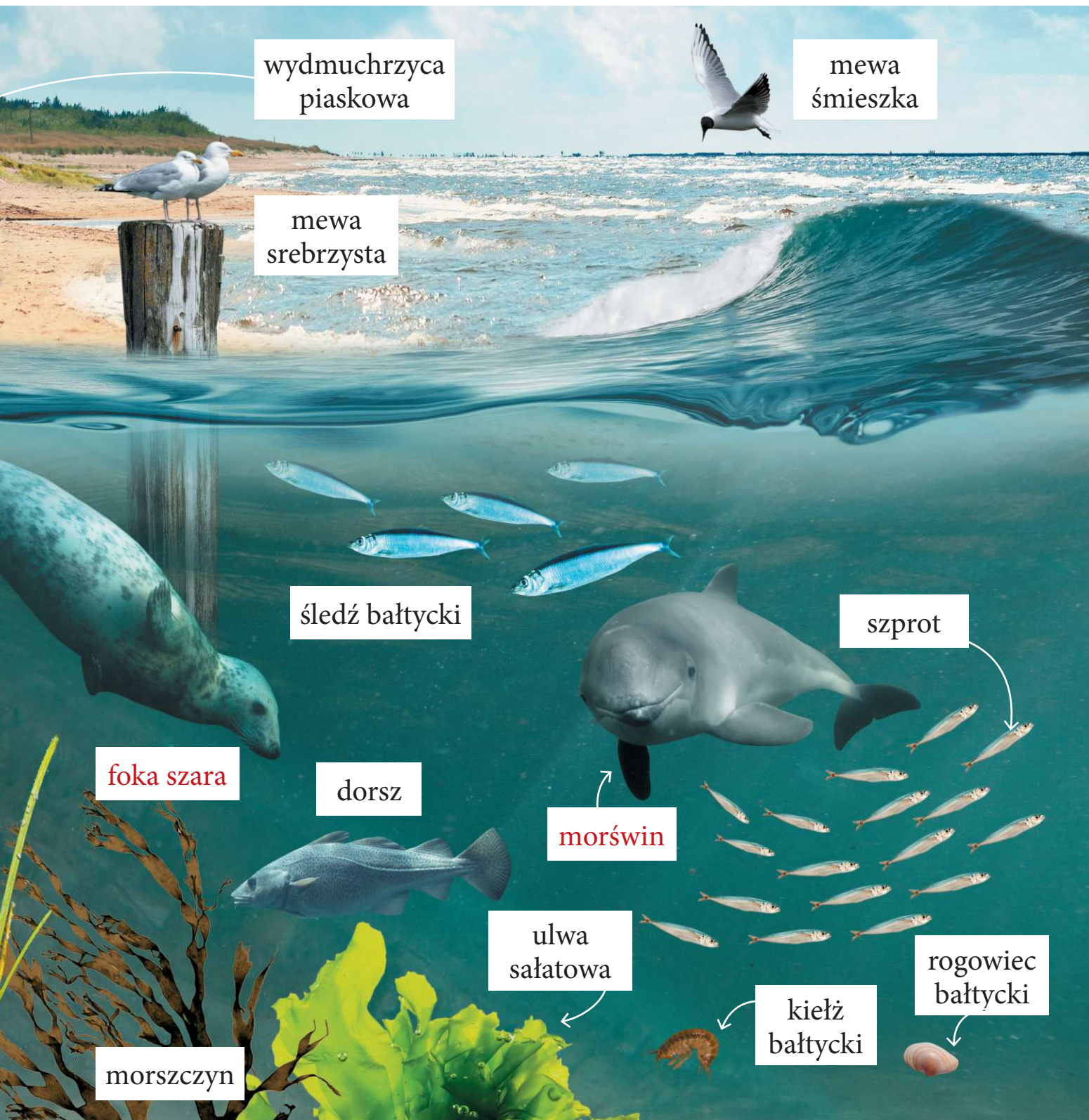
mikołajek nadmorski

sercówka pospolita

zostera morska

1. Co to jest **morze**? Jak nazywa się polskie morze? W jakiej części naszego kraju leży? Dokąd sięga tam nasza granica?
2. Dlaczego wytycza się granice w środku morza? Znajdź Morze Bałtyckie na mapie Europy i odczytaj, jakie państwa leżą wokół niego.
3. Wyobraź sobie, że morze to nie tylko woda. To tajemnicza księga pełna opowieści. Otwórz ją i opowiedz, co kryją jej strony.

4. Jakie rośliny i zwierzęta żyją w morzu, a jakie – przy jego brzegu?

5. Na czerwono zostały podane gatunki zagrożone. Odczytaj ich nazwy, zastanów się i powiedz, co zagraża tym zwierzętom i roślinom.

6. Co możesz zrobić, gdy przebywasz nad Bałtykiem, żeby chronić nasze morze? Dlaczego zostawione na brzegu morza śmieci mogą znaleźć się w wodzie?

Marcin Przewoźniak

Ocean śmieci

Tata, Mama, Syn i Córka na plaży, na kocu. Dorośli się opalają, czytają gazety, dzieci robią babki z piasku. Wszyscy śmiecią.

TATA (wyrzuca papierek)

Ale pyszny ten batonik!

MAMA

Upał. Cołę chcesz czy tonik?

Wypijają resztki i rzucają butelki na bok.

SYN (pokazuje kartonik)

Mamo, wypilem soczek.

MAMA

A rzuć to gdzieś na boczek!

CÓRKA (pokazuje kubeczek)

Mamo, pękł mi kubeczek!

MAMA

Dziecko, zakop w piaseczek!

SYN

A ta folia? Gdzieś do śmieci...?

MAMA

Zostaw. Z wiatrem niech poleci.

CÓRKA

Mamo, trochę nie wypada...

TATA

Przecież to się gdzieś rozkłada.

Nie ma strachu, drogie dzieci, przecież każdy człowiek śmieci...

MAMA

Śmieci już od tysiącleci!

Na scenę wchodzi grupa dzieci przebranych za śmieci – kostiumy z plastikowych toreb, gazet i puszek, opakowań po serkach i jogurtach. Niosą transparent z dwiema skrzyżowanymi plastikowymi butelkami.

ŚMIECI (śpiewają na melodię

„My jesteśmy krasnoludki”)

My jesteśmy śmieci zgrają.

Hopsasa! Hopsasa!

Co nas ludzie wyrzucają

po morzach, po lasach.

Wędrujemy, wędrujemy.

Oj, tak, tak! Oj, tak, tak!

Zaraz wszystko zatrujemy.

To nasz znak! To nasz znak!

1. Posłuchajcie tekstu inscenizacji lub przeczytajcie go z podziałem na role.

2. Jaki problem został poruszony w inscenizacji? Jak można temu zaradzić?

3. Jak rodzina tłumaczyła wyrzucanie śmieci wokół siebie? Czy zgadzasz się z jej zdaniem?

4. Co może się stać, gdy zjesz rybę wypełnioną drobinami plastiku?

Otoczają rodzinę siedzącą na kocu,
skandując:

Nim was całkiem zasypiemy –
dziękujemy! Dziękujemy!

MAMA
Ale za co?

ŚMIECI
Przecież wiecie!
Rozsiewacie nas po świecie!
Człowiek ciągle nas zaprasza,
Ziemia – to planeta nasza!

Na scenę wchodzi dziecko przebrane za mewę.

MEWA
Folia nóżki mi splątała,
żebym już nie poleciała,
żebym już nie mogła jeść.

ŚMIECI (chórem)
No to cześć!

Wchodzi dziecko przebrane za fokę.

FOKA
Zamiast rybek śmieci jadłam.
I padłam.
Jak mych koleżanek sześć.

ŚMIECI (chórem)
No to cześć!

Wchodzi dziecko przebrane za delfina.

DELFIN
Zaplątałem się w śmieci.

ŚMIECI (chórem)
Dziś jesteś trzeci!

Wchodzi dziecko przebrane za rybę.

RYBA
W każdym wody łyku drobinki plastiku.
Gdy usmażysz mnie i zjesz,
plastikiem się najesz też!

ŚMIECI (chórem)
Co w morzu pływa? Sztuczne tworzywa!
Ryba nieżywa! Ludzkość nieżywa!

CÓRKA I SYNEK
Nasza planeta jest nieszczęśliwa!

RODZICE
Krzywdzą ją nasze głowy i ręce.

RODZINA (chórem)
Słowo honoru! Już nigdy więcej!

*Sprzątają porozrzucane odpadki
i kłaniają się publiczności.*

5. Dlaczego śmieci wyrzucane do wody lub zostawiane na plaży są zagrożeniem dla zwierząt? Co się stało mewie, co – fokę, a co – delfinowi?

 6. Przygotujcie rekwizyty, nauczycie się ról na pamięć i zaprosicie uczniów innej klasy na przedstawienie.

Co czeka naszą planetę?

1.

Czy mam
wpływ
na świat?

Ostatnio byliśmy z rodzicami
w skansenie. Bardzo mi się podobało,
ale nie wyobrażam sobie, że mógłbym
mieszkać w takiej starej chacie.

A wiesz, że za sto lat
inni ludzie będą pewnie
mogli powiedzieć to samo
o naszych domach?

1. Czym jest według ciebie **szczęście**? Czy dla każdego z nas szczęście oznacza to samo?
- 2. Wyobraź sobie, że jesteś już dorosła / dorosły. Spróbuj opisać, jak może wyglądać wtedy świat. Co się w nim zmieniło od czasów twojego dzieciństwa?
3. Co ostatnio zmieniło się w twoim otoczeniu? Co miało wpływ na te zmiany?
4. Czy człowiek może się zmienić? Podaj jakiś przykład.

2.

Dlaczego niektóre zwierzęta mogą wyginać?

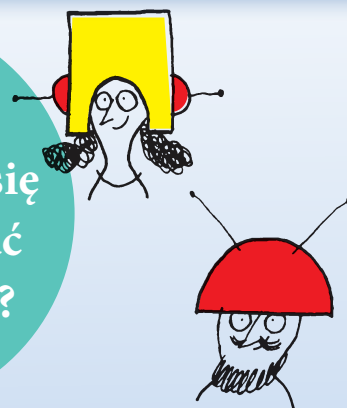
3.

Jak będzie wyglądało życie ludzi za 100 lat?

4.

Jak będziemy się porozumiewać w przyszłości?

Techniki myślenia twórczego

1.

Jak jest?

2.

Jak być powinno?

pytanie problemowe

3.

Dlaczego nie jest tak, jak być powinno?

4.

Co zrobić, żeby było tak, jak być powinno?

METAPLAN

(rozpoznanie problemu, określenie jego przyczyn i wspólne poszukiwanie rozwiązania)

5. Czy potrafisz wymienić jakieś zwierzęta, które już wyginęły? Jak myślisz, dlaczego tak się stało?

6. Zastosujcie technikę metaplanu i spróbujcie wspólnie znaleźć odpowiedź na pytanie: **Co zrobić, żeby zachować czystą planetę dla przyszłych pokoleń?** Wykorzystajcie duży arkusz papieru. Podzielcie go na cztery pola. Na środku zapiszcie pytanie problemowe. Zapisujcie lub rysujcie swoje pomysły na karteczkach i przyklejajcie je na arkuszu.

Jak ludzie zmieniają swoje otoczenie

1. Obejrzyj zdjęcia. Opowiedz, co one przedstawiają i co się na nich dzieje.
2. Na podstawie zdjęć i własnych doświadczeń wyjaśnij, w jaki sposób ludzie zmieniają swoje otoczenie.
3. Jakie działania ludzi mają dobry, a jakie – zły wpływ na nasze otoczenie, na środowisko, w którym żyjemy? Uzasadnij swoją odpowiedź.
4. Jak wygląda świat wokół ciebie? Co ci się w nim podoba, a co – nie podoba? Co możesz w nim zmienić teraz albo w przyszłości?

Dzieci są przyszłością świata

Uczycie się w szkole. Z pewnością wiele z was zda maturę, ukończy studia i wszyscy podejmiecie pracę zawodową. Zastąpicie na różnych stanowiskach, w różnych miejscach swoich rodziców w tak zwanej sztafecie pokoleń.

To, że jesteście przyszłością świata, oznacza, że to wy w przyszłości będziecie decydować o jego losach. W jaki sposób już dzisiaj możecie mieć wpływ na przyszłość naszego świata?

Szukaj swoich pasji i zainteresowań.

Rozwijaj je. To one ci podpowiedzą, jaki zawód wybrać w przyszłości. To, co będziesz robić jako osoba dorosła, może mieć duży wpływ na to, jak będzie wyglądał nasz świat.

Troszcz się o naszą planetę.

Już dzisiaj możesz zacząć działać: oszczędzaj wodę i prąd, segreguj śmieci, nie niszcz przyrody, nie marnuj jedzenia.

Dbaj o relacje z innymi.

Oдноś się do innych z życzliwością. Ucz się współpracować w grupie.

5. Przeczytaj tekst i powiedz, jak rozumiesz hasło: **Dzieci są przyszłością świata.**

6. Zamknij na chwilę oczy i wyobraź sobie siebie za 30 lat. Co robisz? Kim jesteś? Gdzie i jak żyjesz? Na czym się skupiasz? Jakie marzenia zrealizowałaś / zrealizowałeś? Co cię zaskakuje w tej przyszłości?

7. Podzielcie się na trzysobowe grupy i wykonajcie pracę plastyczną, w której przedstawicie trzy obrazy: Ziemię w przeszłości, obecnie i w przyszłości. Wykonajcie na kartkach szkice, a następnie wyklejcie je plasteliną.

Natalia Usenko

Kiciulek

Klara obudziła się szczęśliwa. Był piątek, a na dodatek jej klasa miała dziś jechać na wycieczkę. I to dokąd? Do zoo!

Dziewczynka związała włosy w kucyk i pobiegła pod szkołę, gdzie klasa 3c miała zbiórkę. Ledwie zdążyła – panie sprawdziły listę i wszyscy pomaszerowali w stronę przystanku autobusowego.

W autobusie trzęsło, ale Klarze i Miśce, jej przyjaciółce, to nie przeszkadzało. Wymyślały plan zwiedzania.

– Narysujemy mapę! – cieszyła się Michalina. – Zrobimy zdjęcia i rysunki, a na koniec wybierzemy superzwierzaka, najfajniejsze spotkane zwierzę.

Klara przytaknęła i przesunęły się z przyjaciółką w stronę wyjścia.

Dzieci wysiadły na przystanku przed wielkim napisem „ZOO”. Właściwie prawie każde z nich już było tu kiedyś, ale zupełnie inaczej zwiedza się z rodzicami, a inaczej – z grupą. Na dodatek czekała na nich specjalna atrakcja: przed bramą stał pan w zielonej kurtce z napisem „Ogród zoologiczny”. Na szyi miał identyfikator i uśmiechał się od ucha do ucha.

– Cześć, dzieciaki! – powiedział. – Nazywam się Maciej Drapiński, będę waszym przewodnikiem. Możecie mnie pytać, o co tylko chcecie.

I zaczęło się zwiedzanie. Pan Maciek wiedział wszystko o zwierzętach. Co lubią, co jedzą, jak mają na imię. Czy jest ich dużo na świecie, czy całkiem mało i są pod ochroną. To znaczy, że nie wolno na nie polować i trzeba dbać, żeby całkiem nie wyginęły.

Na wybiegach zagrożonych gatunków były słonie i tygrysy, nosorożce i śmieszne dzioborożce, a nieopodal przechadzały się polskie żubry.

1. Przeczytaj opowiadanie i powiedz, co się w nim dzieje.
2. Wyjaśnij pojęcie **gatunki zagrożone**.
3. Dowiedzcie się, czy imiona Kapitan i Ofka są wymyślone, czy żbiki o tych imionach mieszkają w którymś z polskich zoo.
4. Porozmawiajcie o tym, jaką funkcję pełnią ogrody zoologiczne.

Obok pływały żółwie błotne – one też były gatunkiem chronionym.

– A to kto? – spytał przewodnik, podchodząc do następnego wybiegu.

Z drewnianego domku wśród drzew i kamieni wyskoczyło wąsate stworzenie i nastroszyło się nieufnie.

– Kiciulek! – zawołała Miśka. – Też mam takiego!

Zwierzátko machnęło grubym ogonem i wskoczyło na gałąź. Przyglądało im się przez liście.

– Jaki piękny, jakie ma łapki puchate! – Klara nie mogła oderwać od niego oczu. – Dlaczego jest w zoo?

– Bo to żbik, dziki kot leśny. Kiedyś były ich tysiące, teraz zostało ich mniej niż 200. Ma na imię Kapitan, a tam siedzi jego dziewczyna, Ofka. Widzisz?

Spomiędzy liści wychyliła się druga puchata główka i dziewczynki westchnęły z zachwytem.

– Chyba wiem, kto zostanie superzwierzątkiem! – powiedziała Klara.

Kapitan uśmiechnął się pod wąsem. Nie miał co do tego wątpliwości.

Plan wydarzeń to najważniejsze wydarzenia z tekstu, podane kolejno w punktach.

PLAN WYDARZEŃ do opowiadania „Kiciulek”

1. Klara cieszy się z wycieczki do zoo.
2. Klara i Miśka planują wybrać w zoo superzwierzątko.
3. Przed bramą zoo na dzieci czeka przewodnik.
4. Dzieci zwiedzają zoo i oglądają zagrożone gatunki zwierząt.
5. Klasa zatrzymuje się przed wybiegiem zwierzęcia wyglądającego jak kot.
6. Przewodnik informuje, że to żbik.
7. Dziewczynki zachwycają się Kapitanem i Ofką.

5. Powiedz, co po kolei wydarzyło się w opowiadaniu. Nadaj kolejnym wydarzeniom tytuły i zapisz je w zeszycie.

6. Naucz się opowiadać tekst na podstawie planu wydarzeń. Wymyśl własne zakończenie.

7. Wybierz krótki fragment tekstu, który najbardziej ci się podoba. Naucz się go tak czytać, żeby zachęcić kogoś, kto nie zna treści, do przeczytania całego opowiadania.

Czerwone księgi przyrody

„Czerwona księga gatunków zagrożonych” to lista gatunków zwierząt, roślin i grzybów zagrożonych na świecie wyginięciem. Obecnie zawiera ponad 150 tysięcy gatunków i określa, jaki jest stopień tego zagrożenia.

Gatunek to grupa organizmów, które mają podobną budowę, podobne wymagania życiowe i mogą wydawać potomstwo.

Co powoduje, że gatunki wymierają?

działalność człowieka (na przykład polowanie na zwierzęta)

zmiany klimatyczne i dziura ozonowa

klęski i katastrofy ekologiczne (na przykład wycieki ropy naftowej)

zniszczenie i zanieczyszczenia środowiska

Światowa czerwona lista zagrożonych gatunków zwierząt

płazy

salamandra olbrzymia chińska
Chiny

ssaki

morświn kalifornijski
wody przy wybrzeżu Meksyku

gady

krokodyl syjamski
Kambodża

ryby

piła drobnozębna
wody Atlantyku

drop indyjski
Indie

ptaki

1. Wyjaśnij, co to jest „Czerwona księga gatunków zagrożonych”. Jak ci się wydaje, czemu ma służyć ta lista?
2. Porozmawiajcie o tym, dlaczego niektóre gatunki zwierząt, roślin i grzybów wymierają. Jaki wpływ mają na to działania człowieka?

„Polska czerwona księga zwierząt” i „Polska czerwona księga roślin” zostały opracowane w 1992 i 1993 roku. Są aktualizowane na wzór księgi światowej.

Polska czerwona lista zagrożonych gatunków zwierząt

kumak nizinny
małe skupiska na nizinach

ptąży

ptaki

orlik grubodzioby
torfowiska na Podlasiu

ssaki

kozica tatrzańska
Tatry

koza złotawa
rzeki środkowej Polski

ryby

gady

żółw błotny
w różnych częściach Polski

👁️ ś ciekawego

Gatunki wymarłych zwierząt w Polsce to **tarpan** – prawdopodobnie jeden z przodków konia i **tur** – przodek bydła domowego. Obecnie w Popielnie na Mazurach znajduje się hodowla koników polskich, które są potomkami dzikich tarpanów.

3. Odczytaj nazwy przykładowych gatunków zwierząt zagrożonych na świecie.

4. Czego dotyczy „Polska czerwona księga zwierząt”?

5. Czy któreś ze zwierząt zagrożonych wyginięciem żyje w twojej okolicy? Co może zrobić społeczność, żeby ten gatunek nie wymarł?

Agnieszka Frączek

Za sto lat

Kiedy lat upłynie sto,
świat się zmieni, że ho, ho!

Wszystkie wieżowce i chmur drapacze
najpierw potężnieć zaczną cichaczem,
a potem będą rosły bez końca,
aż się przemienią w drapacze słońca.

W lodówce trzymać będziemy żelki
na chęć do pracy i zapach wszelki,
a w przedpokoju (albo w ogródku?)
sprzęt do kruszenia w drobny mak smutków.

Auta, tramwaje, nawet rowery
zabierać będą nas na spacer
ponad chmurami, a w czasie burz
tryb antygrzmotny włączą i już.

Choć wciąż będziemy różni, jak teraz,
to nikt się z nikim nie będzie spierał,
a w szkole zrobi się pomalutku
całkiem zielono od ufoludków.

Kiedy lat upłynie sto,
świat się zmieni, że ho, ho!

1. Przeczytaj wiersz i na jego podstawie opowiedz, jak może się zmienić świat w ciągu stu lat.

2. Porozmawiajcie o tym, jak waszym zdaniem będą wyglądali ludzie za sto lat, gdzie będą mieszkali, jak się będą ze sobą komunikowali, jak będą podróżowali i z jakich sprzętów będą korzystali. Jak myślicie, jak będą rozumieli szczęście?

Wiek, w którym żyjemy, to ciągły rozwój nowoczesnych technologii. To loty w kosmos, odkrywanie innych planet, walka z nieuleczalnymi dotąd chorobami oraz rozwój różnych form komunikacji między ludźmi.

Nasz świat jest cyfrowy – dzięki smartfonom, tabletom i komputerom podłączonym do internetu dostęp do aktualnych informacji mamy cały czas. Strony internetowe, portale społecznościowe i komunikatory zapewniają ludziom kontakt z całym światem.

Co jeszcze oferuje nam nowoczesny świat?

Roboty humanoidalne, które przypominają wyglądem człowieka, mogą wykonywać wiele zadań jednocześnie i pracować bez odpoczynku.

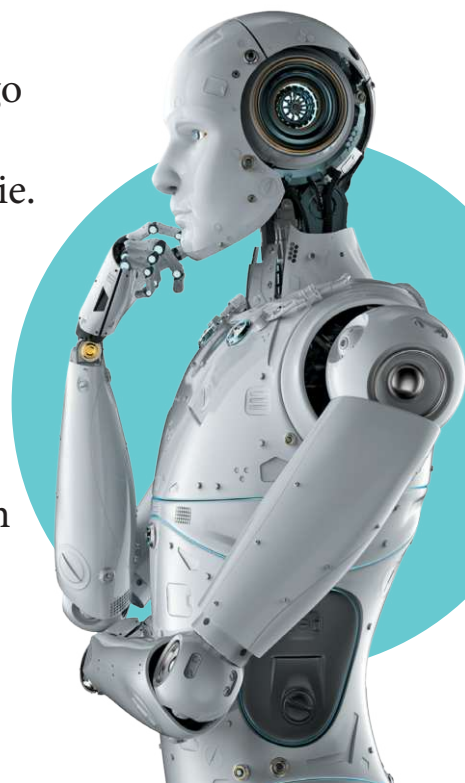
Drukarki przestrzenne (3D) tworzą na podstawie modelu komputerowego trójwymiarowe obiekty, w tym także protezy wykorzystywane w medycynie.

Autonomiczne samochody wykrywają przeszkody i poruszają się po drogach bez udziału kierowcy.

Sztuczna inteligencja to program komputerowy, który potrafi się uczyć, rozwiązywać problemy i – podobnie jak ludzie – wykonywać zlecone mu zadania.

3. Zastanówcie się wspólnie, co sprawia, że w dzisiejszych czasach tak szybko postępuje rozwój technologiczny.

4. Co wiecie o sztucznej inteligencji? W jakich sytuacjach można ją wykorzystywać?

5. Wykonajcie model planety przyszłości. Oklejcie styropianowe kule różnymi materiałami. Zaprezentujcie swoje prace. Wymyślcie nazwy planet i opowiedzcie, kto na nich żyje.

4. Jak będziemy się porozumiewać w przyszłości?

W ciągu wieków język, którym się posługujemy, bardzo się zmienił. Teksty pisane 100, a nawet 50 lat temu są dla nas często niezrozumiałe.

Niektóre słowa współcześnie zostały zastąpione zupełnie innymi.

noclik – szlafrok

popchnica – szuflada

fircyfuszki – poskręcane włosy

Są też słowa, których obecnie nie używamy, bo są nazwami przedmiotów, które już nie funkcjonują.

siwak – garnek gliniany o siwym kolorze

koromysło – nosidło do noszenia dwóch wiader, zakładane na ramiona

Wiele słów zupełnie zmieniło swoje znaczenie z biegiem czasu.

bezpiecznik – dawniej: człowiek pewny siebie

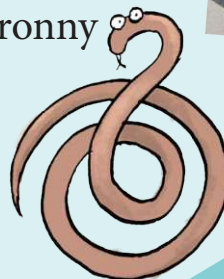
bezpieczny – dawniej: bez opieki, bezbronny

bęben – dawniej: dzban, brzuch

chełm – dawniej: wzgórze

czołg – dawniej: gad pełzający

ćma – dawniej: ciemność, mrok

1. Przeczytaj słowa, które zostały współcześnie zastąpione innymi, które zmieniły swoje znaczenie i których nie używamy. Które z nich najbardziej cię zaskoczyły?
2. Wymyśl nowe nazwy, które według ciebie mogłyby zastąpić w przyszłości wyrazy: książka, dziecko, samolot.
3. Podaj kilka słów, które nie istniały w słowniku sto lub więcej lat temu.

Mówimy poprawnie

ta tę

Poproszę ten
duży brokuł.

Ta brokuła
jest ładniejsza.
Dam ją pani.

Mamo, ten
pomarańcz jest
niesmaczny.

Rzeczywiście,
bo ta pomarańcza
jest niedojrzała.

Ojej! Upadł mi
jeden winogron!

To podnieś
to winogrono!
Kupimy całą kiść.

✓ ten brokuł

✗ ta brokuła

Poprawna jest forma
brokuł – w rodzaju
męskim.

✓ ta pomarańcza

✗ ten pomarańcz

Poprawna jest forma
pomarańcza – w rodzaju
żeńskim.

✓ to winogrono

✗ ten winogron

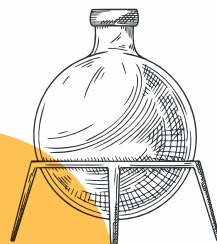
Poprawna jest forma
winogrono – w rodzaju
nijakim.

1. Popatrz na obrazki i przeczytaj rozmowy pokazanych osób. Powiedz, które z nich popełniają błędy językowe.
2. Wskaż błędne formy wyrazów. Wyjaśnij, jak należy mówić poprawnie.
3. Ułóż po jednym dowcipnym zdaniu z poprawnymi sformułowaniami podanymi w ramce.

Mania – dziewczyna

Leno, wiesz, że wielkie odkrycia bywają czasem dziełem przypadku?

1.

Kim została Mania?

Tak, słyszałam na przykład, że Newtonowi (czytaj: niutonowi) spadło na głowę jabłko i dzięki temu odkrył, że obiekty są przyciągane do środka Ziemi.

Robert Hannah (czytaj: hana) „Mistrz Isaac Newton” (czytaj: izaak niuton)

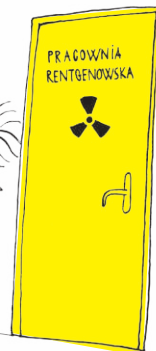
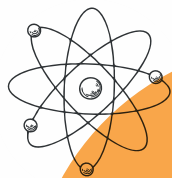

1. Czym zawodowo zajmują się twoi rodzice albo opiekunowie? Porozmawiaj z nimi na temat ich pracy: czy daje im satysfakcję, czy jest spełnieniem ich marzeń? Dlaczego?
2. Co ty chciałabyś / chciałbyś robić w przyszłości?
3. Co ostatnio osiągnęłaś / osiągnąłeś i jesteś z tego dumna / dumny?

4. Pobaw się w wynalazcę: wymyśl maszynę zbudowaną z dowolnych przedmiotów.

inna niż wszystkie

2.

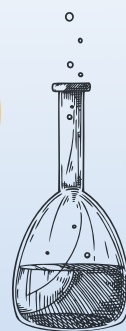
Czym jest „promieniotwórczość”?

3.

Jak odkrycia uczonej zmieniły świat?

4.

Czy znasz dokonania innych Polaków?

Aleksander Wolszczan – polski radioastronom, odkrywca planet poza Układem Słonecznym

5. Kim była Maria Skłodowska-Curie (czytaj: kiri)? Czy słyszałaś / słyszałeś już to nazwisko?
6. Jak wygląda zdjęcie rentgenowskie? Jak myślisz, na czym polega badanie rentgenowskie i do czego służy?
7. Usiądź wygodnie i skup się przez chwilę na swoich myślach. Zastanów się, do jakiej kategorii możesz je przyporządkować, na przykład: plany, uczucia, pomysły lub jeszcze coś innego.

Julita Grodek

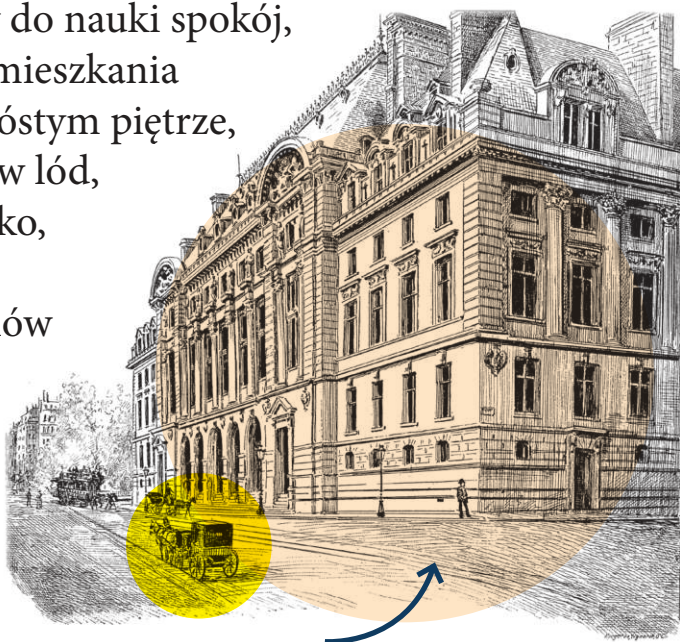
Mania – dziewczyna inna niż wszystkie. Opowieść o Marii Skłodowskiej-Curie

(fragmenty)

Spełnione marzenie

Kiedy Maria przyjechała do Paryża, miała dwadzieścia cztery lata. Chciała zrealizować swoje marzenia o zdobywaniu wiedzy. Zbyt często słyszała, że studia nie są dla dziewcząt, więc zamierzała udowodnić, że jest inaczej. Jako jedna z pierwszych kobiet w historii zdała egzaminy wstępne na wydział fizyki i matematyki. Została studentką Sorbony*. Na Sorbonie uczyło się wówczas 1825 studentów, w tym tylko dwadzieścia trzy kobiety. Uczyła się intensywnie, aby dorównać francuskim kolegom. Jej francuski zdradzał obce pochodzenie. Zanim nauczyła się prawidłowego akcentu, niektórzy dziwili się jej wymowie. Aby mieć konieczny do nauki spokój, przeniosła się z gościnnego, ale hałaśliwego mieszkania siostry do małego, taniego mieszkanka na szóstym piętrze, gdzie zimna woda w miednicy zamieniała się w lód, a umeblowanie stanowiło wąskie żelazne łóżko, piecyk, stół i krzesło.

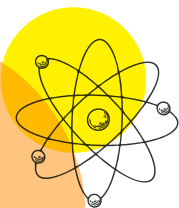
W lipcu 1893 roku przystąpiła do egzaminów końcowych. Fizykę zdała z najlepszym wynikiem, z matematyki była druga. Nigdy wcześniej w długiej historii Sorbony żadna kobieta, a poza tym cudzoziemka, nie ukończyła fizyki jako pierwsza na roku.

* Sorbona – tradycyjna nazwa Uniwersytetu Paryskiego, jednej z najlepszych uczelni we Francji

1. Przeczytaj fragment książki „Mania – dziewczyna inna niż wszystkie. Opowieść o Marii Skłodowskiej-Curie” i powiedz, co było marzeniem Marii.
2. W jakich warunkach mieszkała młoda Maria, żeby móc się w spokoju uczyć?
3. Jaką drogę do realizacji marzeń wybrała Maria? Co osiągnęła?
4. Zastanówcie się, jakie cechy charakteru pomogły bohaterce tekstu w dążeniu do wyznaczonego celu.

Magnes i uran

Młoda uczona podjęła śmiałą decyzję. Chciała zdobyć tytuł doktora fizyki, czyli wyższy stopień naukowy. (...) Dopięła swego i została pierwszą kobietą – profesorem Sorbony, a wyniki prowadzonych wspólnie z mężem badań przyniosły jej sławę na całym świecie.

Czas na poradę!

Często szczęściu trzeba pomóc. Żeby spełnić swoje marzenia, ważne jest obranie celu i wytrwałe dążenie do jego zrealizowania. Tylko pielęgnowanie swoich zainteresowań spowoduje, że je rozwiniesz.

Niezależnie od tego, kim chcesz zostać w przyszłości i czy wybierzesz zawód lekarza, fryzjera, mechanika czy nauczyciela, będą ci potrzebne zaangażowanie, pracowitość i nieustawanie w działaniu.

Zawsze warto także zdobywać nową wiedzę i ciągle się rozwijać.

**„Trzeba życie uczynić marzeniem,
a marzenia rzeczywistością”.**
Maria Skłodowska-Curie

5. Porozmawiajcie o tym, do czego są nam potrzebne marzenia.
6. Co może nam pomóc w osiągnięciu tego, na czym nam zależy? Dlaczego?
7. Jak myślicie, czy warto jest czasami poświęcić się, żeby spełnić swoje największe marzenie? Uzasadnijcie swoje zdanie.
8. Czy jest coś, o czym marzysz, do czego dążysz i na co przeznaczasz dużo swojego czasu i swojej energii? Dlaczego chcesz to osiągnąć?

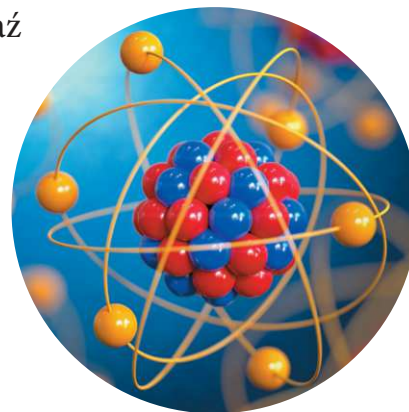

Julita Grodek

Świat z atomów

(fragment książki „Mania – dziewczyna inna niż wszystkie. Opowieść o Marii Skłodowskiej-Curie”)

Wszystko, co nas otacza, jest zbudowane z atomów. Wyobraź sobie atom jako drobinę tak małą, że nie zobaczysz jej pod mikroskopem. My, ludzie, jesteśmy zbudowani z tych drobinek. Z atomów zbudowany jest nasz świat – Ziemia, Słońce, Księżyc, gwiazdy, rośliny oraz zwierzęta, jednym słowem – wszystko. Inny sposób opisanie świata jest taki, że wszystko, co nas otacza, składa się z pierwiastków. Pierwiastek to zbiór atomów o podobnej budowie. (...)

Nauka, która bada pierwiastki i atomy, to chemia. (...)

Maria nigdy nie studiowała chemii, ale to właśnie okazało się jej pasją.

Przez długi czas naukowcy uważali, że atomy, z których zbudowany jest świat, są niepodzielne. (...) Obserwując je, polska uczona udowodniła, że mogą przechodzić jedne w drugie, zmieniać się. Badała „serce atomu”, czyli jego jądro (...). Atomy niektórych pierwiastków rozpadają się same. W trakcie tego procesu ich jądra tworzą różne rodzaje promieniowania. Maria poszukiwała nowych pierwiastków, które wysyłają promienie (są promieniotwórcze).

Niektóre wyrazy powstają z połączenia dwóch słów. To ułatwia przekazywanie informacji. Zamiast mówić: **tworzenie promieni**, możemy powiedzieć: **promieniotwórczość**. Inne przykłady to **księgozbiór** czy **grzybobranie**.

1. Przeczytaj kolejny fragment lektury i powiedz, z czego jest zbudowany świat.
2. Co udowodniła polska uczona dzięki badaniom nad pierwiastkami?
3. Podaj przykłady słów, które są złożone z dwóch innych wyrazów. Wymyśl jeszcze inne wyrazy zbudowane na tej zasadzie.
4. Wyobraź sobie, jak mogą wyglądać pierwiastki. Narysuj je w abstrakcyjny sposób.

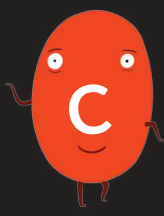
Świat wokół nas

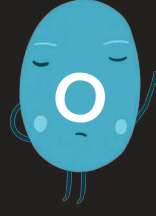
Jesteśmy **pierwiastkami**. Mamy swoje nazwy i oznaczenia literowe. Jest nas 118. Większość z nas występuje w przyrodzie, niektóre wytworzono w laboratorium. Znajdujemy się w was, dookoła was i w całym Wszechświecie.

wodór

węgiel

tlen

Jesteśmy pierwiastkami, które wysyłają promieniowanie. Jego działanie jest silne i szkodliwe, ale może niszczyć komórki nowotworowe. Służymy też do wytwarzania energii.

uran

polon

rad

Oprócz promieniotwórczości występują jeszcze inne zjawiska, które są szkodliwe, ale jednocześnie pomagają w leczeniu. Na przykład w aparatach rentgenowskich wykorzystuje się promieniowanie, które przechodzi przez ciało. Takie badanie, zwane RTG (czytaj: er-te-gie) – rentgenem, pozwala zobaczyć na zdjęciu złamaną kończynę, badać choroby kręgosłupa lub płuc.

coś ciekawego

Promieniotwórczość to inaczej **radioaktywność**.

Międzynarodowy znak ostrzegający przed niebezpieczeństwem radioaktywności oraz szkodliwego promieniowania to czarny wiatraczek na żółtym tle.

1. Na podstawie tekstu powiedz, ile jest pierwiastków. Odczytaj nazwy kilku z nich.
2. Z jakiego powodu pierwiastki polon i rad są niebezpieczne, a jednocześnie pomocne?
3. Wytlumacz, do czego służy aparat rentgenowski.
4. Co to znaczy, że coś jest **promieniotwórcze**? Zastanów się, czy to jest dobre, czy – złe.

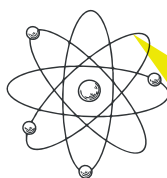

3. Jak odkrycia uczonej zmieniły świat?

Młoda uczona Maria Skłodowska-Curie (czytaj: kiri) i jej mąż Piotr Curie zaobserwowali, że pierwiastek o nazwie **uran** wytwarza promienie podobne do tych wykorzystywanych w aparacie rentgenowskim.

U

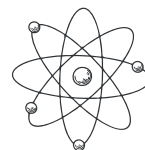
Maria Skłodowska-Curie, Piotr Curie i francuski fizyk Henri Becquerel (czytaj: ąri bekerel) dostali w 1903 roku Nagrodę Nobla za badania nad promieniotwórczością.

Po

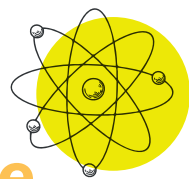
W 1911 roku Maria Skłodowska-Curie otrzymała Nagrodę Nobla po raz drugi! Tym razem za odkrycie dwóch pierwiastków: polonu i radu. Nazwa **polon** została nadana na cześć Polski.

Ra

Maria Skłodowska-Curie to jedyna do tej pory kobieta na świecie, która dwukrotnie otrzymała Nagrodę Nobla.

1. Przeczytaj teksty i na ich podstawie wymień wszystkie odkrycia Marii Skłodowskiej-Curie.
2. Porozmawiajcie o tym, które osiągnięcia uczonej są według was najważniejsze. Dlaczego?
3. Dobierzcie się w pary i przeprowadźcie wywiad z noblistką. O co chcielibyście ją zapytać?

Julita Grodek

Mania – dziewczyna inna niż wszystkie.

Opowieść o Marii Skłodowskiej-Curie (fragmenty)

Ludzie z przyszłości

Odkrycia Marii przydały się między innymi w leczeniu chorych na raka. Obecnie jest to jeden z głównych sposobów walki z tą chorobą. Uczona poświęciła wiele lat ze swojego życia, aby udowodnić jego skuteczność. Ta metoda nazywana jest **radioterapią**. Radioterapia niszczy chore komórki w ciele pacjenta. To bardzo wyczerpujący zabieg, po którym organizm długo wraca do formy, ale dzięki niemu wielu ludziom udaje się odzyskać zdrowie.

Współczesny aparat do radioterapii

Dawna furgonetka z aparatem RTG

Radioaktywność = promieniotwórczość

Zarówno Maria, jak i jej starsza córka miały w swoim życiu wiele do czynienia z promieniowaniem. Narażały swoje zdrowie, pracując z promieniotwórczymi pierwiastkami. Obsługiwały też aparaty rentgenowskie na polach bitew, gdzie za jedyną ochronę służyły im bawełniane rękawiczki i drewniane ekrany. Dzisiaj do zdjęcia rentgenowskiego zakładamy fartuch z ołowiu, a osoba wykonująca zdjęcie kryje się za ołowianymi drzwiami.

Zachęcajka

Jeśli chcesz się dowiedzieć:

- czym jest Uniwersytet Latający,
 - do czego służył **elektrometr** i kto go skonstruował,
 - ile Nagród Nobla zdobyła cała rodzina Curie,
- to przeczytaj całą książkę.

4. Co już wiecie o Marii Skłodowskiej-Curie? Zapiszcie znane wam informacje w formie mapy myśli.

5. Maria Skłodowska-Curie często mówiła: **Niczego w życiu nie należy się bać, należy to tylko zrozumieć.** Czy zgadzasz się z tym stwierdzeniem? Dlaczego?

4. Czy znasz dokonania innych Polaków?

Witaminy odgrywają ważną rolę dla zdrowia. Pierwszą witaminę wyodrębnił w otrębach ryżowych polski biochemik **Kazimierz Funk**. Do dziś funkcjonuje wprowadzone przez niego pojęcie **witaminy**.

Ponad 170 lat temu polski inżynier **Ignacy Łukasiewicz** skonstruował **lampę naftową**. Zapewniała ona trwałe i niezawodne źródło światła w domach i miejscach publicznych. Jasne światło daje palący się knot, zanurzony w nafcie. Całość jest przykryta szklanym kloszem.

Dzisiaj już wiemy, że w kosmosie jest wiele planet. To między innymi dzięki pracy **Aleksandra Wolszczana**. Ten polski radioastronom jako pierwszy znalazł **planety poza Układem Słonecznym**, to znaczy takie, które krążą wokół innych gwiazd niż nasze Słońce.

1. Posłuchaj informacji o ważnych dokonaniach i ich autorach. Opowiedz o wynalazku lub odkryciu, które najbardziej cię zainteresowały.
2. Wyjaśnij, jak rozumiesz powiedzenie: **Potrzeba jest matką wynalazków**.
3. Podzielcie się na trzy-, czteroosobowe grupy. Zgromadźcie różnorodne materiały. Przeprowadźcie burzę mózgów, jaki wynalazek możecie wymyślić. Wykonajcie jego projekt i opowiedzcie, jak wasz wynalazek zmieni świat.

Gra muzyka!

Muzyka potrafi pobudzić ludzką wyobraźnię. Może dlatego **Józef Hofmann**, znakomity polski pianista żyjący 100 lat temu, był również wynalazcą. W swoim życiu zarejestrował ponad 70 wynalazków – mechanizmów, urządzeń i przyborów codziennego użytku.

Przypisuje mu się pomysł na **spinacz biurowy** o kształcie podobnym do klucza wiolinowego.

Obserwując ruch wahadła metronomu, pianista wymyślił sposób działania wycieraczek w samochodzie.

Hofmann skonstruował też **obrotowy stołek do fortepianu**, który pozwala na regulowanie wysokości siedziska.

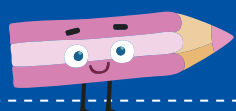
Innym wynalazkiem artysty była spiralna **grzałka do gotowania wody**.

coś ciekawego

Ulepszenia motoryzacyjne Hofmanna testowała w swoich wozach amerykańska policja.

1. Przyłóż palec kolejno do zdjęcia spinacza i ilustracji klucza wiolinowego, następnie przesunij palcem wzdłuż ich linii, od środka na zewnątrz. Czy odczuwasz w obu przypadkach spiralny kierunek ruchu?
2. Przypomnij, do czego służy **metronom**.
3. Opisz, jak wygląda fortepian. Powiedz, jakie znasz inne instrumenty klawiszowe i kto jeszcze, spośród Polaków poznanych na lekcjach, grał na fortepianie.

Wysoko, coraz wyżej

Dziadek Karolek mieszkał kiedyś kilka dni w bacówce na Rusinowej Polanie w Tatrach. Cały czas przebywali z bacą na hali. Pilnowali, żeby owce nie oddalały się od stada.

1.

Które góry w Polsce są najwyższe?

2.

Kto śpi na Giewoncie?

Telefony ratunkowe
w górach:
☎ 601 100 300
📞 985

1. Zastanówcie się wspólnie, czym różni się baśń od legendy.
2. Jak może wyglądać wyprawa w góry? Jakie rady dałabyś / dałbyś innym przed wyjściem na szlak?
3. Podaj numery telefonów ratunkowych w górach.
4. Zanuć melodię, która się wznosi, czyli idzie do góry.

korona gór

Ciekawe, czy w Himalajach też wypasają owce na halach? I jak ludzie wspinają się na tak wysokie góry?

3.
Dlaczego ludzie wdrapują się na góry?

4.
Jaka jest przyroda w górach?

5. Czy zdobywałaś / zdobywałeś kiedyś wysoką górę? Czy to było łatwe zadanie? Dlaczego?

6. Zamknij oczy. Wyobraź sobie, że wchodzisz na górę i stajesz na jej szczycie. Wokół ciebie roztacza się piękny widok. Daleko widać inne góry, a poniżej – domy, zagrody i pasące się owce. Zostań tu przez chwilę. Co czujesz?

1. Które góry w Polsce są najwyższe?

W Polsce rozciągają się trzy łańcuchy górskie. Są to: **Karpaty**, **Sudety** i **Góry Świętokrzyskie**.

Karpaty to najmłodszy, ale jednocześnie najwyższy łańcuch górski w Polsce. Najbardziej znanym pasmem górskim w Karpatach są **Tatry**. Najwyższy szczyt po polskiej stronie to **Rysy**.

W **Sudetach** leżą między innymi **Karkonosze** z najwyższym szczytem – **Śnieżką**.

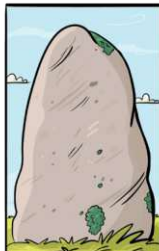
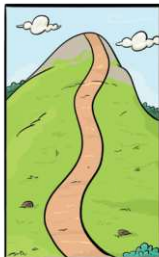

Góry Świętokrzyskie są uznawane za najstarsze góry w Polsce. Ich najwyższym szczytem jest **Łysica** w paśmie Łysogór. W Górach Świętokrzyskich można zobaczyć rumowiska skalne, zwane **gołoborzami**.

1. Przeczytaj informacje o łańcuchach górskich w Polsce. Który z nich jest najstarszy?
2. Wskaż na mapie wymienione łańcuchy górskie, ich najwyższe pasma górskie oraz najwyższe szczyty.
3. Czy byłeś / byłaś kiedyś w górach? Jakie wrażenie zrobiły na tobie polskie góry?
4. Przypomnijcie, jak należy się zachowywać w czasie górskiej wycieczki.

Przymiotniki występują w trzech stopniach:

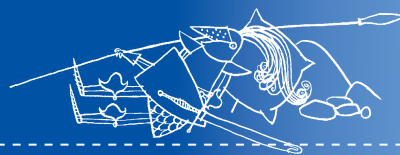
	stopień równy	stopień wyższy	stopień najwyższy
stopniowanie regularne:	 wysoka	 wyższa	 najwyższa
stopniowanie nieregularne:	 duży	 większy	 największy
stopniowanie opisowe:	 stroma	 bardziej stroma	 najbardziej stroma

...szy

W stopniu wyższym i najwyższym przymiotników zawsze piszemy zakończenie **-szy**, nawet po literach, po których zgodnie z zasadą powinno się pisać **rz**.

5. Zamknij oczy. Wyobraź sobie, że jesteś na górskiej hali. Wieje lekki wiatr. Co czujesz?
6. Wymień stopnie przymiotnika. Utwórz kolejne stopnie przymiotników: ładna, zły, interesujące.

Liliana Fabisińska

O śpiących rycerzach w Tatrach

(fragment książki „Legendy polskie” cz. 1)

W małej chatce u stóp Giewontu mieszkał stary baca ze swoim wnukiem Kubą. Chłopiec całymi dniami pasał owieczki. Nie potrzebował nawet psa jak inni juhasi*. Potrafił tak gwizdać, że całe stado słuchało go jak zaczarowane i trzymało się razem.

Jednak pewnego dnia mała owieczka odłączyła się od innych. Kuba szukał jej przez kilka godzin. W końcu udało mu się dostrzec słabe ślady, które wiodły do jaskini w zboczu Giewontu. (...) Chłopiec nie wahał się, tylko wszedł do środka. Spodziewał się, że we wnętrzu góry będzie ciemno i zimno jak to zwykle w grotach, ale nie! W jaskini paliło się wielkie ognisko i pachniało jedzeniem. A przy wejściu stał rycerz w lśniącej zbroi.

– Już czas? – zapytał Kubę.

– Czas? Na co czas...? – nie zrozumiał chłopiec.

– Co noc jeden z nas czuwa. Jesteśmy gotowi wyruszyć w każdej chwili, kiedy tylko nas wezwiecie – odparł strażnik. – Kiedy Polska będzie nas potrzebować. Czy właśnie nadszedł czas?

– Nie, chyba nie... – Kuba nie był pewien, czy udzieli dobrej odpowiedzi. – Z Polską wszystko jest w porządku. Za to moja owieczka... Nie widziałeś jej gdzieś, panie?

– Owieczka pasie się na polance, trzy kroki od wejścia do jaskini na lewo. A skoro Polsce nie grozi żadne niebezpieczeństwo, trochę się zdrzemnę. Ty, chłopcze, zabierz sobie złotą monetę z naszego skarbca. Jak dorośniesz, kupisz sobie za nią miecz, by walczyć razem z nami, kiedy przyjdzie czas.

Kuba nie wiedział, co o tym myśleć. Zanim jednak zdążył poprosić rycerza o wyjaśnienie, ten oparł się o ścianę i zaczął głośno chrapać.

1. Przeczytaj legendę. Podaj miejsce i czas akcji oraz bohaterów tekstu.
2. Na co czekają rycerze ukryci w jaskini pod Giewontem?
3. Jak rozumiesz słowa Kuby, że **Giewont to coś więcej niż legenda**?

Cóż było robić...? Kuba zrobił krok w głąb jaskini i... aż zmrużył oczy, taki blask go poraził. W kufrach, dzbanach, puzdrach lśniły złoto, srebro, drogie kamienie... A między tymi skarbami, na łożach zarzuconych futrami, spało dwunastu mężczyzn. Wszyscy mieli na sobie zbroje, wszyscy byli potężnie zbudowani i wszyscy pochrapywali, i uśmiechali się przez sen.

– Dwunastu rycerzy i trzynasty na straży... – mruknął chłopiec. – Niby jak mieliby uratować przed niebezpieczeństwem cały kraj?

– Już czas? Obudźcie Giewonta! – jakby przez sen zawołał jeden.

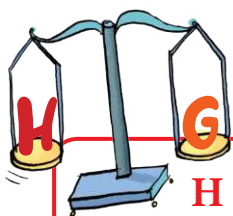
Chłopiec zrozumiał, że niczego się już tu nie dowie. Wyszedł więc z jaskini. Wziął na ręce owieczkę, która faktycznie stała na polance trzy kroki od wejścia do groty, tak jak powiedział mu strażnik w srebrnej zbroi.

– Czy Giewont... czy ta nazwa coś oznacza? Czy to jakiś rycerz sprzed lat? – wieczorem Kuba zapytał swojego dziadka.

– Tak, Giewont był wielkim rycerzem – pokiwał głową stary baca. – Spójrz na tę górę, a zobaczysz jego profil. Leży zakłęty w kamień i śpi. Ale jeśli będziemy w potrzebie, wstanie i będzie nas bronił razem ze swoimi ludźmi. Legenda mówi, że w Tatrach są tysiące jaskiń, w których śpią jego rycerze. Cała armia, czekająca na znak.

Kuba pogłaskał owieczkę i uśmiechnął się pod nosem. On już wiedział, że Giewont to coś więcej niż legenda. Przecież w kieszeni miał złotą monetę. Dzięki niej był pewny, że to, co widział, nie było snem.

* juhas – młody pasterz owiec

H piszemy, kiedy wymienia się na **g**, **z** lub **ż**.

wa**h**ać się – waga bła**h**y – błazen dru**h** – drużyna

4. Opowiedz legendę tak, żeby skupić uwagę słuchaczy. Sprawdź, czy ci się to udało.

5. Podaj przykłady wyrazów, w których **h** wymienia się na **g**, **z** lub **ż**.

 6. Wykonaj dowolną techniką ilustrację do legendy o śpiących rycerzach.

3. Dlaczego ludzie wdrapują się na góry?

Najwyższy łańcuch górski na Ziemi to **Himalaje**. Rozciąga się on wzdłuż południowej Azji. W Himalajach znajduje się aż 10 z 14 ośmiotysięczników świata, czyli gór o wysokości ponad osiem kilometrów. Pozostałe leżą w górach Karakorum, także w Azji.

Mount Everest (czytaj: mont ewerest) –
najwyższy szczyt świata

Te wysokie góry to wyzwanie dla wielu miłośników górskiej wspinaczki. Wyprawy w Himalaje są bardzo niebezpieczne i wymagają odpowiedniego przygotowania – zdrowia, świetnej kondycji, doświadczenia, sprzętu oraz wiedzy o górach.

Do grona najbardziej znanych himalaistów zalicza się czworo Polaków.

**Jerzy
Kukuczka**

**Wanda
Rutkiewicz**

**Krzysztof
Wielicki**

**Leszek
Cichy**

1. Przeczytaj tekst. Powiedz, jakie są najwyższe góry świata.
2. Co oznacza nazwa **ośmiotysięczniki**?
3. Zastanówcie się wspólnie, dlaczego wspinaczka wysokogórska to niebezpieczny sport.
4. Jak myślicie, dlaczego ludzie wyruszają w wysokie góry, mimo że narażają przez to swoje życie? Postawcie się w roli zwolenników i przeciwników wypraw wysokogórskich. Znajdźcie jak najwięcej argumentów za i przeciw.

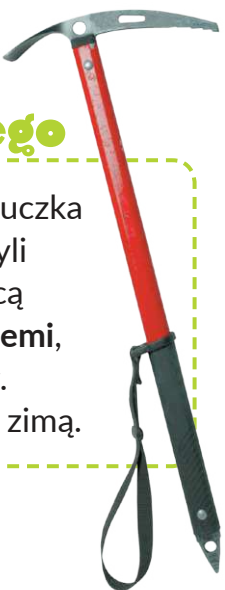

Wanda Rutkiewicz to najslynniejsza polska himalaistka. Z wykształcenia była elektronikiem, ale jej życiową pasją stała się wspinaczka. W 1978 roku jako pierwsza Europejka i trzecia kobieta na świecie zdobyła Mount Everest. Osiem lat później jako pierwsza kobieta na świecie weszła na szczyt K2. Nie udało jej się zdobyć wszystkich ośmiotysięczników. Zginęła w maju 1992 roku w czasie wyprawy na Kanczendzongę.

ś ciekawego

We wspinaczce wysokogórskiej wiele sukcesów odnieśli Polacy. Jerzy Kukuczka jako drugi człowiek na świecie zdobył **Koronę Himalajów i Karakorum**, czyli wszystkie 14 najwyższych szczytów Ziemi. Ich piątym na świecie zdobywcą był Krzysztof Wielicki. Leszek Cichy jako pierwszy Polak zdobył **Koronę Ziemi**, czyli wspiął się na siedem najwyższych szczytów wszystkich kontynentów. Z Krzysztofem Wielickim jako pierwsi na świecie weszli na Mount Everest zimą.

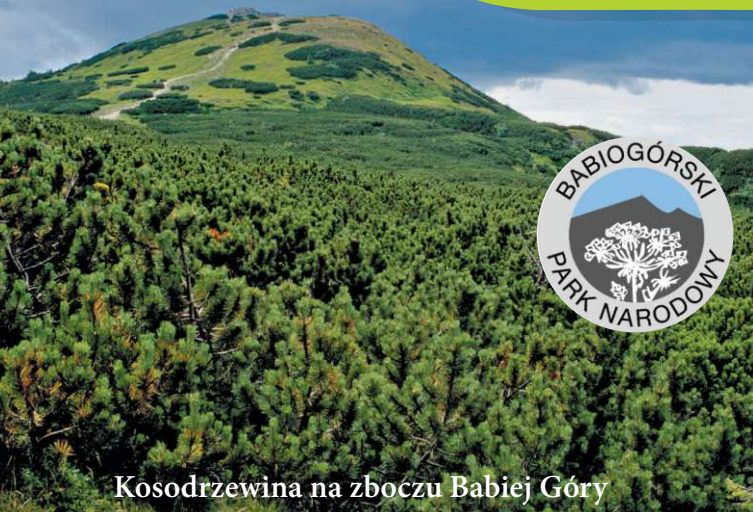

5. Co to jest **Korona Ziemi**, a co – **Korona Himalajów i Karakorum**? Zastanów się, co może oznaczać **Korona Gór Polski**.

6. Powiedz, z czego jest znana Wanda Rutkiewicz.

7. Ułóżcie w parach krótką historyjkę, którą zakończycie zdaniem: **I dlatego zdobywanie szczytów górskich daje tyle satysfakcji.**

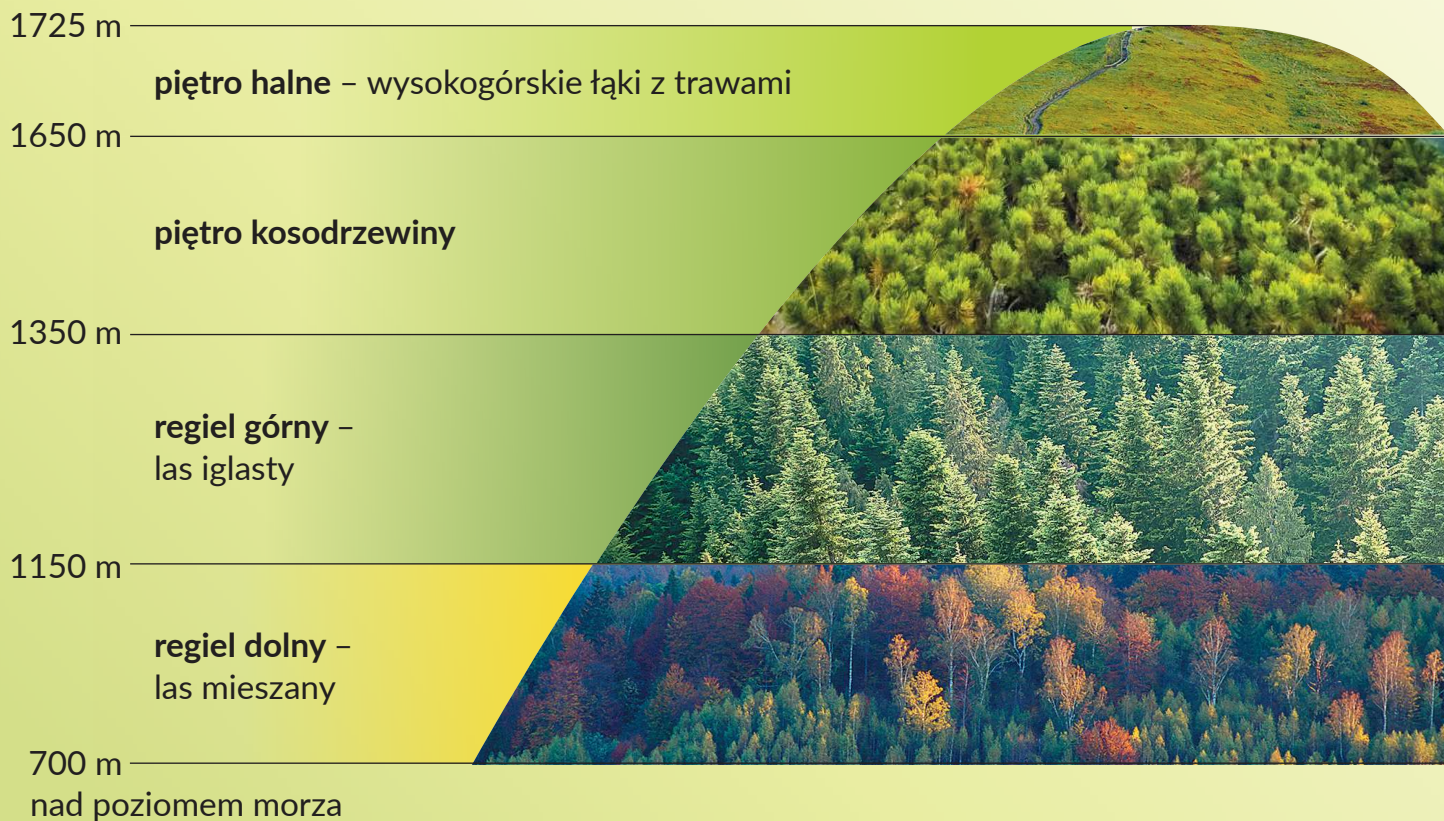

Kosodrzewina na zboczu Babiej Góry

Piętra roślinności w górach

Babiogórski Park Narodowy leży w Beskidach. Jego symbolem jest roślina okrzyn jeleni na zarysie masywu Babiej Góry ze szczytem Diablak (też nazywanym Babią Górą).

Podczas zdobywania Babiej Góry można podziwiać piętrowy układ roślinności, występujący w górach. Gatunki roślin zmieniają się tu wraz z wysokością.

1. Posłuchaj opowiadania „Czyje to widmo na Diablaku?” z cyklu „Lena i Tymek poznają świat”, które znajduje się na stronach 126–127. We wskazanych miejscach zadaj pytanie i wybierz osobę, która na nie odpowie.
2. Wymień piętra roślinności w górach i występujące na nich rośliny.
3. Jak myślisz, dlaczego roślinność zmienia się wraz z wysokością?
4. Okrzyn jeleni to gatunek krytycznie zagrożony. Poszukaj w dostępnych źródłach zdjęć tej rośliny i dowiedz się o niej więcej.

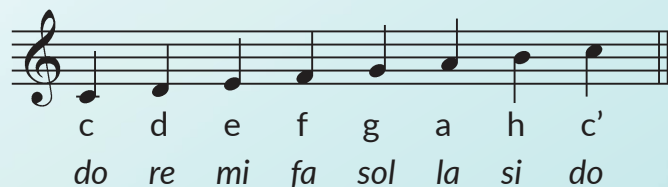

Gra muzyka!

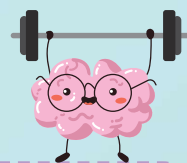

Górska ścieżka może się wznosić lub opadać. Podobnie jest, kiedy śledzimy dźwięki melodii – one też mogą mieć kierunek do góry lub w dół.

Osiem kolejnych dźwięków tworzy **gamę**. Gama w górę przedstawia się tak:

Dla odróżnienia przy górnym c dorysowujemy kreseczkę: c'.

Damy radę się nauczyć!

Oto wierszyk, który pomoże ci zapamiętać nazwy kolejnych dźwięków gamy w górę.

Tradycyjnie do śpiewania gamy używa się sylab: **do, re, mi, fa, sol, la, si, do**.

1. Posłuchaj nagrania gamy, która jest grana w górę na keyboardzie i dzwonek. Przy kolejnych dźwiękach przesuwaj palec na pięciolinii powyżej od nuty do nuty tak, żeby dotknąć wszystkich ośmiu ćwierćnut.
2. Zaśpiewaj gamę razem z nagraniem, używając nazw poszczególnych dźwięków.
3. Przeczytaj wierszyk od lewej do prawej we właściwym rytmie razem z nagraniem. Czy uda ci się przeczytać wierszyk także od prawej do lewej? W ten sposób poznasz kolejność dźwięków gamy w dół.

Hanna Mortkowiczówna

Jędrus z Zakopanego

Lśni niebieskie niebo nad Tatrami,
pachną łąki pod smrekowym lasem,
Jędrus chodzi przez zimę do szkoły,
ale całe lato jest juhasem.

Jest juhasem – to znaczy pasterzem,
co ojcowskie owce w górach pasie.

Nosi serdak, cuchę, białe portki,
nocą sypia z owcami w szałasie.

Nad halami, nad górskimi stawami
stoją szczyty jak kamienne kopce.

Skacze po nich Jędrus – młody góral,
tak, jak gdyby był kozą, nie chłopcem.

A jesienią spędza Jędrus owce
na doliny, w kraj równy, otwarty.

Myśli sobie: zaraz przyjdzie zima,
ojciec z drzewa wystruga mi narty.

Śnieg upadnie na hale i pola,
po tym białym puszystym śniegu
będę jeździł codziennie na nartach
do mej szkoły, do Zakopanego!

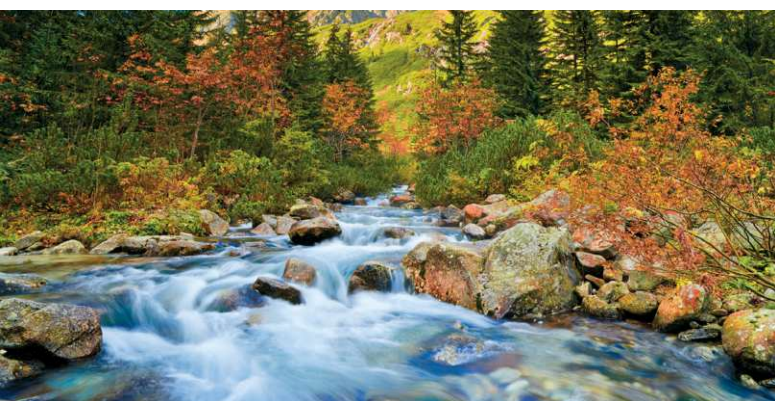
1. Przeczytaj wiersz. Opowiedz, jak wygląda życie Jędrusia.
2. Które wyrazy z wiersza były dla ciebie niezrozumiałe? Jak myślisz dlaczego? Znajdźcie w dowolnych źródłach wiedzy wyjaśnienie znaczenia słów, których nie znacie.
3. Zastanówcie się wspólnie, jakie są zalety życia juhasa, a jakie – wady. Pomyślcie i powiedzcie, czy wada może stać się zaletą, a zaleta – wadą?

Góry to nie tylko wysokie szczyty. To także rozległe łąki zwane przez pasterzy **halami**. W Tatrach przez całe lato można zobaczyć stada pasących się owiec, na przykład na Polanie Chochołowskiej lub na Rusinowej Polanie.

Rusinowa Polana w Tatrach

Roztoka w Tatrach

Kolejnym malowniczym elementem górskiego krajobrazu są liczne **strumienie i potoki**. Płyną one prawie wszystkimi tatrzańskimi dolinami. Początkiem każdego potoku jest jego źródło. Woda w strumieniach i potokach jest zazwyczaj kryształowo czysta, zimna i rwąca. Dno jest kamieniste.

Na potoku Roztoka w Tatrach powstały dwa **wodospady**: Wielka Siklawa, która jest największym wodospadem w Polsce, i Wodogrzmoty Mickiewicza. Ten drugi wodospad swoją nazwę zawdzięcza potężnemu hukowi, jaki wydaje spadająca z niego woda, zwłaszcza po intensywnych opadach.

Wielka Siklawa w Tatrach

4. Podaj wyrazy należące do rodziny wyrazu **góra**.
5. Przeczytaj tekst o górach. Jakie elementy krajobrazu górskiego są w nim przedstawione?
6. Weź białą kartkę z bloku rysunkowego. Pognieć ją, a następnie lekko rozłóż i przyczep zszywaczem do tektury. Uformuj góry w odpowiedni kształt i pomaluj je farbami plakatowymi. Połączcie wszystkie powstałe góry w jedno pasmo górskie.

1.

Jak zaplanować wycieczkę?

2.

Dokąd chcemy pojechać?

1. W jaki sposób włączacie się w domu w planowanie rodzinnych wycieczek i wyjazdów?
2. Odczytaj z mapy fizycznej Polski nazwy krain geograficznych, większych miast i rzek.
3. Jak myślisz, czy podczas zwiedzania Zakopanego lub Kołobrzegu bardziej przyda ci się mapa czy plan miasta? Jak jeszcze można zaplanować trasę wycieczki?
4. Co oznacza **iść na kompromis**? Podaj przykład konkretnej sytuacji.

3.

Co możemy
sprawdzić
na mapie?

Czemu jesteś
tak obładowana?

4.

Co spakować
na wycieczkę?

Jadę na wycieczkę.
Spakowałam wszystko,
co jest mi potrzebne.
A i tak się martwię, że
czegoś zapomniałam.

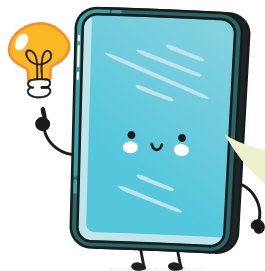
5. Czy znasz piosenkę, która opowiada o wycieczce? A może taką, która dobrze nadaje się do śpiewania podczas wycieczki? Podaj tytuł tej piosenki lub zanuć jej fragment.

6. O czym trzeba pamiętać, kiedy wybiera się na dłuższą wycieczkę?

7. Wyobraź sobie, że jesteś na wycieczce nad morzem. Słyszysz szum fal, a wiatr owiewa twój twarz. Co czujesz?

1. Jak zaplanować wycieczkę?

Czy lubicie jeździć na wycieczki? Na pewno tak! Dzisiaj rozpoczynamy kolejny projekt. Będzie on poświęcony właśnie planowaniu i organizacji wycieczki.

Żeby wycieczka była udana, należy ją szczegółowo zaplanować. Trzeba określić:

1. **Cel wycieczki**, czyli miejsce lub miejsca, które chcemy odwiedzić.
2. **Termin wycieczki**, czyli kiedy i na jak długo chcemy jechać.
3. **Budżet**, czyli pieniądze, które możemy przeznaczyć na wyjazd.
4. **Środek transportu**, z którego będziemy korzystać.
5. **Nocleg**, czyli gdzie będziemy spać i jeść posiłki.
6. **Program wycieczki**, czyli kiedy będziemy zwiedzać poszczególne miejsca, ile nam to zajmie, jak spędzimy czas wolny.

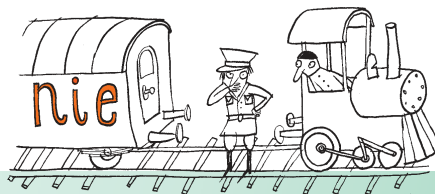
Przeczenie **nie** z **rzeczownikami** piszemy razem.

niebezpieczeństwo

nieuwaga

nieostrożność

niewchodzenie

Przypominajka

Przeczenie **nie** z **przymiotnikami** także piszemy razem, ale z **czasownikami** – oddzielnie.

1. Podzielcie się na grupy. Wybierzcie miejsce wyjazdu i na podstawie podanych punktów stwórzcie plan swojej wymarzonej wycieczki.
2. Jakich zasad bezpieczeństwa należy przestrzegać w czasie wycieczki?
3. Jak zapisujemy przeczenie **nie** z rzeczownikami, jak – z przymiotnikami, a jak – z czasownikami?
4. Zapisz w zeszyte podane rzeczowniki z przeczeniem **nie**: **przyjaciół, śmiałość, porozumienie**.

sł. i muz. Malina Sarnowska

Niedzielną wyprawą

1. Zaplanujmy dziś wycieczkę,
zanim przyjdzie piątek
i odłożysz szkolną teczkę,
bo weekendu to początek.

Dobrze będzie gdzieś pojechać,
spędzić czas ciekawie.
Zamiast niecierpliwie czekać,
zaśpiewajmy o wyprawie.

Ref.: Ważna sprawa:
niedzielną wyprawą.
Dokąd? Po co? Z kim? I jak?
Który wybrać szlak?
Ważna sprawa:
niedzielną wyprawą.
Czy za miasto? Czy też w las?
Co ciekawi nas?

2. Każdy lubi coś innego,
spędza czas inaczej,
szuka przygód i dlatego
nowe miejsca chce zobaczyć.

Jeździć, zwiedzać, w dal wędrować
to atrakcja duża.
Kto ją umie zaplanować,
dobrze zna się na podróżach.

Ref.: Ważna sprawa:
niedzielną wyprawą...

1. Posłuchaj piosenki odtwarzanej przez nauczyciela. Kiedy utwór się skończy, odpowiedz na pytania w refrenie: dokąd, po co, z kim i jak chcesz zaplanować niedzielną wyprawę?
2. Zaśpiewaj refren razem z nagraniem. Po słowach **sprawa** i **wyprawa** klaśnij raz, a po słowach **szlak** i **nas** – dwa razy. Przy kolejnym śpiewaniu piosenki zastąp klaskanie grą na instrumentach perkusyjnych.
3. Podzielcie się na dwie grupy. Pierwsza grupa niech wymyśli sposób podróżowania i pokaże go ruchem podczas śpiewania pierwszej zwrotki. Druga grupa niech zaplanuje, co uczestnicy wycieczki będą na niej robić, i przedstawi to ruchem podczas śpiewania drugiej zwrotki. W refrenie wszyscy śpiewajcie piosenkę, klaszcząc tak jak wcześniej.

2. Dokąd chcemy pojechać?

Dzieci z klasy 3a już wiosną zaczęły planować swoją wycieczkę. Na początku była burza mózgów, z której wyłoniły się trzy pomysły do wyboru.

Wiele osób lubi przyrodę, więc jedna z propozycji to wyjazd na Roztocze. Część z nas interesuje się techniką i marzy o tym, żeby na własne oczy zobaczyć wielkie dźwigi w porcie w Gdańsku. Jeszcze inni są miłośnikami gór, więc chcieliby wyjechać do Zakopanego. Co zrobić, żeby wszyscy byli zadowoleni?

Pani zaproponowała głosowanie. Najwięcej głosów zdobyła wycieczka do Zakopanego. Jedziemy więc w góry!

1. Przeczytaj tekst i powiedz, jakie były pomysły klasy 3a na miejsce wycieczki.
2. W jaki sposób dzieci zdecydowały, dokąd pojadą na szkolną wycieczkę?
3. Jak wygląda planowanie wycieczek w waszej klasie? Czy w tym roku szkolnym już gdzieś byliście? Dokąd chcielibyście razem pojechać i co zobaczyć?

Teraz można było przystąpić do dokładnego planowania wyjazdu. O budżecie decydowali rodzice. Jedziemy aż na trzy dni! Termin naszej wycieczki to 15–17 maja.

Mamy już wybrane biuro podróży, które zajmie się organizacją wyjazdu. Zarezerwuje autokar, noclegi i posiłki. Naradziliśmy się wcześniej wspólnie, co chcemy zobaczyć, i dostaliśmy już dokładny program na każdy dzień zgodnie z tym, na czym nam najbardziej zależy. Wieczorne aktywności możemy zaplanować sami.

Na pewno przespacerujemy się po najbardziej znanym zakopiańskim deptaku, czyli po Krupówkach. Wjedziemy kolejką na Gubałówkę, skąd będziemy podziwiać szczyty Tatr. Powędrujemy Doliną Kościeliską, a także Doliną Strążyską do wodospadu Siklawica. Odwiedzimy też baseny termalne.

Kilka dni przed wyjazdem będziemy sprawdzać prognozę pogody. Nawet jeśli będzie dobra, to i tak zabierzemy też cieplejsze ubrania i kurtki przeciwdeszczowe, bo pogoda w górach potrafi zaskoczyć, więc trzeba być zawsze przygotowanym.

4. Przeczytaj drugi tekst i odpowiedz na pytania dotyczące wycieczki klasy 3a:

- a. Jaki jest dokładny termin wyjazdu?
- b. Kto ma się zająć organizacją wycieczki?
- c. Jak wygląda program wycieczki?
- d. Co pozostało jeszcze do ustalenia i jaki udział mają w tym dzieci?

Zdradzona przyjaciółka

– Dzieci, proszę wsiadać do autokaru – powiedziała pani.

Cała klasa tłoczyła się przy wejściu.

– Zaklepuję przy oknie! – zawołała Karolka.

– Niech ci będzie – zgodziła się Nela.

Karolka i Nela zajęły miejsca z przodu. W ostatnim rzędzie usadowiło się pięciu chłopaków, a wśród nich Dawid. Nela ucieszyła się, że Dawid siedzi w bezpiecznej odległości. Nie lubiła go, bo często straszył dziewczynki, a potem się z nich śmiał.

W autobusie panowały gwar i ogólna ekscytacja wycieczką do parku linowego.

– Mogę ci zdradzić tajemnicę? – spytała Karolka.

– Pewnie – odparła Nela.

– I nikomu nie powiesz? Słowo?

– Słowo.

– Ja jeszcze nigdy nie byłam w parku linowym. – Karolka ściszyła głos. – I nie wiem, czy nie będę się trochę bała.

– Nie martw się – uspokajała ją Nela. – Dasz sobie radę. A jakby co, to ci pomogę.

– Jesteś moją najlepszą przyjaciółką – powiedziała Karolka.

– Ty moją też.

Na miejscu dziewczynki trzymały się razem. Pierwszą trasę rozpoczynał most linowy.

– Świetnie ci idzie! – zawołała Nela do Karolki.

– Poczekasz na mnie?! – krzyknęła Karolka, która potrzebowała dobrej chwili, by oswoić się z kołyszącym się podłożem.

– Jasne – odparła przyjaciółka. – Nie śpiesz się.

I rzeczywiście za moment Karolka dołączyła do Neli. Gdy ukończyły całą trasę, obie były zachwycone. Biegnąc w kierunku następnej, Karolka przeskoczyła wystający korzeń. Nela zobaczyła go w ostatniej chwili, zahaczyła butem i przewróciła się jak długa.

– Aua! – krzyknęła.

Próbowała zacisnąć zęby, ale łzy popłynęły jej jak z sikawki. Pani pomogła Neli wstać, otarła jej oczy i ją przytuliła. Nogi i ręce dziewczynki były podrapane.

1. Posłuchaj uważnie opowiadania i odpowiedz na pytania: Dokąd pojechała na wycieczkę klasa Neli? Z kim Nela siedziała w autokarze? Dlaczego Nela ucieszyła się, że Dawid siedzi na końcu?
2. Jaką tajemnicę wyznała Karolka Neli? Cemu wyjawiała ją właśnie Neli? Czy masz taką osobę, której możesz powierzyć swoją tajemnicę?
3. Co wydarzyło się w parku linowym? Jak zachowała się Karolka? Jak oceniasz jej zachowanie? Czy Karolka mogła postąpić inaczej?

- Boli? – spytała Karolka.
- I to jak – odparła Nela.
- Ale będziesz mogła się wspinać?
- Coś ty? Nie dam rady trzymać liny.
- No, to trudno, siedź tutaj. Muszę iść, bo nie zdążę zaliczyć wszystkich atrakcji.

Karolka pobiegła do innych dzieci. Początkowo od czasu do czasu machała do Neli, ale potem, gdy zaczęła bawić się z Martyną i Marceliną, szybko zapomniała o przyjaciółce. Nela siedziała sama i nie mogła doczekać się końca wycieczki.

Nareszcie nadszedł czas powrotu. Podjechał autokar. Karolka weszła do środka jako jedna z pierwszych, więc Nela była spokojna, że zajmie dla nich dobre miejsce. Gdy Nela wsiadła, zaczęła szukać przyjaciółki. Znalazła ją dopiero w ostatnim rzędzie, obok Martyny, Marceliny, Maćka i Huberta.

- Nie siedzimy razem? – zdziwiła się Nela.
- Ona siedzi z nami – odparła Marcelina, a Karolka nie odezwała się ani słowem. Nela odwróciła się. Nie chciała, aby ktoś zobaczył, że ma łzy w oczach.
- Mogę usiąść z tobą? – spytała Michaśki.
- Nie, to miejsce jest zarezerwowane.
- Wolne? – zwróciła się do Kai.
- Zajęte.

Po drodze musiała przejść koło Dawida.

- Zaraz ci wpuszczę mrówki do buta – szepnął, a Nela podskoczyła jak oparzona.

4. Co się stało w autokarze, gdy dzieci wsiadły, żeby ruszyć w drogę powrotną? Jak myślisz, dlaczego Karolka tak postąpiła? Jak czuła się Nela?

5. Porozmawiajcie o tym, co to znaczy **być lojalnym**. W jakich sytuacjach możemy być lojalni? Czy Karolka była lojalna wobec przyjaciółki?

6. Jak myślisz, jak zakończyła się ta historia? Jakie były skutki koleżeńskiej zdrady? Czy Nela znalazła miejsce w autokarze?

7. Czy w waszej klasie zdarzają się podobne sytuacje? Powiedzcie, co wtedy robicie.

3. Co możemy sprawdzić na mapie?

Do zaplanowania wycieczki zdecydowanie przydaje się mapa. Istnieje wiele rodzajów map. Każda służy do czegoś innego.

Mapa może pokazywać ukształtowanie terenu: góry, rzeki, jeziora (to **mapa fizyczna**) albo podział kraju na województwa i największe miasta (to **mapa administracyjna**).

Mapa turystyczna zawiera informacje przydatne podczas planowania wycieczek: szlaki, trasy rowerowe, zabytki czy miejsca noclegowe.

legenda mapy

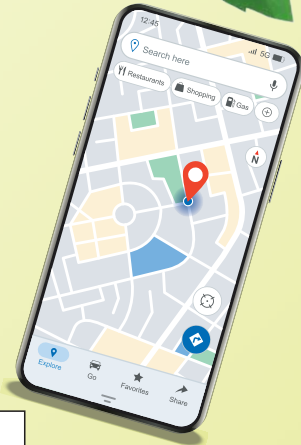
Każda mapa jest sporządzona w określonej skali (czyli pomniejszeniu). W **legendzie mapy** są wyjaśnione wszystkie symbole narysowane na mapie oraz użyte na niej kolory.

1. Powiedz, jakie mogą być rodzaje map. Co przedstawia każda z nich?
2. Która mapa najlepiej się sprawdzi podczas planowania wycieczki? Dlaczego?
3. Co zawiera **legenda mapy**? Wymień elementy wyróżnione na pokazanej mapie fragmentu Tatr Wysokich.
4. Obejrzyj w internecie mapę Polski z podziałem na województwa. Znajdź województwo, w którym mieszkasz, i wymień największe leżące w nim miasto. Odszukaj swoją miejscowość.

Jak wyznaczyć trasę wycieczki?

Gdy już wiemy, dokąd chcemy jechać na wycieczkę, trzeba wyznaczyć trasę. W tym celu można skorzystać z **map internetowych**, także w aplikacji z mapami w smartfonie. Wystarczy wpisać miejsce startu (swoją lokalizację), miejsce docelowe (konkretny adres) i sposób, w jaki chcemy się tam dostać: pieszo, rowerem czy samochodem.

Jeśli chcemy zaplanować zwiedzanie jakiegoś miasta, to przydatny będzie jego **plan**. Pokazuje on ulice, zabytki i inne charakterystyczne miejsca. Symbole na planie są wyjaśnione w **legendzie**.

Ciekawego

Kiedy idziemy na dłuższą wyprawę, warto spojrzeć w niebo. Rodzaj chmur przepowiada nam pogodę. Chmury **pierzaste** nie dają deszczu, są oddalone od ziemi. Chmury **kłębiaste** zwykle nie przynoszą opadów, ale ich odmiana – chmury **kłębiaste burzowe** – dają krótkie, silne opady z burzami. Chmury **warstwowe** wiszą nisko nad ziemią. Przynoszą długotrwałe opady.

chmura burzowa

1. Posłuchaj opowiadania „Czy dobrze wyznaczyliśmy trasę?” z cyklu „Lena i Tymek poznają świat”, które znajduje się na stronie 127. We wskazanych miejscach zadaj pytanie i wybierz osobę, która na nie odpowie.
2. Wyznaczcie trasę wycieczki rowerowej, korzystając z map internetowych.
3. Odczytaj znaki z legendy planu. Co one oznaczają?
4. Dlaczego w czasie wycieczki należy poruszać się tylko po wyznaczonych szlakach? Jakie ma to znaczenie dla roślin i zwierząt żyjących przy trasach turystycznych?

Proszę pani, my sami będziemy kupować bilety?

Bilety kupię ja. Nie będziecie ich sami kupować.

Hura! Za półtorej miesiąca jedziemy na wycieczkę!

Tak, na wycieczkę pojedziecie, ale za półtora miesiąca.

Ciekawe, gdzie ludzie będą podróżowali za 20 lat...

Za 20 lat to, dokąd będą podróżowali, chyba się bardzo nie zmieni.

✓ kupować

✗ kupywać

Poprawna forma czasownika to **kupować**.

✓ za półtora miesiąca

✗ za półtorej miesiąca

Miesiąc to rzeczownik rodzaju męskiego, dlatego mówimy **półtora miesiąca**.

✓ dokąd

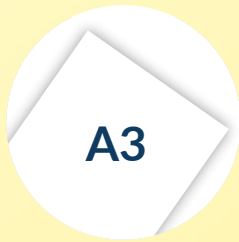
✗ gdzie

Gdy chodzi o kierunek i cel podróży, mówimy **dokąd**. **Gdzie** dotyczy wskazania konkretnego miejsca.

1. Popatrz na obrazki i przeczytaj rozmowę pokazanych osób. Powiedz, które z nich popełniają błędy językowe.
2. Wyjaśnij, dlaczego niektóre podane formy są błędne. Jak należy mówić poprawnie?
3. Ułóż po jednym zdaniu z poprawnymi sformułowaniami podanymi w ramce.

Jak przygotować folder z atrakcjami turystycznymi?

Potrzebne będą: kartki z bloku technicznego w formacie A3, zdjęcia oraz informacje o wybranych atrakcjach turystycznych, nożyczki, klej, sznurek albo wstążka, flamastry

1.

Podzielcie się na grupy, które będą oznaczały biura podróży.

2.

Wymyślcie w grupie nazwę dla waszego biura podróży.

3.

Zróbcie burzę mózgów na temat tego, jakie atrakcje turystyczne znajdują się w folderze waszego biura oraz jakie wycieczki zaproponujecie turystom.

4.

Z zebranych materiałów wybierzcie te najbardziej potrzebne.

5.

Zaprojektujcie wasz folder. Pamiętajcie, żeby nie tylko uwzględnić plan wycieczki, lecz także zaproponować noclegi, podać ceny, a może zachęcić klientów jakąś promocją.

6.

Wykonajcie wspólnie projekt i zaprezentujcie wasze prace.

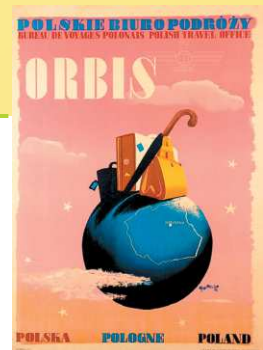

Z którym biurem podróży najchętniej wybralibyście się na wycieczkę?

ś ciekawego

Pierwsze biuro podróży na świecie założył brytyjski przedsiębiorca Thomas Cook (czytaj: tomas kuk). W 1841 roku zorganizował pierwszą wycieczkę turystyczną.

Pierwszym polskim biurem podróży był Orbis, który powstał we Lwowie w 1920 roku.

SamoDZIELNI

Przygotowanie się do wycieczki to wcale nie taka prosta sprawa. Co ze sobą zabrać? Co zrobić, żeby niczego nie zapomnieć? W co się spakować? Pomocna może być lista potrzebnych rzeczy.

1. przybory toaletowe ✓
2. piżama ✓
3. bielizna i skarpetki na zmianę na każdy dzień ✓
4. dwie pary wygodnych butów i klapki pod prysznic
5. długie spodnie i bluza z długim rękawem
6. krótkie spodenki i kilka koszulek z krótkim rękawem
7. nakrycie głowy
8. krem z filtrem
9. kurtka przeciwdeszczowa
10. legitymacja szkolna
11. kieszonkowe
12. smartfon i ładowarka

1. W jaki sposób pakujesz swoje rzeczy na zaplanowane wyjazdy? Czy masz własny sposób, który pomaga ci w tym, żeby o niczym nie zapomnieć?
2. Jak ty rozumiesz samodzielność w czasie wycieczek czy wyjazdów? O czym jeszcze trzeba pamiętać?
3. Podzielcie się na kiluosobowe grupy. Na podstawie zamieszczonej w ramce listy potrzebnych rzeczy zróbcie własną, zgodną z terminem i miejscem waszej wycieczki.

To już ostatni dzień pracy z naszym projektem. Podsumujmy, jak się przygotowaliśmy do wycieczki.

Radosław Ragan

Plan na wycieczkę

Przyszła pora na wycieczkę!
Denerwuję się troszeczkę...
Podróż jest zaplanowana.
Wyruszamy jutro z rana.

Ustalony cel i trasa,
spakowana rzeczy masa
w plecak, torbę i walizkę.
Warto było zrobić listę!

Na niej rzeczy do zabrania:
coś na basen i do spania,
ubiór lekki i na chlapę.
No i mam w plecaku mapę!

Bo bez mapy nie ma prawa
udać żadna się wyprawa.
Nim staniemy tuż za progiem,
coś na ząb, a później w drogę!

4. Przeczytaj wiersz i powiedz, czy dobrze podsumowuje on przygotowania do wycieczki.
Co jeszcze można by dodać?

5. Przypomnij, co robiliście w kolejnych dniach projektu.

6. Przygotujcie duże arkusze papieru i zbierzcie w postaci mapy myśli wszystkie działania, które wiążą się z właściwym zaplanowaniem i zorganizowaniem wycieczki.

Marcin Przewoźniak

Afera w Zamku Strachburg

Odcinek 3. Tajemnicza kłódka

Fotograf Luks i modelka Lucyna chcieli dokończyć sesję zdjęciową, a zamiast obrazów zastali gołe ściany.

– Co robiliście wczoraj wieczorem? – zapytał detektyw.

Luks i Lucyna zapewnili, że wrócili do hotelu, oglądali serial „W ciemnym lesie”, a potem spali do rana. Detektyw poprosił ich o pokazanie zdjęć. Otworzyli laptop i tak cały wieczór upłynął im na przeglądaniu zdjęć.

– To jest próbna seria, piątek rano – powiedział Luks. – A to sesja po obiedzie.

– O rany! – wrzasnął Antek. – Widzicie różnicę?

– Fiuuuu! – gwizdnęła Aga. – Ten pejzaż rano wisiał tu, a potem tam!

– Tu jest lepsze światło – wyjaśnił Luks.

– A scena z polowania tu wisi prosto, a tutaj krzywo! A ta dziewczynka z kotem jest na zdjęciu rano, a tu w ogóle zniknęła. Został tylko zakurzony prostokąt na ścianie. – Aga pokazywała palcem.

– Spójrzcie! Rano po lewej od kominka wisiał gruby król, a po prawej dama z pieskiem. Po południu wisiały odwrotnie! – wołał Antek.

– To nie my! – zapewnili zgodnie Lucyna i Luks.

– Najlepsze jest coś innego – zauważył Chaps. – Proszę przybliżyć zdjęcie. Ten kawałek po lewej. A teraz proszę fotkę z poranka z tego samego miejsca. Widzicie?

Widzieli. Rano na drzwiach do Komnaty Króla Bąka II wisiała pękata, okrągła, czarna kłódka. Po południu zmieniła się w szarą, prostokątną.

– Ciekawe, że dozorca nie zauważył tego, gdy próbował ją dziś otworzyć. – Detektyw się zamyślił. Zapadło milczenie.

1. Przypomnij sobie, jak zakończył się odcinek 2. opowiadania „Zeznania świadków”.
2. Posłuchaj uważnie kolejnego odcinka opowiadania lub przeczytaj go samodzielnie. Co Chaps ustalił na podstawie zdjęć zrobionych poprzedniego dnia przez fotografa Luksa?
3. Co detektyw znalazł w Komnacie Króla Bąka II? Gdzie wszyscy udali się później?

Następnego dnia rano dozorca Kuba pocił się, tłumaczył, że wszystkie kłódki są podobne, ale detektyw nie chciał tego słuchać. Kazał przynieść piłę do metalu.

– Tnij pan! – polecił.

Stał zgrzytała po stali, a echo niosło ten dźwięk po krętych korytarzach. Szybko wokół nich zgromadziła się cała klasa, Nasza Pani i pani Becia. W tym momencie kłódka się poddała. Drzwi do Komnaty Króla Bąka II stały otworem.

– Nasze prace! – wrzasnęła Aga i już chciała wskoczyć za próg, ale dozorca złapał ją za kurtkę.

– Podłoga! Ostrożnie!

Nawet odważny zwykle Caps nie ośmielił się tam wejść. Zapadnięty, wklęsły parkiet wyglądał, jakby się miał zawalić do piwnicy. Chaps przesunął się ostrożnie pod ścianą, wziął tekę i wrócił. Niczego więcej w komnacie nie było. W tece znaleźli kartkę.

Jeden malował, drugi schował, trzeci szukał, lecz się oszukał.

Sprawdźcie sami nad głowami, tylko klucz nie wisi do góry nogami.

Chcecie zobaczyć obrazy – pomyślcie ze dwa razy.

– Ach, więc to tak! – wykrzyknął Chaps, podnosząc list wysoko i machając nim.

Caps zaczął podskakiwać do kartki. – Ukradli i bawią się z nami w chowanego.

Pewnie zażądają okupu.

Jednak nad ich głowami, pod sufitem Komnaty Króla Bąka II nie wisiało nic.

– Co nad nami wisi do góry nogami? – zastanawiała się Aga.

– Żyrandol? – spytał niezbyt mądrze Antek.

– Może te nietoperze na strychu? – szepnęła Nasza Pani.

– Miała pani nie mówić! – syknął Otto.

Tupanie trzydziestu par nóg i czterech łap po drewnianych schodach zakołysało zamkiem.

– Pssst! Nie budźcie nietoperzy! – nakazał detektyw.

Razem z Ottonem weszli na strych. Wrócili, trzymając zardzewiały klucz z kartką na łańcuszku.

Stajnia, jedenasta rano. Słońce szyfr pokaże samo.

– Biegiem do stajni! – wrzasnął Otto. – Jest dziesiąta trzydzieści pięć!

4. Pomóż detektywowi Chapsowi w dalszym przebiegu śledztwa i odpowiedz na pytania:

a. Jaka mogła być przyczyna tego, że obrazy w Złotej Komnacie zostały przewieszone?

b. Jak to mogło się stać, że kłódka do Komnaty Króla Bąka II zmieniła swój kształt?

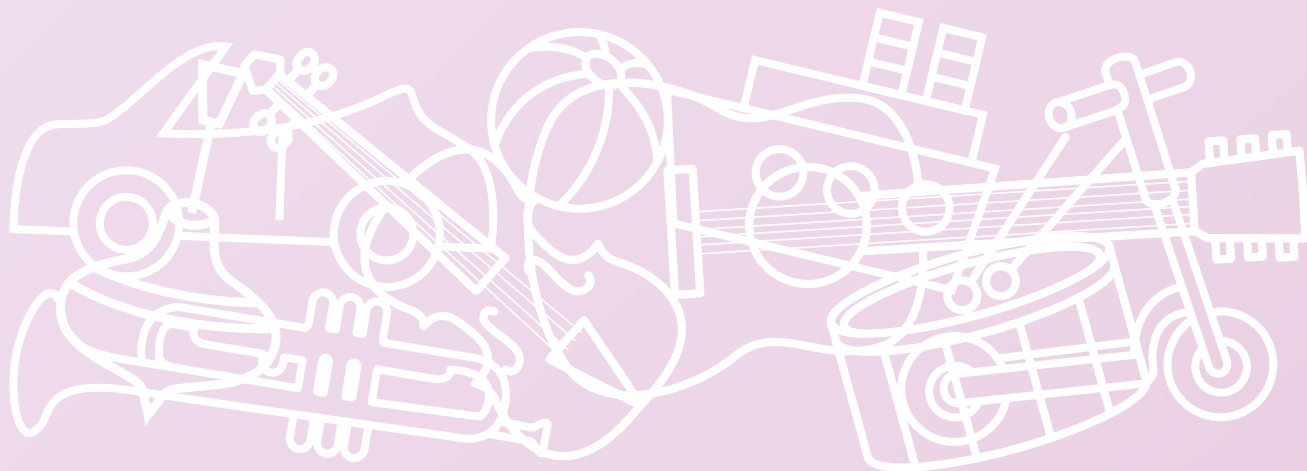
c. Jak rozumiesz słowa zapisane na kartce dołączonej do zardzewiałego klucza?

5. Co może się wydarzyć dalej? Gdzie mogą być ukryte skradzione obrazy i prace dzieci?

1. Usiądź wygodnie. Następnie szybko 10 razy zmruż powieki. Potem zaśłoń oczy dłońmi i policz do pięciu. Na koniec zamrugaj powiekami 10 razy. To ćwiczenie wpłynie odprężająco na mięśnie twoich oczu.
2. Wyszukaj na rysunku kontury wszystkich instrumentów muzycznych. Podaj ich nazwy.

3. Zapamiętaj kolejność instrumentów w rzędzie. Zaśłoń ilustrację kartką i zapisz nazwy instrumentów w tej samej kolejności, w jakiej są na ilustracji. Sprawdź, czy twoje zapiski zgadzają się z ilustracją. Jeśli się nie udało, to spróbuj jeszcze raz.

4. W każdej nazwie tańca ukryta się jedna niepotrzebna litera. Odszukaj te litery.

walec • samoba • tlango • poloneze • pasoa doble

5. Przeczytaj wiersz na stronie 115, wskazując ołówkiem tylko jedno miejsce w każdej linijce wiersza.
6. Zgodnie z tekstem wiersza dobierz w pary nazwę instrumentu oraz nazwę tańca, który ten instrument proponował na bal.

walc
fokstrot
tango
paso doble

skrzypce
puzon
gitara
fortepian

Przed balem

Raz przed pewnym wielkim balem,
w porze karnawału,
kilka ważnych instrumentów
głośno się sprzeczało.

– Bal otworzy walc wiedeński –
zaczął puzon* ostro.
A fortepian rzekł z naciskiem:
– Moim zdaniem fokstrot!

Zaperzyła się gitara:
– Fokstrot? A to dobre!
Tylko samba, moi państwo,
albo paso doble!

Skrzypcom aż zadrżały struny
i załkały z żalem:
– Jeśli to nie będzie tango,
nie zagramy wcale.

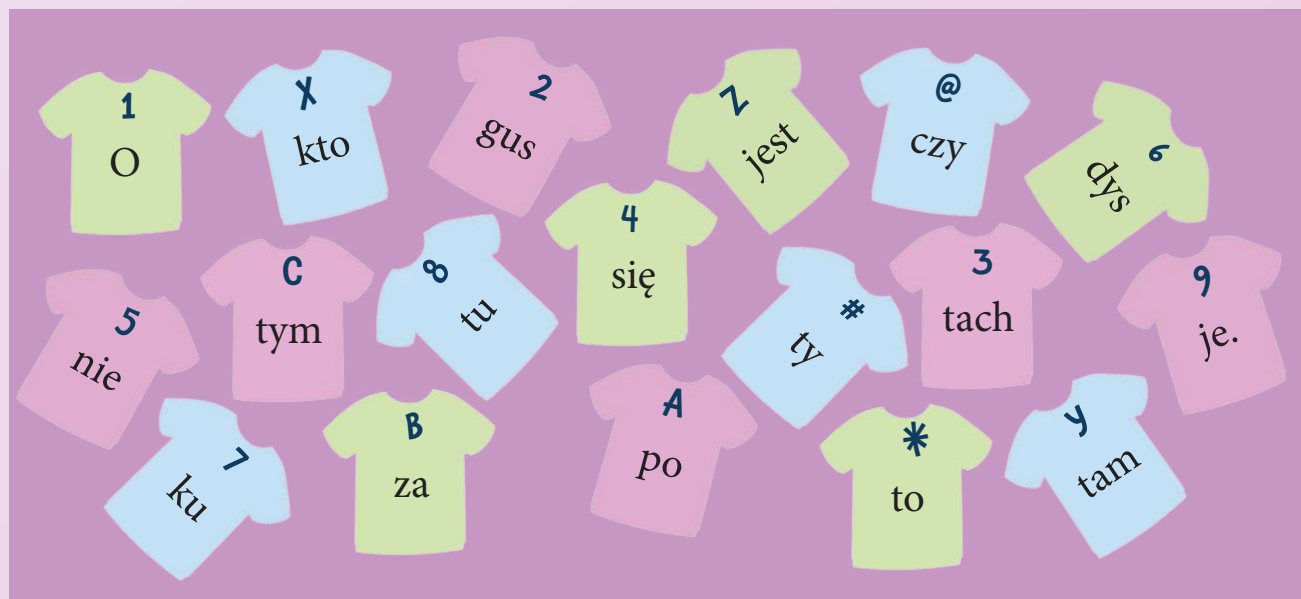
Spór zakończył pan wodzirej:
– Jak obyczaj każe,
bal zaczniemy polonezem:
pięknie, równo, razem!

* puzon – instrument dęty blaszany

1. Stań prosto. Spróbuj wzrokiem obwieść kontury przedmiotów, które widzisz przed sobą. Możesz bardzo delikatnie poruszać głową. Na koniec zamknij oczy. Nie pochylając głowy, spróbuj odtworzyć kształty przedmiotów, które wcześniej obwiodłaś / obwiodłeś wzrokiem. To ćwiczenie poprawi twój wzrok.
2. Odszukaj wszystkie koszulki z numerami od 1 do 9. Odczytaj powiedzenie. Jak je rozumiesz?

3. Fragmenty wyrazów, które są nazwami ubrań, zostały zastąpione. Jak je wyrazić?

szor • ko lka • luzka • spód ca • su nka • resy

4. Na podstawie tytułu spróbuj się domyślić, czego może dotyczyć opowiadanie „Gust”.
5. W tekście na stronie 117 wskazuj ołówkiem w każdej linijce kolejne wyrazy i je odczytuj. Przeczytaj w ten sposób cały tekst.
6. Poszukaj w opowiadaniu odpowiedzi na pytania:
 - a. Dlaczego mama zgodziła się na samodzielny wybór ubrań przez bliźniaki?
 - b. Czy to prawda, że Buba włożyła czerwoną koszulkę, zielone szorty i sandały?
 - c. O co pokłóciły się bliźniaki?
7. Jak myślisz, dlaczego mama nie chciała, żeby w szkole wiedzano, że widziała bliźniaki przed wyjściem z domu?
8. Dlaczego nie należy wyśmiewać się z innych z powodu ich gustu?

Gust

(fragment książki „Bon czy ton. Savoir-vivre dla dzieci”)

Jak wiadomo – Kuba i Buba uwielbiają kłótnie. Za to mama Kuby i Buby kłótni nie znosi – za każdym razem próbuje ich jakoś uniknąć. Zgodziła się nawet – właśnie po to, by nie doprowadzać do awantury – żeby bliźniaki poszły na rozpoczęcie roku szkolnego w takich ubraniach, w jakich będą chciały. Wkrótce miała tego pożałować...

– Mamo, zobacz, jak on wygląda! – rechotała Buba, stojąc przed wystrojonym bratem. Kuba miał na sobie czerwoną piłkarską koszulkę, zielone szorty w kratę, do tego przetarte granatowe skarpetki i – o zgrozo! – sandały.

– A ty?... – jęknęła mama, zerkając na Bubę. – Coś ty na siebie włożyła?

– Nieźle, co? – Buba okręciła się dookoła. – Pożyczyłam twoją srebrną bluzkę, bo chyba pasuje do złotej spódniczki! I zobacz, jak te czerwone trampki ładnie ze wszystkim wyglądają!

Mama poczuła, że jest jej słabo. Usiadła na krześle.

– Tylko że ja z Kubą nigdzie nie idę! – pytlowała* dalej Buba. – On zupełnie nie ma gustu!

– To ja z tobą nie idę! – wrzasnął Kuba. – Kto tu nie ma gustu?!

Niewiele brakowało, a doszłoby do straszliwej awantury – na szczęście mama w porę interweniowała**.

– Posłuchajcie... – wymamrotała. – Różni ludzie mają różne gusta i nie należy się z nikogo wyśmiewać... – przerwała, patrząc to na Kubę, to na Bubę. – Tylko, na miłość boską, o jedno was proszę!...

– O co? – zaciekawili się Kuba i Buba.

– Nie mówcie w szkole, że widziałam was przed wyjściem!

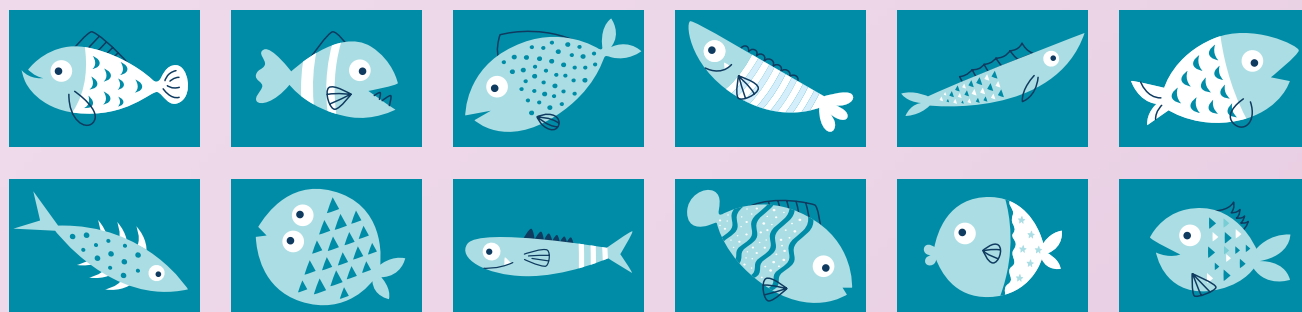
* pytlować – dużo i szybko mówić

** interweniować – tu: przyjść z pomocą

1. Stań wygodnie i opuść powieki. Następnie popatrz raz w lewo, a raz w prawo. Jeżeli poczujesz napięcie, to przytrzymaj oczy w tej pozycji. Każdy ruch wykonuj wolno i dokładnie. To ćwiczenie pomaga, gdy mamy zmęczone oczy.

2. Do każdej rybki wskaż odpowiednią rybkę w ramce.

3. W nazwach morskich zwierząt zabrakło liter oznaczających samogłoski. Jakże to mogą być nazwy?

Ma długie macki.

śmrnc

Wyskakuje nad wodę.

dlfn

Czasem atakuje ludzi.

rkn

Jest ogromny.

wlrb

4. Który wyraz nie pasuje do pozostałych w każdej ramce? Dlaczego?

Atlantyk • Azja • Afryka

kajak • łódź • balon • ponton

ocean • staw • rzeka • morze • jezioro

5. Przeczytaj tekst na stronie 119, wskazując ołówkiem tylko trzy wybrane miejsca w każdej linijce.

6. Co ciekawego wytwarzają niektóre żyjątka wchodzące w skład planktonu?

7. Jakiej nazwy dla spotkanych świecących ryb nie wymyślił bohater książki?

a. słonecznica podmorska wstydliva

c. świetlik oceaniczny

b. ryboświecik Doby

d. promieniopłetwiec głębinowy

Ryboświecik Doby (fragment książki „Ocean to pikuś”)

To zadziwiające. Ocean świeci. Wszędzie wokół! (...)

W wodach oceanu unoszą się miliardy żyjątek na tyle drobnych, że trudno dostrzec je gołym okiem, tak zwany plankton. Niektóre z tych stworzonek wytwarzają światło. Niczym świetliki. Badacze świata podwodnego nazwali to zjawisko **bioluminescencją**. Ciekaw jestem, co by powiedzieli, gdyby usłyszeli o ryboświeciku Doby.

Słyszeliście o takim stworzeniu? Nie sędzę.

Otóż, wyobraźcie sobie, któregoś dnia ujrzałem pod moim kajakiem smukłe sylwetki promieniujące niebieskozielonym światłem. Wychyliłem się przez burtę. Może to odbłaski słońca albo te nieznośne ryby mahi-mahi, które tyle razy ochlapywały mnie, gdy piłem poranną kawę, albo podglądały bezczelnie spod wody w najmniej stosownych momentach? Nie. To nie były mahi-mahi. Najwyraźniej jakieś świecące ryby przemykały nieśmiało pod moim kajakiem. Nigdy nie słyszałem o podobnych mieszkańcach Atlantyku.

„Gdzie ja mam aparat fotograficzny”, zacząłem się zastanawiać. „Przecież jeśli zrobię zdjęcie i pokażę światu nieznany gatunek ryb, zostanę sławny!”

Nadam mu nazwę słonecznica podmorska wstydliva albo promieniopłetwiec głębinowy, albo jeszcze lepiej... ryboświecik Doby. Tak, to piękna nazwa! Ryboświecik Doby... rozmarzyłem się.

Na krótką chwilę stałem się odkrywcą.

I w tej właśnie chwili tajemnicze ryby... zniknęły!

Choć godzinami wysiadywałem z aparatem w dłoniach, więcej już ich nie zobaczyłem.

Sposób na czytanie

1. Usiądź prosto i spójrz możliwie jak najdalej. Bez poruszania głową spoglądaj jak najdalej w każdą stronę: w górę, w dół, na prawo, na lewo oraz w różnych kierunkach po skosie. Następnie zatocz wzrokiem kilka kół w kierunku przeciwnym do ruchu wskazówek zegara. Na koniec zamknij oczy, chwilę odpocznij, otwórz oczy i pomrugaj. Jest to ćwiczenie, które relaksuje oczy.
2. Utwórz jak najwięcej wyrazów z liter podanych wyrazów.

3. W podanych wyrazach ukryty się inne. Wskaż je. W niektórych słowach ukryło się kilka innych wyrazów.

4. W każdym rzędzie liter odszukaj wyraz umieszczony w ramce.

rura	śmrncraruriręąryrurareróryrirarururęąririrórararerurirą
duma	rknadamadymadęmadąmadumądumydumadumu

5. Przeczytaj tekst na stronie 121, wskazując ołówkiem jego kolejne linijki. Nie zaczynaj wskazywania od samego początku linijki i nie docieraj ołówkiem do jej końca.
6. Wskaż właściwe odpowiedzi na pytania.
 - a. Z jakiego języka pochodzi wyraz **eureka**?
A. łacińskiego B. greckiego C. angielskiego
 - b. Co oznacza wyraz **eureka**?
A. odkrycie czegoś B. odkrycie Europy C. nazwę wynalazku
7. Co zbudował Magnus?
8. Jak myślisz, czy maszyna Magnusa może spełnić swoje zadanie? Uzasadnij odpowiedź.

Wynalazek Magnusa (fragment książki „Aleksander”)

Magnus pracował bez wytchnienia od kilku dni. Siedział na werandzie obłożony różnymi przedmiotami, które tylko z powodu zapomnienia nie wylądowały jeszcze w śmietniku.

– Co robisz? – pytaliśmy go od czasu do czasu, ale Magnus gniewnie naciągał na czoło czapkę i w milczeniu pykał fajkę. Przestałem więc pytać i tylko siedziałem cichutko, przyglądając się uważnie temu, co Magnus robi. W końcu cisnął we mnie starą szczoteczką do zębów. Podałem mu ją bez słowa. Zawarczał coś pod brodą i wrzucił ją w rurę od odkurzacza. I wtedy nagle klasnął w ręce i aż podskoczył do góry z radości.

– Eureka! – wrzasnął.

– Magnus zaczął mówić jakimś dziwnym językiem – poskarżyłem się tatusiowi, a on mi wyjaśnił, że to jest po grecku i jeśli Magnus tak krzyknął, to znaczy, że wpadł na jakiś wspaniały pomysł i że jest wynalazcą. A potem razem wyrzeliśmy przez okno. Na środku ogródka stała dziwna maszyna z rurą skierowaną prosto w niebo. A obok niej stał Magnus.

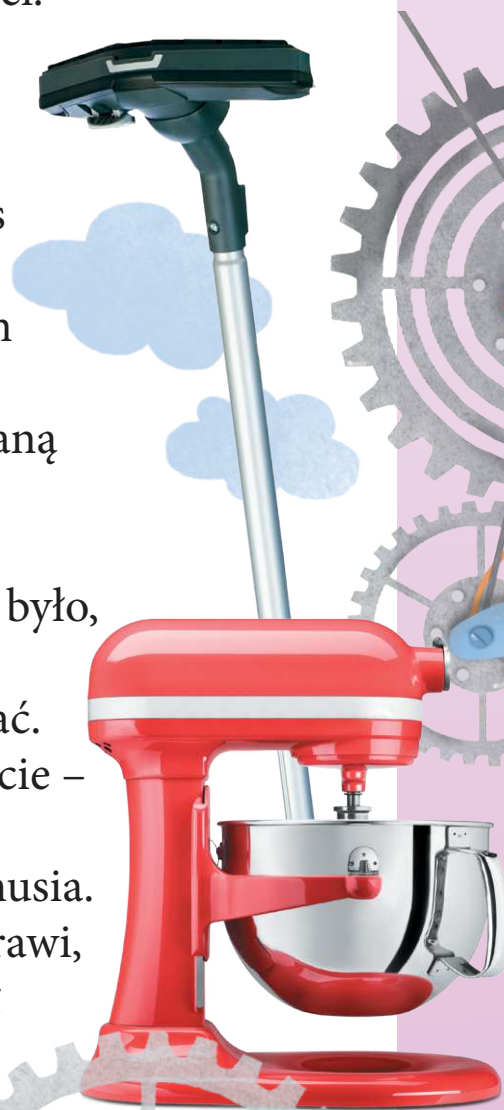
– Gratulujemy! – krzyknął tatuś, a Magnus zamachał do nas przyjaźnie czapeczką. Widać było, że puchnie z dumy.

– A co to jest? – nie mogłem się powstrzymać.

– Maszyna do karmienia klucza żurawi w locie – wyrecytował jednym tchem.

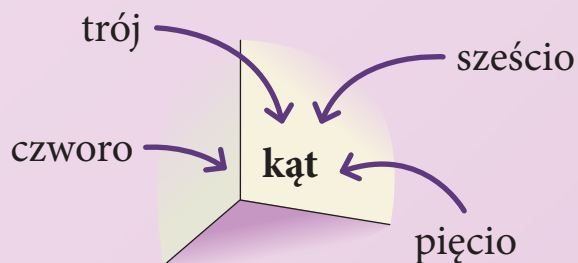
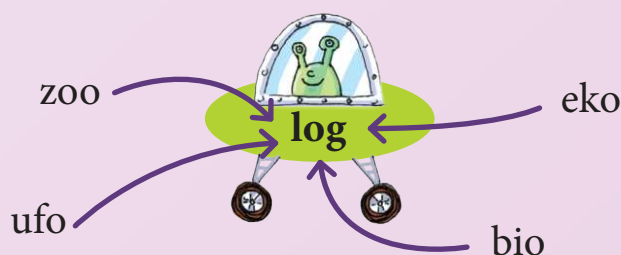
– Wspaniale – westchnęła z podziwem mamusia.

– Nigdy jeszcze nie było w tych stronach żurawi, ale jakby co, jesteśmy zabezpieczeni – ucieszył się tatuś i dał Magnusowi w nagrodę paczkę miętowych cukierków.

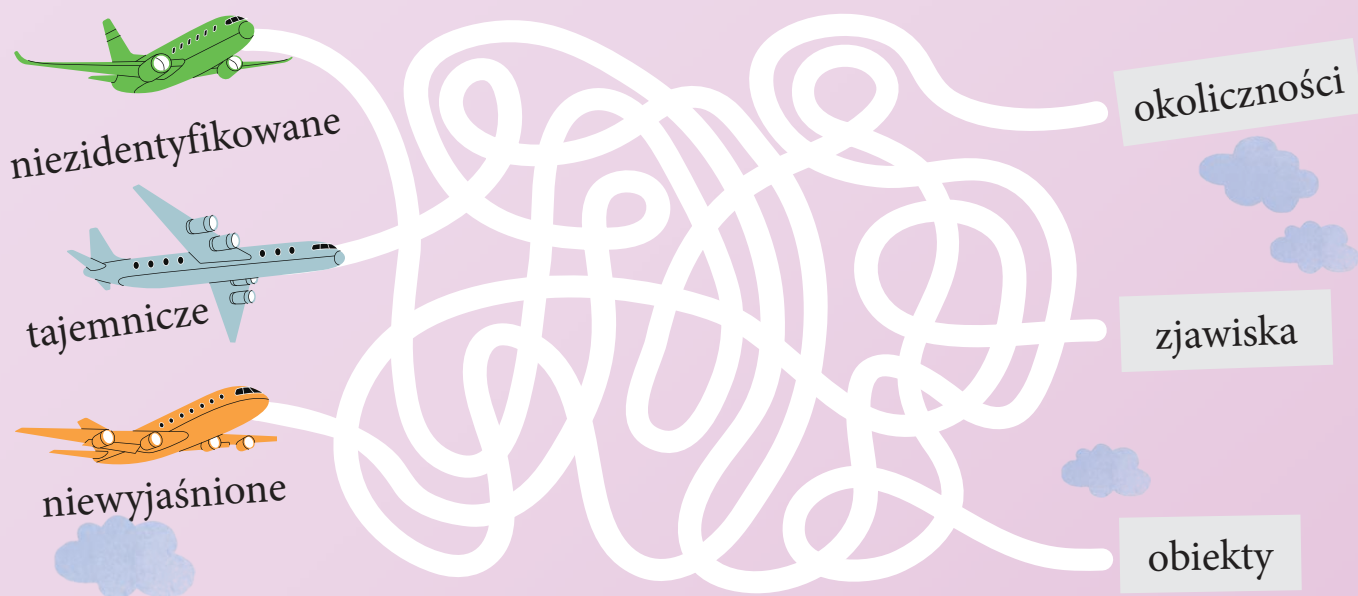

1. Stań i wyciągnij ręce przed siebie. Zaciśnij dłonie i wystaw kciuki. Postaraj się skupić wzrok na obu kciukach naraz. Następnie spójrz na lewy kciuk i obwiedź go wzrokiem. Potem popatrz na przedmiot położony w oddali, aby oczy chwilę odpoczęły. Powtórz to samo z prawym kciukiem i również na koniec popatrz daleko. Wykonaj to ćwiczenie kilka razy, dzięki czemu zniknie zmęczenie oczu.
2. Odczytaj wyrazy, których końcówki są umieszczone na rysunkach.

3. Odczytaj wyrażenia. Spróbuj nie wodzić palcem po liniach.

4. Przeczytaj tekst na stronie 123, wskazując ołówkiem początek i koniec każdej jego linijki.
5. Dokończ zdania na podstawie tekstu.
 - a. Trójkąt Bermudzki leży na...
 - b. Samoloty i statki znikają tam w...
 - c. Z zapisków Krzysztofa Kolumba wynika, że...
 - d. Niektórzy twierdzą, że w tym rejonie pogoda jest...
 - e. Ufolodzy uważają, że...

6. Jak uważasz: czy wypadki w Trójkącie Bermudzkim można wyjaśnić w racjonalny sposób, a nie działaniem tajemniczych sił? Dlaczego tak myślisz?

Trójkąt Bermudzki

Na Oceanie Atlantyckim, niedaleko wybrzeża Stanów Zjednoczonych, dzieją się bardzo dziwne rzeczy. Miejsce to – pomiędzy Florydą, Portoryko i Bermudami – zostało nazwane Trójkątem Bermudzkim. W niewyjaśnionych okolicznościach znikają tam bez śladu samoloty, statki lub ich załogi.

Pierwsze informacje dotyczące tego miejsca zostały odnotowane przez Krzysztofa Kolumba. Z jego zapisków wynika, że płynący wraz z nim marynarze byli świadkami tajemniczych zjawisk, które napędziły im niemałego stracha!

(...) Wielu ludzi usiłowało wyjaśnić tę zagadkę. Niektórzy twierdzą, że pogoda w tym rejonie jest bardzo kapryśna, szczególnie w okresie zimowym – często szaleją tu burze i huragany. Być może to one były przyczyną części zaginięć. Jest jednak duża liczba przypadków całkowicie niewyjaśnionych – zaginięcia miały bowiem miejsce podczas pięknej, bezwietrznej pogody.

Tajemnicę trójkąta próbują rozwikłać także ufolodzy, czyli ludzie badający zjawiska UFO. Uważają oni, że statki, samoloty i ich załogi są uprowadzane przez Niezidentyfikowane Obiekty Latające.

Jak jest naprawdę, nie wiadomo. Jedno jest jednak pewne – w tym rejonie dzieje się coś niezwykłego. Jeśli nie wierzycie, wybierzcie się tam sami...

Małgorzata Szczęśna

Czy rośliny mogą być modne?

Cześć! To ja – Tymek. Właśnie rodzice przywieźli mnie i Lenę do domku dziadka Karolka i babci Gosi, żebyśmy mogli im pomóc przy wielkanocnych porządkach. 🍃

– Dzień dobry, jesteście! – zawołaliśmy i ucałowaliśmy babcię.

– Witajcie! Właściwie już posprzątałiliśmy, ale właśnie zabieramy się za kwiaty! Ich liście są zakurzone, a ziemia wyjałowiała. Wiosną trzeba koniecznie o nie zadbać! – powiedziała babcia, niosąc doniczkę z palmą do łazienki. 🍃

– Czy będziemy kąpać kwiaty? – spytała Lena, podnosząc dwie paprotki.

– Tak, przynieście mi wszystkie kwiaty do wanny! Zrobię im porządny prysznic. Posiedzą tu trochę, żeby obciekły – wyjaśniła babcia.

– A jak mam przynieść bluszcz? Tak się rozgościł po całym ganku, że nie wiem, jak mam go zdjąć – powiedziałem.

– Hederę zostaw! Weź spryskiwacz, jest w nim odstana woda. Opryskaj dokładnie wszystkie liście. To samo zrób z palmą areka, która stoi w sypialni, i z kaktusem grudnikiem. Kwitnie na Boże Narodzenie i na Wielkanoc – dodała babcia Gosia. 🍃

– Zobaczcie, jak ta doniczka się wydeła! Te szablowane liście już się nie mieszczą. Chyba musimy tę roślinę przesadzić – zauważyła Lena.

– Wężownica, czyli sansewieria, to znowu bardzo modna roślina. Ludzie chętnie trzymają ją w domach, kupują do firm i szkół. Na dno tych doniczek nasypcie keramzyt, to będzie drenaż. Teraz ziemia. Naszą roślinkę podzielimy na trzy części, które posadzimy w trzech doniczkach. Weźmiecie swoje sadzonki do domu – powiedziała babcia Gosia. – Rozmnożymy też geranium. – Babcia odcięła górną część pędu cytrynki i włożyła do słoika z wodą. 🍃

– Kiedy puści korzenie, wsadźmy ją do ziemi – stwierdziła Lena.

Umyliśmy podstawki, wytarliśmy doniczki i umieściliśmy je na swoich miejscach. Podlaliśmy rośliny rozcieńczonym nawozem, który nazywa się **humus**. 🍃

– Dzień dobry! – powiedział dziadek Karolek. Był obładowany kwiatami.

– Narcyzy, krokusy, tulipany, hiacynty, szafirki! Kupiłeś też kwiaty Wielkanocy, czyli sasanki! Czy wiecie, że zawarty w ich kwiatkach zielony barwnik służył kiedyś do barwienia pisanek? – zachwyciła się babcia. 🍃

Dziadek Karolek zaczął fotografować kwiaty. Zaraz zabierze się do pisania bloga o modnych roślinach doniczkowych.

Jakie rośliny doniczkowe hoduje się u ciebie w domu? Czy rośliny mogą być modne? Jakie porządki przed Wielkanocą robi się w twoim domu?

Małgorzata Szczesna

Czyj to sweterek?

Cześć! To ja – Lena. Siedzę na podłodze w łazience, a obok mnie leży góra brudnych ubrań. Mama prosiła, żebym je podzieliła według kolorów i potem uprała te ciemne. Już kiedyś to robiłam z tatą, który mi pokazał, gdzie wlewać płyn do prania, a gdzie – do płukania i jak włączać odpowiedni program. 🍃

Nagle ktoś zadzwonił domofonem.

– Cześć, Kaja! Wchodź, bardzo się cieszę, że przyszedłaś! – zawołałam.

– Co się stało? Zalało wam mieszkanie? – zapytała zdziwiona Kaja.

– Właśnie robię pranie. Pomożesz mi? – poprosiłam.

– Najpierw sprawdzimy metki, a na nich symbol, na którym jest informacja, w jakiej temperaturze można je prać – przypomniała Kaja. 🍃

– Dobrze, te wkładamy... Jeszcze jest trochę miejsca, więc dołożę mój sweterek – powiedziałam z zadowoleniem i zamknęłam pralkę.

– O, widzę, że te płyny są ekologiczne, czyli nie szkodzą nam i środowisku – wymądrzała się Kaja, wlewając do pralki środek do prania i płyn do płukania.

– Po co właściwie dajemy ten drugi płyn? – zainteresowałam się. 🍃

– Mama mi mówiła, że wtedy ubrania po wysuszeniu nie tylko pięknie pachną i są bardziej miękkie, ale także są gładziej i lepiej wyglądają. Te płyny chronią rzeczy przed zniszczeniem w czasie prania – wyjaśniła mi moja przyjaciółka.

– Ten program ma krótki czas prania, ale zdążymy zagrać w moją nową grę karcianą – powiedziałam, wzięłam karty i rozłożyłyśmy się na dywanie w pokoju. 🍃

– Pralka nas już woła – zauważyła za jakiś czas Kaja po usłyszeniu sygnału. – Ja będę wyjmować rzeczy i każdą z nich strzepywać, a ty rozwieszaj je na suszarce.

– A czyj to sweterek?! – zawołałam ze zdziwieniem. 🍃

– To chyba twojego Fuksa – odparła ze śmiechem Kaja i wskazała na pieska.

Wieczorem zadzwoniłam do Tymka i opowiedziałam mu, jak poradziłam sobie z praniem. Postanowiłam, że na najbliższy spacer ubiorę Fuksa w mój skurczony sweterek. Zawsze tak się trzęsie, więc teraz będzie mu ciepło.

Czy kiedyś pomagaliście rodzicom w robieniu prania? Jak to robiliście? Czy wiecie, jakie informacje można znaleźć na metkach ubrań? Dlaczego sweterek Leny się skurczył?

Małgorzata Szczęśna

Czyje to widmo na Diablaku?

Cześć! To ja – Lena. Pojechałam z klasą na zieloną szkołę w Beskidy, do Zawoi koło Babiej Góry. Jestem w pokoju z Kają, moją przyjaciółką.

– Wiesz, że Zawoja to najdłuższa wieś w Polsce? Ciągnie się na 18 kilometrów – mówiła Kaja, przeglądając folder. 🍃

– Pospiesz się, bo czekają na nas – niecierpliwiłam się. – Idziemy na Diablak, najwyższy szczyt w paśmie Babiej Góry. Mamy tam szukać jakiegoś widma. Ciekawe, co to jest.

Poszliśmy najpierw do drewnianego Kościółka Świętego Klemensa. Potem byliśmy przy elektrowni wiatrowej zbudowanej przez zakonników. 🍃

– Popatrzcie w niebo. Dziś są chmury pierzaste, wysoko oddalone od ziemi, więc nie będzie deszczu. 🍃 Podbój Babiej Góry zaczynamy od Przełęczy Krowiarki. Według legendy ta góra powstała, gdy kobieta zakochana w zbrojniku zamieniła się w kamień, ujrawszy swojego wybranka nieżywego – opowiadała nasza przewodniczka.

Potem zaczęła się wspinaczka. Zatrzymaliśmy się przy wypłaszczonej miejscy. Kaja wlokła się ze spuszczoną głową. 🍃 Jednak jej zmęczenie minęło, gdy pani dała znak i podeszliśmy obejrzeć salamandrę plamistą. Była cała złota w czarne plamy! Piękna! 🍃

– Zwróćmy teraz uwagę na naszą górę. – Pani wskazała ręką drzewa. – Wraz z wysokością zmieniają się tu piętra roślinności. Minęliśmy regiel dolny z pasmem lasów mieszanych – tłumaczyła.

– Wyżej są same świerki – zauważyłam. – Czy to regiel górny?

– Tak, a jeszcze wyżej jest pasmo kosodrzewiny. Na szczycie zobaczymy łąki, to piętro halne, zwane także alpejskim – opowiadała przewodniczka.

Dalej szliśmy po kamiennych schodach. Zaczęło mocno wiać. Zrobiło się tak zimno, że pozapinaliśmy kurtki i założyliśmy czapki. Na szczycie schowaliśmy się przed wiatrem za kamiennym murem i się rozejrzeliśmy. Widok był niesamowity.

– Widzę widmo! Jest na chmurze przede mną. Na głowie ma świetlistą, tęczową aureolę – mówiła podekscytowana Kaja, która odeszła dalej od grupy.

Wpatrywaliśmy się w to miejsce, ale nic nie zobaczyliśmy. 🍃

Gdy wróciliśmy do ośrodka, spotkaliśmy się z kapelą góralską i uczyliśmy się przyśpiewek oraz regionalnych tańców.

Po powrocie do domu zadzwoniłam do Tymka i opowiedziałam mu o widmie Brockenu (czytaj: brokenu). Znalazł w internecie informację, że to zjawisko optyczne, które powstaje, gdy na kogoś stojącego wysoko w górach padają promienie słoneczne. Widać wtedy cień na znajdującej się niżej chmurze. Można zobaczyć tylko swoje widmo, dlatego nie widzieliśmy tego, co zobaczyła Kaja.

Widmo Brockenu

Jakie atrakcje miała Lena podczas zielonej szkoły w Babiogórskim Parku Narodowym? Jeśli potrafisz, to wytłumacz zjawisko **widma Brockenu**, które widziała Kaja.

Małgorzata Szczęsna

Czy dobrze wyznaczyliśmy trasę?

Cześć! To ja – Tymek. Wybieramy się z klasą na wycieczkę rowerową. Podzieliliśmy się na trzy grupy. Każda z nich pojedzie inną trasą. Wszyscy spotkamy się w umówionym miejscu na piknik. 🍃

Najpierw wyznaczyliśmy trasę przejazdu. W aplikacji na komputerze wpisaliśmy adres szkoły i miejsce docelowe. Wybraliśmy trzy możliwości dojazdu. Dla każdej grupy wydrukowaliśmy mapkę i zaznaczyliśmy na niej kierunki świata. Gdy odczytaliśmy znaki kartograficzne, okazało się, że moja grupa będzie jechała najpierw przy kościele, potem przez mostek na rzece i na koniec przez las. Wszyscy wyruszyliśmy sprzed szkoły. 🍃

– Powodzenia na trasie! – zawołał dziadek Karolek, który jechał z nami jako opiekun. – Pogoda nam sprzyja. Ruszajmy na zachód! – Dziadek wskazał ręką kierunek.

Pierwsze kilometry przejechaliśmy bez przeszkód, ale nad rzeką się zatrzymaliśmy. 🍃

– Gdzie jest mostek?! Może został zerwany przez wezbraną rzekę? A może to nie tu? Może zablądziliśmy! Tyle było różnych ścieżek! – wołaliśmy jeden przez drugiego, sprawdzając trasę na naszej mapce. – To tu! Ale jak przejdziemy!? 🍃

– Woda w rzeczce już opadła, jest tu płytko, damy radę! – powiedziałem.

Dziadek pierwszy podwinął wysoko spodnie, podniósł rower i przeszedł na drugą stronę. Potem przechodziliśmy po kolei. Chłopcy pomagali dziewczynom nieść rowery. Przeprawa zakończyła się sukcesem. Został już tylko las.

– Poczekajcie na mnie, coś się stało z moim rowerem! – zawołała Marysia. 🍃

– Najechałaś na kamień i przebiłaś dętkę! – zauważył dziadek Karolek, nachylając się nad rowerem. – W takim razie teraz odpoczynek, a ja zajmę się naprawą.

– Gdzie się pan tego nauczył? – zapytaliśmy dziadka. 🍃

– Kiedyś byłem kolarzem. Każdy z nas musiał umieć sam sobie wszystko naprawiać. Gdy jadę rowerem, zawsze mam przy sobie pompkę, dętkę, klucze rowerowe, klej i łątkę.

Na polanę dojechaliśmy bez przygód. Jedna grupa była już na miejscu. Za chwilę dojechała nasza pani z ostatnim zespołem. Okazało się, że mieli kraksę i musieli opatrywać obtarte kolana i łokcie. Jak dobrze, że wszyscy mieliśmy kaski! 🍃

Po powrocie zadzwoniłem do Leny i opowiedziałem jej nasze przygody. Lena obejrzała zdjęcia na blogu, które przed chwilą opublikował dziadek Karolek.

Czy dzieci dobrze wyznaczyły trasę wyprawy rowerowej? Co robiły po kolei? Jakie miały przygody na trasie?

Źródła ilustracji i fotografii

Okładka: (fot. dzieci – Leny i Tymka) Beata Muchowska/WSiP, (dorysowane ubrania i inne elementy rysunkowe) Agencja ARIP

Tekst główny:

Ilustracje: (elementy rysunkowe na stronie tytułowej) Agencja ARIP; ilustracje do bloków i kącików tematycznych, piktogramów: („Świat wokół nas” – zielony liść) Bartosz Wojciechowski, („Sposób na czytanie” – litery, „Mówimy poprawnie” – usta) Wojciech Chełchowski, („Ale sztuka!” – kredka, motyl) Aleksandra Woldańska-Płocińska, („Ortografia”, „Gramatyka”, „Czas na poradę!”, „Samodzielni”, „Damy radę się nauczyć!”; znak zapytania z chmurką, roślina w doniczce) Misha Lesner, („Coś ciekawego”, „Dobre wychowanie”, „Eksperyment”, „Zachęcajka”, siedzący ludzik, pędzel, chmurka pod żarówką, rączka) Joanna Plakiewicz; s. 4, 5, 16, 17, 28, 29, 40, 41, 52, 53, 64, 65, 76, 77, 86, 87, 98, 99 (dorysowane ubrania, inne rysunkowe elementy na zdjęciach) Emilia Pryško; s. 8, 10, 20, 26, 36, 38, 46, 48, 57, 59, 62, 66, 68, 84, 88, 90, 92, 106, 110 (obrazki na górnym pasku) Daniel de Latour; s. 4 (mrówki) Daniel de Latour; s. 4, 5 (nuty) Daniel de Latour; s. 5 (szklanki) Agata Muszalska; s. 7 (balon) Anna Szeląg; s. 9, 35, 101 (ilustracja do piosenki) Aleksandra Krzanowska-Wrzecion; s. 11, 50 (ilustracja do eksperymentu językowego) Przemysław Surma; s. 12 (ilustracja do eksperymentu) Natalia Tilszner-Mazurczyk; s. 13 (pajacyk) Joanna Plakiewicz; s. 15, 33, 105 (ilustracje do opowiadań wychowawczych) Monika Pollak; s. 16 (ptaszki) Daniel de Latour; s. 16–17 (pejzaż) Jaga Stowińska; s. 17 (Piskowy Wilk) Aleksandra Krzanowska-Wrzecion; s. 18, 19, 22, 26, 27 (ilustracja do lektury) Aleksandra Krzanowska-Wrzecion; s. 20, 48 (historyjka obrazkowa) Agnieszka Surma; s. 23, 75, 108 (scenki do bloku „Mówimy poprawnie”) Wojciech Stachyra; s. 24 (ręka ze smartfonem) Daniel de Latour; s. 26 (duch) Daniel de Latour; s. 28, 29 (osoby w strojach) Daniel de Latour; s. 31 (ilustracje ze strojami z epok) Agnieszka Surma; s. 37 (słoneczko) Joanna Plakiewicz; s. 40 (szafa) Daniel de Latour; s. 41 (detektyw, skarpetka) Daniel de Latour; s. 42, 43, 44, 45 (ilustracje do lektury – przedruk) Daniel de Latour; s. 43 (instrukcja obrazkowa składania ubrań) Daria Brzezińska; s. 46 (krokodyl) Daniel de Latour; s. 49 (ilustracje) Daniel de Latour; s. 50 (śnieżynki, para) Natalia Tilszner-Mazurczyk; s. 51 (kwiatek) Krzysztof Demianiuk; s. 53 (foka) Daniel de Latour; s. 54 (ryby) Daniel de Latour; s. 55 (ośmiornica, ryba) Daniel de Latour; s. 57, 72, 111, 115 (ilustracja do wiersza) Natalia Tilszner-Mazurczyk; s. 57 (litera „Z”) Emilia Dziubak-Szewczyk; s. 59 (niebieska fala) Marta Krzywicka; s. 60 (wąż z wodą) Wojciech Stachyra; s. 60–61 (montaż ilustracji z Morzem Bałtyckim) Wojciech Chełchowski; s. 62 (mewa) Emilia Pryško, (foka) Robert Forys, Monika Woźniak; s. 62, 63, 68, 69, 99, 110, 121, 122 (chmurki) Agnieszka Kowalska; s. 63 (ryba z recyklingu) Anna Trzpił-Zagórska; s. 65 (szafka) Agnieszka Kowalska, (osoby z nakryciami głowy) Daniel de Latour; s. 70–71 (infografika, mapa świata) Wojciech Chełchowski; s. 74 (ilustracje) Daniel de Latour; s. 76, 95 (trawa) Magdalena Babińska; s. 77 (osoby wychodzące z pracowni rentgenowskiej) Daniel de Latour; s. 81 (piersiastki) Aleksandra Woldańska-Płocińska; s. 87 (wspinacz, korona gór) Daniel de Latour; s. 89 (ilustracja do stopniowania przymiotników) Krzysztof Kałucki; s. 90, 91 (ilustracje do legendy) Natalia Tilszner-Mazurczyk; s. 91 (waga) Daniel de Latour; s. 95 (dorysowanki do dźwięków gamy) Natalia Tilszner-Mazurczyk, (owce) Daniel de Latour; s. 96 (ilustracja do wiersza) Agnieszka Surma; s. 98 (dzieci) Daniel de Latour; s. 99 (kot z mapą, torba) Daniel de Latour, (czapka z daszkiem) Emilia Pryško, (krzewy, trawa) Magdalena Babińska; s. 100 (ilustracje) Daniel de Latour; s. 102, 103 (ilustracje do tekstów) Agnieszka Surma; s. 109 (góral) Suren Vardanian; s. 112–113 (ilustracja do opowiadania) Natalia Tilszner-Mazurczyk; s. 114 (konturowe obrazki) Daria Brzezińska; s. 116 (koszulka) Aleksandra Woldańska-Płocińska; s. 120, 121 (koła zębate) Agnieszka Kowalska; s. 122 (ufo) Wojciech Chełchowski

Fotografie:

INTO THE LIGHT/WSiP: s. 5, 16, 28, 38, 39, 41, 52, 64, 76, 87, 99, 124, 125, 126 (dziewczynka – Lena) Piotr Ratajski; s. 4, 8, 16, 28, 38, 39, 40, 52, 64, 76, 86, 99, 124, 127 (chłopiec – Tymek) Piotr Ratajski

WSiP: s. 10 (taniec mazur) Wojciech Wójtowicz; s. 13, 109 (nożyczki, klej) Wojciech Jaruszewski; s. 48 (skarpetnik, skarpetki w skarpetniku) Natalia Marszałek; s. 86 (Giewont) Grażyna Bryk; s. 114 (gitara) Ryszard Piątkowski

iStockphoto/Getty Images: s. 10 (didżej) Chuck Savage; s. 28 (ubrania w szafie) rsaulyte; s. 53 (podwodny wrak statku) msphotography; s. 61 (kiełz bałtycki) Ian Redding; s. 68 (dwoje dziewczynki) cabania; s. 77 (Słońce i planeta) Pitris; s. 94 (las iglasty) Bilanol; s. 126 (widmo Brockenu) vik898

Agencja Wyborcza.pl: s. 11 (potańcówka do muzyki tradycyjnej z kapelą) Kuba Atys

Pracownia Graficzna Ferenc: s. 13 (igła z nitką)

Forum: s. 92 (Jerzy Kukuczka) archiwum Jerzego Kukuczki, (Krzysztof Wielicki) Aleksander Lwow; s. 93 (Wanda Rutkiewicz) archiwum Jerzego Kukuczki

ALAMY LIMITED/BE&W: s. 58 (cyklotonka oceaniczna)

BE&W: s. 58 (żmijowiec) David Shale, (żabnica) Sue Daly; s. 61 lic CC (morświn) Solvin Zankl; s. 71 (tarpan) Photo12

Bios Photo/East News: s. 60 lic CC (zostera morska) Mathieu Foulquie

Alamy Stock Photo/BE&W: s. 70 (morświn kalifornijski) Marko Steffensen, (piła drobnozębna) Alf Jacob Nilsen; s. 71 (tur) Florilegius; s. 82 (medal Nagroda Nobla) Editorial; s. 85 (wóz policyjny) Hugh Williamson

East News: s. 74 (siwak) KRZYSZTOF CHOJNACKI; s. 84 (Kazimierz Funk) ASSOCIATED PRESS

PhotoPower: s. 76 (Robert Hannah „Mistrz Isaac Newton”) BridgemanArt

PAP: s. 77, 84 (Aleksander Wolszczan) Wojtek Szabelski; s. 92 (Wanda Rutkiewicz) Fundacja Wielki Człowiek, archiwum@jerzykukuczka.pl

Library of Congress: s. 85 (Józef Hofmann)

Reporter/East News: s. 86 (baca z owcami) Michał Adamowski

NaturePL/BE&W: s. 87 (jak w Dolinie Khumbu w Nepalu) Enrique Lopez-Tapia/naturepl.com

Wikipedia/public domain: s. 92 (Leszek Cichy) Ryszard Dmoch

Robert Dejrowski: s. 94 (widok na Babią Górę)

PhotoDisc: s. 114 (trąbka, skrzypce)

Tadeusz Gronowski: s. 109 (dawny plakat biura podróży ORBIS)

Shutterstock.com: ilustracje do bloków tematycznych: („Świat wokół nas” – liście, kwiat) kotoffei, („Gra muzyka” – nuty i bębnek) © Cienpies Design&Communication, („Złota rączka” – plakietka) Thomas Pajot, (dłoni) © Cienpies Design&Communication, („Sprawa dla detektywa” – lupa) musicman, (odcisk palca) artemiya, („Sposób na czytanie” – książka) Petrianova, („Ale sztuka!” – pisak) timquo, (pędzel) Garsya, („Lektura”, „Trening czytania” – książka) Hurca, („Formy wypowiedzi” – koperta) Ratikova, (myślenie twórcze – żarówka) VectorMachine; s. 3, 4, 16, 28, 40, 52, 64, 76, 86, 98 (kredka – rysunek) kostolom3000; s. 4, 5, 8, 16, 22, 28, 38, 39, 40, 41, 44, 52, 64, 76, 86, 87, 99 (dymki) mattasbestos; s. 4 (karnawał w Wenecji) Tomas Marek, (tradycyjne karnawałowe dziady – Żywieckie Gody) Aleksandra Tokarz; s. 5 (potańcówka) Master1305, (spódniczka) Karkas, (spódnica) glamour; s. 6 (maska wenecka) Reload Design, (karnawał w Wenecji) Andrii Kozak, (maska wenecka różowa) Maya Kruchankova; s. 7 (karnawał w Rio de Janeiro) Andre_MA, (żółta karteczka) UnderhillStudio, (niebieskie zaznaczenie) samui; s. 8 (rama obrazu) janniwet, (korowód przebierańców – Żywieckie Gody) Aleksandra Tokarz; s. 11 (dyskoteka) vchal; s. 13 (flamaster) andregic, (guziki) Tatiana Popova, (sznurek w szpulce) DSBfoto, (sznurek związany) Quang Ho, (sznurek) Nor Gal, (marionetka) AVN Photo Lab; s. 21 (dzwonki chromatyczne) Svetlana Chistyakova, (keybord) Suradech Prapairat; s. 24 (ziarnka piasku pod mikroskopem) alex7370, (dzieci na plaży) MaszaS, (zamek z piasku) nito, (mikroskop) Triff, (piaskownia) Katarzyna Wojtasik,